

**İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SOSYO-KÜLTÜREL ORTAMLARIN BABALIK
DOYUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zemine Bükün

İstanbul 2021

**İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**SOSYO-KÜLTÜREL ORTAMLARIN BABALIK
DOYUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zemine Bükün

Danışman: Doç.Dr. Hanifi Parlar

İstanbul 2021

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırlamış olduğum doktora tezi özgün bir çalışma olup YÖK ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

04/06/2021

Zemine Bükün

ÖZ

SOSYO-KÜLTÜREL ORTAMLARIN BABALIK DOYUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Zemine Bükün

Yüksek Lisans, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Doç.Dr. Hanifi Parlar

Mayıs 2021, 133 sayfa

35 yaş üzeri bireylerin babalık doyumu üzerinde sosyo-kültürel ortamların etkisinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmaya, amaçlı örnekleme yöntemine dayalı olarak maksimum çeşitlilik sağlayacak biçimde, halen evlilik birliği içinde olan, çocuk sahibi 52 erkek katılmıştır. Katılımcılardan 10 tanesi ile çevrimiçi ortamda görüşmeler yapılırken, 42'si ile de yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan mülakatlarda araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada, görüşme dökümleri üzerinde betimsel ve içerik analizleri yürütülmüştür. Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen 20 soruya ilişkin katılımcı görüşleri incelenmiş ve beş tema etrafında (babalık duygusu ve babalıktan beklentiler, çocukların bakımı, özdeğerlendirme, babalık rolü ve çocuklarla iletişim ile çevrenin etkisi) kümelendiği görülmüştür.

Çalışmada ulaşılan tüm sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde, 35 yaş üzeri farklı yaşlardaki, farklı eğitim düzeylerindeki, farklı sayılarda çocuklara sahip olan, farklı biçimlerde evlenen katılımcıların babalık doyumlarının genel olarak birbirine benzer özellikler taşımasına karşın, sayılan kişisel özelliklere göre görüş farklılıklarının gözlenmesi ve bunların ilgili alanyazınla karşılaştırılarak incelenmesi bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu çalışmanın Aile Danışmanlığı ve Eğitimi alanındaki bilimsel birikime katkı sunacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Babalık, Babalık Doyumu, Evlilik Biçimi, Sosyal Çevrenin Etkisi.

ABSTRACT

THE EFFECT OF SOCIO-CULTURAL ENVIRONMENTS ON FATHERHOOD SATISFACTION

Zemine Bükün

Master Dissertation, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Graduate Programme

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Hanifi Parlar

May 2021, 133 pages

52 men and having children participated in this study, which aims to examine the effects of socio-cultural environments on paternal satisfaction of individuals over the age of 35. The maximum diversity method was used in the formation of the study group, based on the purposeful sampling method. While 10 of the participants were interviewed online, face-to-face interviews were held with 42 of them. The interview form developed by the researcher was used in the interviews with the participants. In this study, in which a qualitative research method was adopted, descriptive and content analyzes were carried out on the interview transcripts. Participant views on 20 questions posed to the participants in the interviews were examined and it was seen that they were clustered around five themes: The feeling of paternity and expectations from fatherhood, child care, self-assessment, the role of fatherhood and communication with children and the influence of the environment.

When all the results obtained in the study are evaluated together, although the paternity satisfaction of the participants who are over 35 years old, have different numbers of children, different education levels, and married in different ways, generally have similar characteristics, opinion differences were observed according to the aforementioned personal characteristics. A comparison with the relevant literature makes this study important. It is considered that this study will contribute to the scientific accumulation in the field of Family Counseling and Education.

Keywords: Fatherhood, paternal satisfaction, marriage style, influence of social environment.

Babam Ali Olgun'a ithafen

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın her safhasında daima yanımda olduğunu hissettiren, süreç içinde desteğini esirgemeyen, tecrübelerinden faydalanmamı sağlayıp bilgilerinden yararlanmama imkân veren, rehberliği ile araştırmamı bilimsel ilkelerle şekillendiren Sevgili Hocam Doç.Dr. Hanifi Parlar'a teşekkürlerimi sunarım.

Jüri üyesi olmayı kabul eden Doç.Dr:Durmuş Ümmet'e ve Doç. Dr. İshak Arslan'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarım esnasında hem duygusal hem de teknik açılardan bana destek veren KTÜ arş.gör Büşra Topdağı Yazıcı'ya, çalışmaya sorularını araştırmaya uygunluk açısından incelenmesinde yardımlarını esirgemeyen Dicle üniversitesi öğretim üyesi Prof.Dr. Behçet Oral'a ve araştırma için katılımcı desteği sağlayan Prof.Dr.Fazıl Hüsnü Erdem'e, görüşme sorularını dil açısından inceleyen Sakarya Üniversitesi öğretim üyesi Prof.Dr.Firdevs Karahan'a, yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof.Dr Öya Güngörmüş Özkardeş'e çok teşekkür ederim.

Diyarbakır'daki görüşmeler esnasında araç, kalacak yer ve bütün imkanlarını kullanarak her eğitim düzeyinden görüşmeci desteği sağlayan Halis Gıda Ltd.Şti çalışanları adına yönetim kurulu başkanı Hacı Şeyhmuz Bükün'e , görüşmeye katılan samimiyetle sorulara cevap veren Diyarbakırlı babalara ve yazım aşamasında her türlü teknik desteği veren kızım Nursena Bükün ve oğlum Ali Sait Bükün'e ve desteklerini her an yanımda hissettiğim sevgili eşim Bekir Bükün'e çok teşekkür ederim.

Zemine Bükün

06 Haziran 2021

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	i
ÖZ	ii
ABSTRACT.....	ii
<i>Babam Ali Olgun'a ithafen</i>	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Önemi	3
1.3. Sınırlılıklar.....	4
1.4. Varsayımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
İLGİLİ ALANYAZIN	6
2.1.1. Günümüzde Değişen Babalık Rolü Algısı	7
2.1.2. Türkiye'de Babalık Rolünün Tarihsel Değişimi	9
2.2. Doyum Nedir?	11
2.2.1. Babalık Doyumu	12
2.2.2. Babalık Doyumu ve Kültürün Etkisi.....	14
2.2.3. Kültür ve Babalık Tutumu	16
2.3.1. Toplumsal Cinsiyet ve Babalık Rolü	20
2.4. Sosyo-kültürel Yapı ve Sosyo-kültürel Yapıyı Oluşturan Unsurlar	22
2.4.1. Sosyal Yapı	23
2.4.2. Bir Kavram Olarak Kültür Nedir?.....	24
2.5. Aile Nedir?	25
2.5.1. Aile İlişkileri	26
2.6. İlgili Araştırmalar	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	35
3. YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırma Modeli	35
3.2. Çalışma Grubu.....	36
3.3. Veri Toplama Aracı.....	39
3.4. Verilerin Toplanması.....	42
3.5. İç ve Dış Geçerlik.....	42

3.6. Verilerin Analizi	45
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	47
BULGULAR	47
4.1. Betimsel Bulgular.....	47
4.2. Babalık Duygusu ve Babalıktan Beklentilere İlişkin Bulgular	56
4.3. Çocukların Bakımı Konusuna İlişkin Bulgular.....	65
4.4. Babalık Rolü ve Çocuklarla İletişim Konusuna İlişkin Bulgular.....	75
1.1. Özdeğerlendirme Konusuna İlişkin Bulgular	86
4.6. Çevrenin Etkisine İlişkin Bulgular	92
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	106
SONUÇ	106
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	106
5.2. Öneriler	119
KAYNAKÇA.....	122
EK1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Error! Bookmark not defined.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcılara Ait Demografi.....	37
Tablo 4.1. Babalık Duygusu ve Babalıktan Beklentiler Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı	56
Tablo 4.2. Çocukların Bakımı Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı	67
Tablo 4.3. Babalık Rolü ve Çocuklarla İletişim Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı.....	77
Tablo 4.4. Özdeğerlendirme Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı	87
Tablo 4.5. Çevrenin Etkisi Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın Tema ve Kategorileri	48
Şekil 2. Katılımcıların Görüşleri Arasındaki Benzerlikler	50
Şekil 3. Görüşmelerde Öne Çıkan Kavramlar	52
Şekil 4. Kelime Bulutu – Tüm Katılımcılar.....	54
Şekil 5. Kelime Bulutu –Tüm Katılımcılar.....	54

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Aile sosyologlar tarafından toplumu meydana getiren en küçük birim olarak tanımlanan ve yeni doğan bir insanın ilk sosyalleştiği yerdir. Bireyin kendini değerli hissettiği, güven, yakınlık ve dayanışma duygusunu geliştirdiği, sorumluluk duygusunu güçlendirdiği, hayatta daha sonra görülebilecek zorluklarla mücadele etmeyi öğrendiği, mutluluk duyduğu, bir kendini gerçekleştirme ortamıdır (Cüceloğlu, 1992). Tarihsel sürece bakıldığında ailenin kökenin tarih öncesi döneme dayandığını ve hominid atalarımıza kadar uzandığını görürüz. Aile , en eski toplumdaki uluslar üzerinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Erken zaman Mısır uygarlığında kraliyet ailesi çok önemsenir ve aile içi evlenmeler teşvik edilirdi. Benzer şekilde Çin İmparatorluğunda aile yaşamı imparatorluğun gücünü etkilediği için evlilik şansa bırakılmaz ve çok ciddi görüşmeler sonucunda eş seçimine karar verilirdi. Zaman içinde sosyal ve ekonomik faktörlerin etkisi ile aile kurumu pek çok değişime uğramış olsa da günümüzde hala önemini korumaktadır (Gladding, 2011).

Günümüze kadar aile her disiplinden araştırmacıların ilgisini çekmiş ve bu konu üzerinde pek çok araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalara göz attığımızda babaların aile içindeki rollerinin büyük oranda değişime uğradığı görülmektedir (Gaertner ve diğerleri, 2007; Lamb, 2001; O'connell, 1993). Aile yapısının geniş aileden çekirdek aileye dönüşmesi, kadının iş hayatına girmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesi gibi parametreler sonucunda babalık rolü büyük ölçüde farklılaşmıştır. Eskiye nazaran daha fazla katılımcı baba profili görülmektedir. Buna rağmen aile içinde çocuklar üzerinde anne ile eşit seviyede ilişki ve katılım sağladığını söylemek güçtür. (Güngörmüş, 2003; Hablemitoğlu, 2009).

Toplumun temel birimi olmasının getirdiği önem nedeniyle, aile konusunda çok sayıda çalışma yapılmış, bununla birlikte yapılan araştırmalar incelendiğinde çoğunlukla kadın ve çocuk kavramları üzerinde durulduğu, babaların ise göz ardı izlenimi edinilmiştir (Altın, 2014; Avşar, 2017; Çabuklu, 2007; Gaertner ve diğerleri, 2007; Güngörmüş, 2003; Hablemitoğlu, 2009; Lamb, 2001; O'connell, 1993; Üçok, 2014; Zeybekoğlu, 2013).

Bu alandaki çalışmalar çoğunlukla anne çocuk ilişkisine ait olmuş ve uzun yıllardan beri bu şekilde devam etmiştir. Babalar ile ilgili yapılan araştırmaların daha az sayıdadır (Arkonaç ve Özkardeş ,1998). Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde baba-çocuk ilişkisini ortaya çıkaran araştırmaların yıllar içerisinde sayıca giderek arttığı söylenebilir. Babalar üzerine yapılmış çalışmaların az sayıda olmasının yanı sıra, bu çalışmalarda büyük oranda çocuk açısından babaya bakılarak baba-çocuk ilişkisi üzerinden değerlendirilmiştir (Erdem ve Şenol,2018). Babaların “babalık” algıları üzerine odaklanan duygu düşüncelerini öne çıkaran araştırmalara ihtiyaç olduğu dikkati çekmektedir.

Sayılan ihtiyaçlardan hareketle bu çalışmada babaların kendi ifadeleri ile babalık doyumlarını etkileyen faktörler incelenmiştir. Aile içi konulara daha fazla katılımcı olmalarını etkileyen faktörleri, babalık doyumunu yaşamaya çalışırken karşılaştıkları zorlukları, aile içi ilişkilerinde problem çözme becerilerini ve babalık rolünden beklentilerini kendi ifadelerine dayalı olarak çözümlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada araştırmacı tarafından araştırmanın genel çerçevesini çizecek biçimde sorular oluşturulmuş ve elde edilen veriler çözümlenerek yorumlanmıştır. Bu çalışmanın babalık doyumuyla ilgili sorulara aradığı yanıtlar ve bu konuda ulaşmak istediği sonuçlar dikkate alındığında bu çalışmanın ilgili alanyazında bir boşluğu dolduracağı umulmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 35 yaş üzeri bireylerin babalık doyumunu üzerinde sosyo-kültürel ortamların etkisinin incelenmesidir. Araştırma Diyarbakır ili merkez ilçe içindeki babalar ile sınırlı . Bu amaç bağlamında aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. 35 yaş üzeri bireylerin babalık duygusu ile babalıktan beklentiler konusundaki görüşleri nedir?
2. 35 yaş üzeri bireylerin çocuk bakımı konusundaki deneyim ve görüşleri nedir?

3. 35 yaş üzeri bireylerin babalık rolü ve çocuklarla iletişim konularındaki görüşü nedir?
4. 35 yaş üzeri bireylerin kendi babalık özelliklerine ilişkin öz değerlendirmesi nedir?
5. 35 yaş üzeri bireylerin aile büyükleri ile sosyal çevrelerinin çocuk yetiştirmeye yönelik etkileri konusundaki görüşleri nedir?
6. , Benzer kültürel özelliklere sahip bireylerin babalık rol ve tutumlarında eğitim düzeyinin etkisi nedir?
7. 35 yaş üstü bireylerin babalık doyumu düzeylerini artıran faktörler nedir?
8. 35 yaş üstü bireylerin babalık görevlerini yerine getirirken üst kuşaklardan etkilenme durumu nedir?
9. ,35 yaş üstü bireylerin aileye yeni bir bebek katıldığında verdikleri duygusal tepkiler nedir?
10. 35 yaş üstü bireyler babalık hissini nasıl duymaktadır?
11. 35 yaş üstü bireylerin bir baba olarak en fazla doyum yaşadıkları konular / anlar nedir ?
12. Buldukları sosyo-kültürel ortamın dışına çıkan 35 yaş üstü bireylerin babalık memnuniyeti nedir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Aile toplumun en küçük yapı birimidir. Bireyin dünyaya geldiği , ilk sosyalleştiği ve hayatı öğrendiği yer olarak ,kişinin ilk öğretmenlerinin de anne-babası olduğunu söylemek olasıdır. Araştırmalar sonucunda gelişimin birçok evresinin ilk 6 yaşta tamamlandığına dair bulgular elde edilmiş (Madan ve Tekin 2015) bu bağlamda bireyin aynı ev içinde yaşadığı babasının da en az anne kadar önemli olduğunu söylemek mümkündür. Babanın aile içinde katılımcı davranışı göstermesi,çocuklarda ve bilhassa da erkek çocuklarda bilişsel gelişim, çözümlene becerisi, dil zekası, akademik başarısı ve temel becerileri üzerinde çok önemli ve olumlu etkileri vardır (Özkan ve Telli, 2016). Anne bebeği vucutlarında ilk hissettiği andan itibaren eş zamanlı olarak annelik duygusu da başlarken babanın bu duyguyu yaşamaması zaman alacaktır. Bu hissini oluşması genellikle bebeğin doğumu ile başladığı düşünülse de bazen baba-çocuk etkileşimi daha ilerki zamanlara kadar eksik kalabiliyor (Açev 2017)..

Tarihten günümüze kadar aile , her disiplinden araştırmacıların ilgisini çekmiş ve bu konu üzerinde pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalara bakılırsa babaların aile içindeki rollerinin büyük oranda değişime uğradığı görölmektedir (Gaertner ve diğerleri, 2007; Lamb, 2001; O'connell, 1993, Zeybekoğlu 2013). Eskiye göre babaların ev içi etkileşimi fazlalaşmış olduğu görölmekte dolayısıyla babaların aile hayatında sahip oldukları yerin önemi de artmaktadır . Buna rağmen, bu konuda yapılan araştırmalar sınırlı kalmış, ilgili alan yazında önemi yeterince ifade edilmemiştir (Mercan ve şendil , 2017) .

Eskiye nazaran aile içindeki sorunların çözümünde ve çocukların yetiştirilmesi konularında daha fazla katılımcı baba profili görölmektedir. Katılımcı baba profili ; Lamb, Pleck'e göre ulaşılabilirlik, sorumluluk ve doğrudan temas gibi üç ana bileşeni içinde barındırmaktadır (Sımsıkı ve şendil 2014). Buna rağmen babaların aile içinde çocuklar üzerinde anne ile eşit seviyede ilişki ve katılım sağladığını söylemek güçtür (Güngörmüş, 2003; Hablemitoğlu, 2009). Bunun sebepleri çok çeşitli parametrelere dayanmaktadır. Aile bireylerinin babayı bebek bakımından uzak tutması, bazen buna babanın gönüllü olması, çoğu zaman da sosyo-kültürel kodlar babayı babalık rolünden uzaklaştırıyor. Bu bazen de babaların içine gelebiliyor. Bunlardan biri de belki de babalık rolünü yaparken aldıkları doyum ve bu doyumunu etkileyen sosyo-kültürel baskılar olabilir (Lamb, 2001).

Bu araştırma babaların babalık rolünü yaparken duydukları doyum ve zorluk durumlarına odaklanarak bu kez de onları anlamaya yönelik bir çalışmadır. Bu, babalık rolünün doyum noktalarını tesbit ederek bunları artırma yönünde yapılacaklar için bir dayanak noktası olabilir. Ayrıca sosyo-kültürel yapıların babalık rolü üzerindeki baskılarının da en az diğer konulardaki baskılar kadar etkili olduğunu ortaya çıkarmak için oldukça önemli bir çalışma olduğunu düşünölmektedir.

1.3. Sınırlılıklar

- Bu araştırma 35 yaş üstü halen çocukların annesi ile evliliği devam eden ve en az bir çocuğu olan babaları kapsamaktadır.

- Araştırmaya gönüllü katılım esasında eğitim durumunu dikkate alarak önceden belirlenmiş babalar ile randevulu olmak suretiyle görüşülmüştür. Pandemi süreci içinde olunduğu için 10 baba ile online 42 baba ile de yüzyüze görüşme gerçekteşmiştir. Toplam 52 baba ile görüşülmüştür.
- Araştırma Diyarbakır ili merkez ilçedeki babalar ile yapılmıştır.
- Araştırmanın için veri toplama görüşme yöntemi ile olması araştırmanın sınırlılığıdır.
- Araştırma sorularının bir kısmı duygulara yönelik olduğu için erkek bireylerden veri alınmakta zorluk yaşanmış olması da bir başka sınırlılıktır.

1.4. Varsayımlar

1. Çalışmaya katılan evlilik birliği içinde ve en az bir çocuk sahibi erkeklerin (babalar), görüşmelerde sorulan sorulara içtenlikle yanıt vermişlerdir.
2. Araştırmacı tarafından geliştirilen Görüşme Formu, çalışmanın amacına uygun, araştırma sorularına yanıt bulacak nitelikte geçerli ve güvenilir bir araçtır.

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ ALANYAZIN

Çalışmanın daha iyi anlaşılabilmesi için bu bölümde babalık rolü ,kimliği ,soyal yapı, kültürel yapı, babalık doyum ve sosyo-kültürel yapıların doyum üzerine olan etkileri incelenmiştir. Ayrıca bu konuda daha önce yapılmış tez çalışmalarından da kısaca bahsedilmiştir.

2.1 . Babalık Rolü ve Kimliği

İnsanlar doğdukları andan itibaren pek çok rol ve bu rollere bağlı olarak kimlik ve bu kimliklere bağlı olarak da tutum geliştirirler. Kimlik , Gleason;a göre ‘Ben kimim?’ ve “nereye aitim” sorusuna tepkisel olarak verilen bilişsel cevaplardır (Gleason, 2006:194, Avcı ve Dalbay,2018). Bu yanıtlar bireylerin ait oldukları toplumsal ilişkilerin örgütsel bağlarına yani sosyo-kültürel yapılara ve bu yapılarıdaki toplumsal rollerin içindeki kendilerini adlandırdıkları konumlarına göre ifade edildiğini söylenebilir (Erdem ve Paçacı ,2019). Konuyu daha fazla açmak için şöyle bir soruya cevap aramak doğru olacaktır: “Neden bazı babalar boş zamanlarını çocukları ile yaptıkları aktivitelere ayırırken bazı babalar ise boş zamanlarında arkadaşları ile vakit geçirmeyi tercih etmektedir?”. Bu soruya cevap vermeden önce biraz “kimlik” kavramı üzerinde durmakta fayda görülmektedir. Bireyin benliğini oluşturan bir kimlik kümesi olması dolayısıyla bu kimlik kümesinin açığa çıkması kişinin hangisine önem verdiğini de ortaya çıkaracaktır. Eğer bir babanın benliğinde “babalık” kimliği belirgin ise o baba hafta sonunu çocukları ile geçirecektir. Diğer bir babanın hafta sonunu arkadaşları ile geçirme tercihinin ise “arkadaşlık” kimliğini önceliğinin kanıtıdır (Erdem ve Şenol, 2018).

Anne baba olmak kişinin kendi kararı olsa da bu rollerin nasıl yapılacağı kararını çoğunlukla kendi veremez. Çünkü, bu karar, belirli bir toplumun egemen değerlerine ve gereksinimlerine göre bir düzen almaktadır (Zeybekoğlu,2013). Toplumun annelikten beklediği şey genelde duygularla, babalar ise maddi şeyler ve sorumluluklarla ilişkilendirilir. Bu anneler günü ve babalar günü reklamlarından da kolayca anlaşılması mümkündür. Yapılan bir araştırmada incelenen reklamlara bakıldığında toplumda kadın

ve erkeğe atfedilen toplumsal cinsiyet rollerinin tekrarlandığı görülmekte ve bu bağlamda anne sevgi dolu, güven veren, fedakâr, şefkatli olarak betimlenirken; baba duygusallığını belli etmeyen, güçlü, evin geçimini sağlayan kişi olarak görülmektedir (Şeşen ve Ünalın, 2020).

Kültür, erkek bir bireyi sadece baba olmaya zorlamaz aynı zamanda onun nasıl babalık yapacağına da karar verir. Babalık tanımına bir göz attığımızda birbiriyle ilişkili iki kavramın ön plana çıktığını görürüz: “Babalık kültürü ve “babalık davranışı”. “Babalık kültürü”, babalık rolüne ilişkin topluma ait norm, değer ve inançlar olarak ifade edilirken, “babalık davranışı” ise babalık katılımı ya da uygulamaları olarak ifade edilmektedir (Erdem ve Şenol, 2018). Bu iki kavram olması gereken ve olan arasındaki çelişkiyi ortaya koymaktadır dolayısıyla birisi toplumun beklediği babalık davranışını ifade ederken diğeri ailenin yani eş ve çocuğun beklentilerini anlatmaktadır. Bu ikisi arasındaki makas ne kadar açılırsa sağlıklı aile ve o aile içindeki mutluluğun seviyesine o derece düşecektir. Toplum hem kültürü inşaa eder hem de kültür toplumu inşaa etmektedir. (Zeybekoğlu, 2013). Böylece birbirini takip eden bir zincirin halkası olarak “babalık rolü” normlara uygun olarak devam eder.

Babalık rolü bulunduğu toplumun sosyo-kültürel yapısına göre deđiştđi gibi, bireyi olduğu ailenin yapısına göre de değişim göstermektedir. Tutku ve Şahin’e göre (2016) babalık rolleri annenin ev dışında gelir getiren bir işte çalışıyor olma ya da olmama durumuna bağlı olarak da bir değişim içindedir. Anneler ev hanımı ise bu durumunda babalar konusunda daha geleneksel rolleri benimserken, annenin çalışması halinde sorumluluğu paylaşmaktadır (Durakcı, 2019).

2.1.1. Günümüzde Değişen Babalık Rolü Algısı

Babalık rolü tarihsel gelişim içinde değişim göstermiş olsa da bazı şeyler günümüze kadar değişmeden gelmiştir. Bunlardan birincisi geleneksel dönemden beri baskın bir rol olan ailenin geçimini sağlamak rolü ; ikincisi eş olarak çocuğunun annesinin duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılama rolü; Üçüncüsü, çocukların eğitim ve bakımlarıyla ilgilenme ve dördüncüsü ise annenin çocuk ile etkileşimin fazla olması sebebiyle bir otorite figürü olarak aile denetim mekanizmasını sağlama rolüdür

(Lamb, Erdem ve Şenol, 2001:2018). Babalık rolünün tarihsel gelişimine göz atılacak olursa ilk olarak 17.-18. Yüzyıla kadar gidilebilir. Bu yüzyılda ev ile işyeri birbirinden ayrılmadığı için babalar çalışırken bir yandan da evde ailesi ile vakit geçirmekteydiler. Genel olarak baba hangi iş ile ilgileniyorsa çocuk da bunu öğrenerek büyürdü. Bu sebeple bu yüzyılda babanın en önemli görevi bilhassa evin erkek çocuğuna bir meslek kazandıracak en az bir zanaat öğretmektir. Ayrıca dini ve ahlaki yönden gelişmelerini sağlamak da yine babanın görevidir. Ailenin reisi olan baba, çocukların yanında “mantıklı düşünme yetisinden mahrum olduğu düşünülen “eşinin yani annenin de eğitiminin yanında denetiminden de sorumluydu (Zeybekoğlu 2013). Bu dönemde baba tartışmasız evin reisi ve aynı zamanda “Ahlak öğretmeni” olarak tanımlanmaktaydı (Özkardeş, 2017).

Sanayi devriminden sonra ise babalar artık ev dışında bir işte çalışarak “eve ekmek getiren” babalık rolüne başlamış ahlak öğretmeni rolü zayıflamıştır. Bu dönemde kadın henüz ev içindedir ve daha çok ev işleri ile meşgul olmaktadır. Baba otoritesi ailede hala hissedilmekle beraber, ev içinde gün boyu çocukları ile vakit geçiren annenin etki gücü dikkat çekmeye başlamış buna bağlı olarak erkek çocukların efemineleşeceği şeklinde endişeler dillendirilmeye başlanmıştır (Zeybekoğlu,2013). II. Dünya Savaşı sırasında babalar bu kez savaşa gitmiş ve daha uzun süre evden ayrı kalması sebebiyle bilhassa erkek çocukların anne ile fazla vakit geçirmesi dolayısıyla evde rol model olacak erkek birey olmaması sebebiyle “efemineleşme” sorunu yeniden gündeme gelmiştir. Bu endişe ile ortaya çıkan “yeni baba” figürü; artık eve döndüğünde erkek çocuklarına yakınlık gösteren daha fazla vakit geçiren “makbul baba” imajı olarak gelişmeye başlamıştır. 1970’lerde görülen bu “Yeni baba”, eve gelir getirme görevini devam ettirmesinin yanında çocuk bakımına katılan, onlarla oyun oynayan, birlikte alışveriş yapan, maça giden ve arkadaşça ilişkiler geliştiren ve artık duygusal olarak nitelendirilen babadır (Çubuklu , Kocatepe ve Bilgi, 2007: 2013).

Babalık algısındaki bu tarihsel gelişimin üzerinde sosyo-kültürel yapıdaki değişimlerin etkisi büyüktür. Ayrıca aile yapısının geleneksel aileden çekirdek yapıya doğru evrilmesi, bilgiye ulaşma kolaylığı, annenin ev hayatından çıkıp iş hayatına katılması, toplumsal cinsiyet rolü algısının değişmesi, çocuğun işgücü olarak görülmesinden vazgeçilmesi, psikolojik değerinin artması gibi sebeplerle babalık

rolünün değiştirdiği görülmektedir. Geçmişteki sosyo- kültürel kodlar babanın sadece eve kazanç getirmesi ve evi geindirmesine yönelik olmuşken günümüzde bu beklenti çocuğun yaşantısına katılmayı görmek istemektedir (Kuzucu, 2011).

2.1.2. Türkiye’de Babalık Rolünün Tarihsel Değişimi

Dünyada kültüre bağlı olarak ailede ve dolayısıyla babalık kavramında değişiklikler yaşanırken Türkiye’de de değişimler olmuştur. Ülkemizde yaşanan değişimlere bağlı olarak sosyo-kültürel yapıdaki meydana gelmiş değişimlerden babalık kurumu da etkilenmiştir. Bu bağlamda , özellikle babaların üstlendiği babalık rolleriyle, kendi babalarının babalık rolleri arasında farklılıkların olduğu görülmüştür (Cinel ve şahin, 2021).

Doğu toplumlarında ataerkillik daha baskındır ve etkisi devam ettirilmiştir. Türk tarihinde din değiştirmenin etkisiyle kültürde de köklü değişimler yaşanmış olması dolayısıyla İslamiyetin kadın ve aileye olan bakış açısının babalık kurumuna da etki ettiği muhakkaktır. İşte bu nedenle İlber Ortaylı Türk aile tarihinin, İslamiyet ncesi ve sonrası olarak ikiye ayırdığını fakat bu ayırımın gerçeklikle çok da örtüşmediğinin bilgisini de vermiştir (Ortaylı, 2012: 2014). İslamiyet ncesi Türk ailesinin ataerkil fakat aynı zamanda pederşahi bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu ailenin genel özelliklerine bakıldığında; hiyerarşik yapısında gücü ve otoriteyi elinde bulunduran kişinin baba olduğu ve aile içindeki himayeci örgünün, siyasi sistemi de belirleyen bir karaktere sahip olduğu göze çarpmaktadır. Güngör’e göre (1999) İslamiyet sonrası Türk aile yapısında elbette ki her din değiştiren toplumlarda olduğu gibi yeni bir dinin getirdiği kurallara bağlı olarak bazı değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimlerin bir kısmı da göçebe hayattan yerleşik hayata geçmeden dolayı olmuştur. İslamiyet’ten sonra Türk ailesin denince daha çok Osmanlı Ailesinden bahsetmekteyiz. Ortaylı’ya (2009) göre Osmanlı devleti çok çeşitli etnik yapıyı içinde barındırdığı için bu etnik çeşitlilik ailelere de yansımış ve tek çeşit aileden bahsetmeyi imkansız hale getirmiştir. Bilgin’den (2003) bu etnik gruplar arasında evliliklerin çok mümkün olmadığı öğrenilmektedir (Ekici, 2014). Bu sebeple ailenin etnik yapısı korunmuş ve Osmanlı dönemindeki bu çeşitli yapı devam etmiştir. Bu sebeple de bu dönem tek bir aile

yapısından söz edilemez. Bu süreçte ailenin form değiştirmesi de babalığın bir çalışma alanı olarak ön plana çıkmasında etkili olmuştur.

Aile yapıları böyleyken konuya Türk babaları açısından baktıldığında ise, yapılan araştırmaların azlığı sebebiyle bir değerlendirme yapmanın zorlaştığı görülüyor. Prof. Romanında Baba” (Arkonaç ve zkardeş ,1998) adlı çalışmasını incelendiğinde Ahmet Mithat'ın çocuğun eğitiminden babanın sorumlu olduğunu ifade ettiğini görülür. Nedenini de “hem eğitim açısından hem de doğası açısından anneden üstün” olduğu şeklinde açıklamaktadır bununla birlikte annenin yalnızca ilk 3 yaş için önemli olduğunu da eklemektedir. Bahsedilen eserde Namık Kemal'in de bu açıdan Ahmet Mithat'la benzeştiği de belirtilmiştir (Arkonaç ve zkardeş,1998).

1950 ‘lere geldiğimizde Türkiye’de meydana gelen çok hızlı toplumsal ve ekonomik değişimlerden aileler de etkilenmiştir. Kırsal yapıdan kentsel yapıya geçiş ve ailenin üretim ve tüketim alışkanlığının değişmesi ailede ki kadın ve erkek rollerini değiştirse de bu dönem de erkek evin dışında çalışmaya , kadın ise ev içinde kalmaya devam ettiği için kadınların statüsü erkeklerin altında kalmaya devam etmektedir (Kağıtbaşı, 1981: Alibeyoğlu, 2009) .

1970 lere geldiğimizde batılılaşma ve modernleşeme etkisi altında başlayan değişimler ve Türkiye’yi de etkisini altına almış ve aile de bu değişimlerden nasibini almıştır. Dolayısıyla babalığın değişen rollerinin de Batıyla ilişkilendirilerek açıklanması söz konusu olmuştur (Barutcu ve Hıdır, 2016).

Halen lkemizde en yaygın ve hkim olan “geleneksel babalık” rolünün benimsendiği bilinmektedir. Geleneksel babalık rolü; değişime kapalı, otoriter ve çocuklara mesafeli bir babalığı temsil etmektedir. Bu değerler, temelde sorgulanamayan, ailenin reisi, güçlü ve şiddete eğilimli özellikler gösteren “egemen erkeklik” ya da bir başka deyişle “ataerkillik” ile özdeşleşmektedir. Buna göre ülkemizde geleneksel babalık rollerine bakıldığında babalar; ev geçimini sağlayan, g ve otorite unsuru olan, kişiler, olarak anılmaktadırlar (Cinel ve şahin, 2021). Baba ailede sözü geçen ve otoritesini koruyan bir yapıdır. Kadının iş hayatına girmesi ve evden uzaklaşması ile baba ev içine girmiş ve ocuk bakımına daha fazla katılır olmuş

ise de kültürün yoğun olarak etkisini gördüğümüz yerlerde ataerkillik devam etmektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de geleneksel yapının etkin olarak görüldüğü toplumlarda güç erkeklerin elinde olmaya devam etmektedir. Bu yapıdaki toplumda aileye bakılacak olursa ataerkil yapının otoritesinin ailenin erkeklerinin elinde olduğu söylenebilir. Bunlar da genellikle baba veya koca olmaktadır. Kentte bir meslek sahibi olan ve işe giden ekonomik gücünü elinde tutan kadına karşılık, köylerde kadının konumu da büyük oranda geleneksel yapının kadını konumlandırıldığı yapıda olmaktadır. Kırsal alanlarda iş bölümü genellikle cinsiyete dayalı olarak ayrılmaktadır. Bu çoğunlukla kadının ev içi erkeğin ise ev dışı işlerle ilişkilendirilmesi demektir (Ökten, 2013).

2.2. Doyum Nedir?

Doyum kelimesinin anlamı TDK’nin sözlüğünde arandığında şu iki açıklama görülmektedir: 1. Eldekinden hoşnut olma durumu, doyma işi, yetinme, kanma, kanaat. 2. Bazı istekleri giderme, tatmin, orgazm” (TDK 2021). Bu açıklamadan doyumun bir yanı ile elde olanların kıymetini bilme yetinme anlamı olduğu gibi, diğer yönü ile de ihtiyaç giderme ve tatmin olma gibi bir açığı kapattığı görülmektedir. Doyum kelimesinin İngilizce karşılığı ise “satisfaction”dur (Sesli Sözlük, 2021). Bu kelimenin anlamına bakıldığında ise “memnuniyet, hoşnutluk, tatmin, kannat” gibi anlamlara karşılık geldiği görülmektedir (Sesli sözlük, 2021).

Doyum kavramı günümüzde pek çok alanda kullanılmakta olup , bunlardan biri olan, kişinin kendi yaşam deneyimlerini değerlendirildiğinde hem bilişsel hem duyuşsal olarak öznel iyi oluş sonucuna varabilmesi durumu olarak açıklanmaktadır. Başka bir deyişle kişinin yaşamı ne kadar sevdiği (Veenhoven, 1996). Yaşam doyumunu latince “life satisfaction” olarak ifade edilir ve içeriğinde yaşamın tüm unsurlarını barındır. Kişinin yaşadığı çevre, aile arkadaş gibi kendisini kuşatan ve etkileşimde bulunduğu tüm alanlarda hoşnut olma durumuna yaptığı bilişsel değerlendirme sonucunda, öznel iyi oluş ayırıcısına varması durumunda yaşam doyumunu düzeyinin yüksek olduğu kararına varılır (Suldo & Huebner, 2006: Çivitçi, 2009).Başka bir ifade ile yaşam doyumunu,

kişinin sahip olduğu imkanlar ile buna karşılık gelen istekler ve beklentiler mukayese edildiğinde elde kalan son durum olarak da ifade edilmektedir (Altay ve Avcı, 2009).

İş doyumunu , kişinin iş yaşamı ile ilgili duyduğu memnuniyeti dile getirmektedir. Vieira iş doyumunu iş görenin işini yaparken duyduğu öznel iyi oluş durumunu üzerinden ifade etmiştir. Chen ise buna katkı sağlayarak iş görenin işini yaparken ona karşı duyduğu duygu ve tutum ve tercihlerini de ilave etmiştir (Deveci, 2020).

Evlilik doyumunu, ise kişinin evlilik birliği içinde eşi ile olan mutluluk ve memnuniyetinin öznel yaşantısı olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca evlilik doyumunu, evlilik kurumu içerisinde eşlerin birbirlerine hem duygusal hem de cinsel yönden gösterdikleri sevgi ilgi ve iletişim biçimleri ve karşılıklı olarak doyum ve kişisel boyutlarıyla bireylerin alınan kararlarda dürüst, eşitlikçi ve kazançtan elde ettikleri psikolojik tatmin olarak açıklanmaktadır.

Babalık doyumunu iş , yaşam ve evlilik doyumunu ile ilişkilendirilirse ; yaşam doyumunu kişinin yaşam parametrelerindeki iyi oluş ve yaşamı sevme hali , evlilik doyumunu, kişinin evlilik birliği içinde memnun olma hali ve iş doyumunu da kişinin iş yaşamı içindeki memnuniyet derecesini gösterdiğini dikkate alarak, babalık doyumunu da bireyin babalık rolü içinde memnun olma durumu ve babalık rolünü yaparken bilişsel ve duyuşsal iyi olma hali olarak ifade etmek mümkün olabilir.

2.2.1. Babalık Doyumu

Babalık doyumunu tıpkı yaşam doyumunu gibi içinde pek çok parametreyi barındırır. Babalık doyumunun bir yanı çocuklarla olan ilişkilere, diğer yanı aile içi huzura ve eş ile olan uyumlu birlikteliğe, evlilik birliği bitmiş ise de eski eş ile olan sağlıklı ilişkiye ve diğer taraftan da babanın sosyal hayat içerisinde yani aile dışındaki (Öziş, 2016) etkileşimleri ile ilintilidir. Babalık doyumunun en önemli parametresinin; kendilerinin baba olmalarını sağlayan evlatlarına ilişkin memnuniyet ve tatmin algıları olduğunu söylemek mümkündür (Morman ve Floyd, 2002). Türk Dil Kurumu (TDK 2018) güncel sözlüğünde; baba kavramı arandığında şu iki anlam ile karşılaşılır. Birincisi: çocuğu

olan erkek peder. İkincisi; Çocuğun dünyaya gelmesine etken olan erkek. Buradan bakılırsa bir bireyin baba olabilmesi için birinci ve elzem olan şart çocuk sahibi olmak durumu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla babanın kendisine bu ismin verilmesinin sebebi olan çocuk ile ilişkinin oldukça önemli olduğu muhakkaktır. Doyumun diğer bir yönü ise eş ile olan etkileşime bağlıdır. Amerikada Afro-Amerikan bireyler ile yapılan bir araştırmada eşinden ayrılmış ve ailesinden ayrı yaşayan babaların çocukla ilişkisinden duyulan memnuniyetin eş ile olan ilişki ile fazlasıyla bağıntılı olduğu şeklinde sonuçlara varılmıştır. Ailesi ile yaşamayan ve çocuklarının hayatına sürekli olarak dahil olmaya çalışma durumu babalık doyumunu etkilediği görülmektedir (Qılan, Caldwell ve Loney, 2018). Pek çok araştırmacının çalışması sonucunda ulaştıkları ortak nokta erkeklerin babalık davranışlarını evliliklerinden memnun olma halinin etkilediği şeklindedir (Cox, Owen, Lewis, ve Henderson, 1989; Crouter, Perry-Jenkins, Huston ve McHale, 1987; Doherty, Kouneski ve Erickson, 1998; Levy-Shiff ve Israelashvilli, 1988 : Açev 2014).

Bu açıdan bakılırsa, babalık doyumunun aile içindeki huzur, evlilik birliğinden memnun olma ve eşler arasındaki etkileşimin etkisinin büyük olduğu söylenebilir. Evlilik yetişkin bir bireyin yaşamının önemli bir parçasıdır ve doğal olarak evlilikte uyum, bireyin genel mutluluğunun önemli belirleyicilerinden biri olarak düşünülmektedir (Kubilay ve Oktan, 2015).

Babalık doyumunun diğer bir bileşeni de babanın sosyal yaşam içindeki etkileşimidir. Kağıtçıbaşı'na göre çocuğun aile için 3 değeri vardır. Bunlardan ilki ekonomik değer. Yani çocuğun ailede bir maddi ya da manevi bir fayda sağlaması, parasal bir katkı ya da yaşlanan ebeveyne bakım gibi. İkinci değeri psikolojik değer ; bu da çocuğun aileye katılması ile oluşan olumlu duygu durumu ve birliktelik duygusu gibi. Üçüncü değeri ise sosyal değer olup çocuk sahibi olma sonucu toplumda kabul görme ve soyun devam ettirilmesi gibi (Kağıtçıbaşı 2012: Boyacıoğlu 2017). Görüldüğü gibi babalık memnuniyetini etkileyen bir diğer parametre babanın çocuk sahibi olarak toplumda gördüğü kabuldür. Bu kabulü etkileyecek şeylerin başında çocuğunda toplum tarafından beğenilen, takdir edilen ve toplum normlarına uygun olması durumunda etkili olabileceğinin önemi söylemek mümkündür.

2.2.2. Babalık Doyumu ve Kültürün Etkisi

Babalık rolü sosyal bir öğrenmedir. Erkek birey baba olmayı aileden ve sosyal  vreden öğrenir. Sosyal  ğrenme kuramı dört temel süreçten oluŐmaktadır. Bunları dikkat etme, akılda tutma, davranışı tekrarlama ve motivasyon olarak sıralayabiliriz. Birey sosyal ortamda gördüğü davranışı nasıl gerçekleŐtiğine dikkatini verir, sonra akılda tutar ve daha sonra da davranıŐa dikkat kesilir ve bunu da aklında tutar ve en son gerçekleŐtirmek üzere motive olur. DavranıŐın pekiŐtirilmesinde ödül ve ceza yöntemi etkili olmaktadır (Ummanel, 2021).

Babalık bebeğın rahime düŐmesi ile başlar. Fakat baba bu anda duygusal ve elbette ki bedensel bir farklılık yaŐamaz. Babalar bebeğine bakma ve sevme duygusunu daha çok doğumdan sonra geliŐtirebilirler. Doğumdan sonra babanın bebeğiyile duygusal ilişki kurabilmesi için fiziksel temasta bulunması gerekir (Altınkaynak,  ınar ve Köse, 2013). (Muller, 1994) maternal bağlanmayı anne bebek arasında doğum öncesinde gelişmeye baŐlayan özel ve eŐsiz bir ilişki olarak tanımlamakta ve Cranley ise bu eŐsiz ilişkiyi, hem maternal fetal bağlanma olarak tanımlarken hem de anneyi doėmamıŐ bebeğiyile iletişim kuran ve bu iletiŐimle meşgul olan kadın olarak tanımlamaktadır . Paternal bağlanma da ise yenidoğanın babası ile ilişkisi, annesi ile ilişkisi kadar önemli olup, yenidoğanın zihinsel, ruhsal ve bedensel gelişimi açısından önem taŐımaktadır.(Em l ve Koptur , 2017).

Bebeklerde birincil bağlanma figürü çoğunlukla anne olmakla birlikte pek çok bebekte temel bağlanma anneye olduğu kadar babayla da iyi olmaktadır. Eğer babanın bebek ile ilişkisi anne tarafından da desteklenirse babaların bebekleriyle aralarında güvenli bir bağlılık geliŐtirebilme ihtimali yüksektir (Bodur, IŐeri, Soysal ve Şenol, 2005).

Bebeğın yetiŐtirmesinde baba hem dolaylı hem de direk etkilidir. Babanın aynı zamanda bir eş olması sebebiyle hamilelik, doğum ve doğum sonrasında annenin yaşadığı sıkıntıların aŐılmasında anneye destek vermesi bebeğın sağlıklı olarak dünyaya gelmesinde ve büyümesinde çok önemli katkı sağlayacaktır (Altın 2014). Bu sebeple

bebeğin sağlıklı bir kişi olarak topluma kazandırılmasında öncelikle dolaylı olarak, daha sonra da çocukla direk etkileşime giren en önemli aile bireylerinden biri de babadır. Bir çocuk büyürken hem anne hem de babaya gereksinim duyar. Ana kucağının sıcaklığına ve emin koruyuculuğunu kimse inkar edemez fakat onu yaşamın daha dinamik ve atılğan yönlerine hazırlaması için de babanın varlığına ihtiyaç duyar. Bir çocuğun baba ile olan ilişkisi onun hayatta daha bağımsız ve kendinden emin bir insan haline gelmesinin birinci belirleyicisidir. Bu ancak çocuğun baba ile beraber zaman geçirmesi onunla konuşup, kucaklaşması ve güreşmesi ile gerçekleşir (Cüceloğlu,1992)

Babanın çocuk üzerinde bu kadar etkisi olduğunu bildirdikten sonra şöyle bir soru akla gelmektedir. “Peki babalar neden çocukları ile fazla vakit geçirmek istemezler?”. Yukarıda kimlik teorisi ile anlatılan bu sorunsalı bir de babanın duyguları açısından irdelenirse şu sonuca varılması olasıdır. Bir baba çocuğu ile geçirdiği zaman diliminde bir doyum yaşayacak olursa o zaman o vakti çocuğuna ayırmak isteyecektir. Babanın bu doyum duygusuna ulaşmasını sağlayacak durumlar AÇEV’in “Türkiye’de ilgili babalık ve belirleyicileri” adlı çalışmasında şu şekilde verilmiştir.

“İlk baba olduklarında ne yapacağını bilemiyormuş gibi hisseden babaların oranı %58’dir. Bunun yanı sıra, yapılan görüşmelerde babalar çocuk sahibi olmayı mutluluk ve aileye bağlılık duyguları gibi bazı olumlu etkiler üzerinden tanımlasa da olumsuz olarak nitelendirilen sonuçları da ifade etmişlerdir. Bunlardan ilki, çocuklarının masrafları, ikincisi ise babaların artık eskiden oldukları gibi serbest ve rahat olamamalarıdır.” (AÇEV, 2017).

Orana bakılacak olursa babalar , annelikte olduğu gibi çocuğun dünyaya gelmesinin ardından hemen yoğun bir babalık duygusunu hissetmekte zorluk çekmektedirler. Hatta bazı babalar olumsuz duygu bile ifade etmiş olmaları da şaşırtıcıdır. Çalışmada babaların büyük bir kısmının baba olduktan sonra duygusal desteğe ihtiyaç duyduklarını ve bu desteği eşlerinin yanı sıra arkadaşlarından da aldıklarını ifade eden babaların oranı %88 gibi yüksek bir orandır. Yine çalışmada yeni baba olan bireyler arkadaşlarından aldıkları bu duygusal ve sosyal destek ile daha iyi bir baba yolunda ilerledikleri ve bebeğin bakımına daha fazla katıldıklarını ifade ettikleri de görülmektedir. Fakat aynı babalar arkadaşları ile geçirdikleri süreden daha fazlasını evde çocukları ile geçirmelerinin babalık doyumuna fayda sağladığını da ifadelerine eklemişlerdir. 0-3 yaş arası çocuğu olan katılımcı babalardan %94’ü baba olmaktan

gurur duyduğunu ya da keyf verdiğini söylemişlerdir. AÇEV,in babalar üzerinde yaptığı araştırmada verilen cevaplara bakıldığında baba olmaya karar vermede birinci sırada çocuğun psikolojik değerinin etkili olduğu açıkça işaret edilmektedir. Dolayısıyla çocuğun kendilerine hissettirdiği babalık doyumunun babalık kararını vermede en etkili sebeptir. İkinci sırada ise aile reisi olmak, soyu devam ettirmek gibi sosyal sebepler gelmektedir. Önceki yüzyıllarda çocuk sahip olmanın birinci tetikleyici unsuru olan çocuğun ekonomik değeri (işlere yardım etmesi, yaşlanınca anne-babaya bakılması gibi) en son sırada yer almaktadır (AÇEV,2017).

Bununla birlikte yapılan araştırmalar sonucunda babalığın kültürden kültüre farklılaştığı ve bu kültürlerde babalık kimliğine atfedilen anlamlara bağlı olarak da bireyden bireye de farklılıklar gösterdiği söylenebilmekle beraber kültür odaklı yapılan çalışmalarda bu farklılıkların birer zenginlik olduğu da belirtilmektedir. Bu sebeple babalık kimliğine dair yapılmış araştırmalar sonucunda iyi-kötü değerlendirmelerin yapılması doğru bulunmamaktadır ve bu farklı babalık kimlikleri açıklanırken bunun bireylerin kendi benliklerini anlamlandırması olarak görülmektedir. Böylece değişik kültürlerde yaşayan her babanın kendi babalık kimliğini geliştirmesine olanak sağlandığı söylenebilir (Erdem ve ve Şenol ,2018).

Blogger babalar ile yapılan bir çalışmanın sonucunda baba olmayı ve babalığın anlamını, değişen babalık pratikleri/ıcrası tanımlamalar üzerinde durulmuş babalar yaşadıkları durumu “zahmetli bir mutluluk” olarak tanımlamışlardır (Baran ve Demiriz, 2018).

2.2.3. Kültür ve Babalık Tutumu

Ebeveynlik bulunduğu toplumun kültürel değerlerinden mutlaka etkilenir. Bunun yanında ekonomik, politik değişikliklerinden ve dini inançlarından da etkilenmektedir. Ayrıca o toplumun toplumsal cinsiyet algısından ve ebeveynliğe dair daha önceden oluşmuş beklentilerinden ve kuralları da ebeveynliği etkileyen diğer parametrelerdir (Ergin ve Özdilek, 2013). Geleneksel olarak nitelendirilen toplumlarda annelik ve babalık rolleri birbirinden net bir çizgi ile ayrılmıştır. Bu toplumlarda genel

olarak baba ev dışında çalışan ve eve ekmek getiren kişi olarak düşünülürken anne ev içi sorumluluğu ile ilişkilendirilir. Anne eve ait işler yanında çocukların bakımı ile de ilgilenmek zorundadır. Genel olarak ev içi anneye , dış mekanlar ise baba ile ilintilidir. Baba ,sabah erkenden işe giden, bütün günü iş yerinde yani evin dışında geçiren, çocukları ile geçirdiği zamanı bile sinema, çocuk parkı, hayvanat bahçesi gibi evin dışında geçiren ,eve geldiği zaman ise televizyon izleyen evin ve çocukların bakımını eşine bırakmış kişidir. Baba aynı zamanda arabası olan ve anneye göre daha özgür kişidir (Bozok, 2018). Kocatepe ve Bilgi'nin annelerin hikayelerinden yola çıkarak hazırladıkları çalışmada, kadınların kendi babalarından eğlenceli hatıralarla bahsetmeleri dikkat çekicidir. Çalışmada annelerin anlatılarından “babalar hata yapmayan, yapsa da affedilen” kişi olarak tanımlanmış babalar ile olan hatıralar hep mutlu olmasından bahsedilmiştir. Hatta kendilerinin bakımı ile sorumlu olan annelerinden şikayet ettikleri bile olmuştur (Bilgi ve Kocatepe, 2013). Babaların daha neşeli güzel anılarda kalması onların kısa süreli ve eğlenceli vakitlerde çocuklarla olması ve belki de kültürel olarak beklenti azlığından olabilmektedir. Babalık hata kaldıracı bir imge olmasına karşın annelik daha ağır sorumluluk içerir. Kadının çalışma hayatına girmesi ile bu durum biraz değişmiştir. Yapılan araştırmalarda eşlerinin eğitim düzeyleri yüksek olan babalar çocuk bakımına ve ev işlerine yardım konusunda daha fazla rol almaktadır. Okul öncesi eğitim yapan öğrenci velileri üzerinde yapılan bir araştırmada, çalışmaya katılan annelerin ilkokul ve daha altı bir öğrenim düzeyine sahip olanların eşlerinden daha az yardım aldıklarını sonucuna varılmıştır (Türkoğlu, 2013). Buradan yola çıkarak kadınların yani annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe babaların babalık rolü algısının yükseldiği söylenebilir. Ayrıca kadın çalışma hayatına katılımı ev işlerinin bölüşümünde babalara daha fazla iş düşmesine sebep olmuştur. Bu sebeple ev işinin yanında çocuk bakımına da katılım artmaktadır.

Günümüzde babalık rolünden beklenen şey, evin geçimini sağlamak, ev ve çocuk yetiştirme sorumlulukları anne ile paylaşmak (Bener ve Günay , 2011), eşine ve çocuklarına psikolojik destek vermek ve benzerleri olarak sıralanabilir. Bunun yanında toplumsal cinsiyet kodları ise bir erkek birey olan babadan çocuklarının gözünde bir kahraman olmasını (Baran ve Demiriz 2017) , iş hayatında güçlü olan, iyi bir kariyer yapan ve ailede eşinden daha fazla kazanan birey olması istemektedir (Vatandaş ,2007) Evde duygusal, iş hayatında mantık ve güç ile hareket etmesi beklenen babalar için bu

geçişini yapmak bazen kolay olmamaktadır. Bu durumda toplumun geçmişten gelen toplumsal cinsiyet rolleri hakkındaki katı düşüncelerini biraz esnetmeleri babaların yükünü hafifletecektir (Mercan ve Şahin, 2017).

AÇEV'in 2017 de Türkiye genelinde yaptığı kapsamlı araştırmada ülkemizde babaların, hafta içinde bir günleri baz alındığında ortalama 9 saat 20 dakikasını işte, 1 saat 10 dakikasını yolda ancak 2 saat 20 dakikasını çocuklarıyla birlikte geçirdikleri tespit edilmiştir (AÇEV, 2017). Bu durumda babaların ev ve çocuk bakımına katkı sağlamak için çok da vakitleri yoktur. Bu sebeple evde ve çocukları ile geçirdikleri zamanları kaliteli hale getirmeleri hem babalık doyumunu açısından hem de çocuk ve eş açısından faydalı olacaktır.

2.3. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Günlük dilde Kadın veya erkek dendiğinde bireyin biyolojik anlamda dişilik ve erkeklik yani "female" veya "male" oluşunu ifade edilmektedir. Fakat aslında sadece bir cinsiyet durumundan değil aynı zamanda da bu ifadelerle toplumun bireye sunduğu roller sistemi de bu ifade etmiş olduğunun farkında olmak bazen mümkün olmamaktadır. Toplumsal hayatta "kadın / woman "veya "erkek /man" derken toplumsal bir oluşu ifade eden iki terimden bahsedilmektedir. Bu anlam toplumdan topluma değişmekle beraber toplum tarafından inşa edilir. Anlamı sadece cinsiyet değildir. Çünkü bu terimlerde anlam kazanan biyolojik boyut ile biyolojik yapıda temellenen toplumsal boyut birbirlerinden çok farklı şeyleri anlatmaktadır. Her bir birey doğarken biyolojik olarak er ya da dişi olmak üzere yaratıldığımız cinsiyet özelliğini değiştirmeden (İstisnalar hariç olmak üzere) tüm yaşamı boyunca sürdürür. Fakat cinsiyetin toplumsal boyutuna gelince bu kez verilmiş cinsiyetten değil toplumsal olarak bir anlam yüklenmiş bir cinsiyetten bahsedilmektedir (Vatandaş, 2007).

Her toplumda kadın olmaya ve erkek olmaya dair kalıp beklentiler vardır ve farklıdır. Kişi yaşarken bu roller görerek öğrenir ve farkında olarak ya da olmayarak hayatına geçirerek kabul eder. Sosyal hayat içinde kadın ve erkek olmaya ait roller vardır ve kişi bu sosyal yaşantı içinde bu oluşturulan modelleri öğrenir ve benimser.

Goffman'ın rol kuramından temellenen bu teoriye göre; kişi dışlanmamak ve toplum ile uyumlu yaşayabilmek için gerekli rol modelleri öğrenir ve içselleştirir. Bunların içinde kadınlık erkeklik roller de vardır. Çoğu zaman bu kalıpyargıların cinsiyetler arasında var olan "gerçek" farklara dayanmayabilir. Fakat bunlar var olduğu farz edilen ya da iddia edilen şeylerden oluştuğu için doğal degillerdir ve eşitsizlik içerirler, bir mantığı yoktur. Kültürel olarak toplum tarafından meydana getirilmişleridir (Durakçı, 2019). Dolayısıyla toplumdan topluma değişiklik gösterirler. Bir toplumda kadının toplumsal anlamı diğer toplumda farklı olabilir.

Amerikalı nörobilim uzmanı Lise Eliot “The myth pink and blue brains “adlı makalesinde ve daha sonra bu çalışmaya bağlı olarak yazdığı ve Türkçeye “pembe beyin mavi beyin” adı ile tercüme edilmiş kitabında kız ve erkek beyinler arasında doğuştan çok az fark olduğunu söyler. Eliot uzun yıllar yaptığı beyin üzerinde yaptığı araştırmalar yapmış ve bunun sonucunda da her iki cinste doğuştan benzer özellikler olduğu sonucuna varmıştır. Her iki cinste aynı şekilde ağladığını, acıktığını altını kirlettiğini ve benzer olaylara benzer tepkiler gösterdiğini söyler. Fakat ilerleyen yıllarda kadınların ve erkeklerin farklı şeylere yeteneklerinin olmasının ebeveyn ve çevrenin etkisi olduğunu belirtmiştir. Çünkü Eliot’a göre beyin özellikle bebek beyni şekillendirilebileceğini iddia etmiştir. Bu nedenden dolayı doğuştan olan ufak tefek farklılıkların daha sonra arttığını ve böylece erkeklerin matematikte daha başarılı, kızların da ilişkilerinde daha hassas davrandıklarının ebeveynler ve dolayısıyla da toplum tarafından pekiştirildiğini söylemiştir (Eliot, 2010).

Toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde toplumdaki diğer insanların etkisi büyüktür. Kültürel olarak toplum tarafından üretilmiştir ve bireyler bu rolleri toplum içinde yaşarken diğer insanlardan öğrenirler. Toplumsal roller katı ve değişmesi zor ve normlar tarafından kontrol edilen rollerdir. Hem kadın hem de erkek birey toplumsal yapının ileri sürdüğü şartlardan etkilenirler fakat her bireyin etkilenme derecesi farklı farklıdır. Cinsiyet eşitsizliğinin somut gösterenlerine göre kadınlar daha çok etkilendikleri için mağdur edilme derecesi daha fazla görünüyor olsa da, toplum erkekler üzerine de fazla yükler yükler. Erkeklerin daha dayanıklı, daha başarılı olmaya zorlanmaları, mesela “erkekeler ağlamaz” klişesi toplum tarafından üretilmiştir.

Dolayısıyla kendilerini ifade edememek ve gönüllerince davranamama noktasında bu eşitsizlikten her iki cins de etkilenmektedir (Demirel, 2016).

Cinsiyet rol kalıplarının belirlenmesinde Cüceloğlu ise biyolojik etmenlerin ve aynı ölçüde sosyal çevrenin de etkili olduğunu vurgular. Sosyal çevrenin kız ve erkek çocuklarla ilişki kurma biçiminin bu tutumları şekillendirdiğini belirterek, ebeveynlerin kız çocuklarıyla daha fazla sözlü iletişim kurduğunu ve kız çocuklarının erken yaşta sözel gelişimlerinin daha iyi olmasının nedenini bu olabileceği örneğini verir (Cüceloğlu , 2005).

2.3.1. Toplumsal Cinsiyet ve Babalık Rolü

Sosyal bilimlerde son zamanlarda babalık üzerine yapılan araştırmalar artmaya başlarken bunların bir kısmının babalığı oluşturan “erkek olarak baba” ve “ebeveyn olarak baba” arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik çalışmalar üzerinde bir odaklanma olduğu görülmektedir. Bunlar karşılıklı olarak birbirini belirlemeye etki eden iki kavramdır. Bu doğrultuda olaya bakıldığında ortaya konulan önemli bir ayrım şudur ki “baba olmak” (fatherhood) ve “babalık yapmak” (fathering) birbirinden tamamen farklı şeylerdir. “Baba olmak” erkeklerin bir çocuğun dünyaya gelmesine sebep olma durumunu anlatırken aslında cinsiyetlendirilmiş bir kavramdan söz edilmektedir. Çünkü; Baba deyince erkek bir bireyden bahsedilir ; dolayısıyla cinsiyetlendirilmiş bir kavram olarak babalığı çevreleyen tüm statülere, rollere ve anlamlara da işaret edilmektedir. Babalık yapmak ise sadece cinsiyet belirtmez yapılan bir işin adıdır. Aile içinde baba rolü olan bireyin ebeveynlik yapmasını ifade eder. (Bozok 2018) Çocuğunun bebek bakımından başlayarak, ergenliği, eğitimi, iş hayatı gibi süreçlerde sadece ekonomik değil duygusal destek sağlayan erkek bireydir. Bu tanımlamada cinsiyet ön planda değildir.

Babalık rolü içinde pek çok parametreyi barındıran bir yapıdır. Bir yandan eşe ve çocuklara psikolojik destek sağlama görevi gibi daha duygusal beklentiler varken diğer yandan erkek birey olması sebebiyle toplumsal cinsiyet kodları, ailenin reisi olma gibi sebeplerle ataerkillik ile de ilişkilendirilmektedir. Zaten resmi olarak da yakın

zamana kadar Türk Medeni Kanunu'nda evin reisi erkekti. Nikah memuru evlenme cüzdanını vermeden önce bunu yeni çifte söyleyerek resmileştirirdi. Türk Medeni kanununun 10. maddesindeki eşitlik ilkesinin 3.10.2001 tarihinde kadınlar lehine değişiklik yapılması ile tüm vatandaşlar arasında bir eşitlik sağlanmıştı. Yine anayasanın 41. Maddesinde ise aileye vurgu yapılarak aile içi eşitlik sağlanmış ve "aile reisi erkektir" hükmü değişikliğe uğramıştır. Anayasa'nın 41. Maddesi şöyledir:

"Madde 41 – Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar." (Iciseri.gov.tr. 2021).

Böylece kadın erkek arasındaki eşitlik aile içinde de sağlanmış; evlilik birliğinin yönetiminde kadın ve erkeğe eşit söz hakkı tanınmış oldu. Bir toplumun demokratik olup olmadığı öncelikle hukuk metinlerinden de anlaşılmaktadır. Böyle bir düzenleme getirerek hukukta eşitlik sağlanmıştır ancak bunun kültüre yansımaları zaman alacaktır. Kültürün etkisinin daha net olarak görüldüğü geleneksel toplumlarda kadınlardan genellikle ev işleri, çocuk bakımı ve ailenin duygusal ve psikolojik tatminlerini yerine getirmeleri beklenmektedir. Bu kadının kendi özel alanı olan ev içinde kalmasını da sağlar. Fakat erkeler ise daha çok dışarı ile ilişkilendirilir ve onlardan beklene şey ise kamusal alanda başarılı olmak ve ailenin geçimini sağlamaktır (Zeybekoğlu, 2013). Çoğunlukla duygusallığa izin yoktur. Dış dünyada güçlü ise durum farklıdır. Kararlı, güçlü duyguları ile hareket etmeyen bir erkeklik beklenirken evde de eşine ve çocuğuna psikolojik destek sağlayan ilgili ve sevecen baba beklentisi erkeklerde babalık krizini tetiklemektedir. Toplum tarafından babalık rolünden beklenen bu çelişkili duruma uyum sağlayamamanın zorluğu sebebiyle babalarda kimlik bunalımı yaşamaları kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Modern toplumda kadının ise çalışma hayatına girmesiyle hem bu beklentiler fazlasıyla artmış hem de birlikte evin sadece erkeğin görevi olmaktan çıkmıştır. Erkeğin ev içindeki konumu değişmiştir. Geleneksel aile yapısında ev içi kadına, kamusal alan erkeğe aitken kadının ev içinden çıkıp kamusal alana girmesiyle erkeğin bu alandaki hegemonyası da sona ermiştir (Güloğlu, 2017).

Sosyolojik açıdan bakıldığında ise, babanın sadece biyolojik bir cins olarak ve erkek olarak nitelenemez ve buna bağlı olarak baba, içinde yaşanılan toplumun erkeklik ve babalık kavramlarının etkisi altında kalarak şekillenir. Yapılan çalışmalar toplumun babalık rolü algısına değinerek, Türk toplumun da babalık rolü algısına vurgu yapmaktadırlar. Şahin ve Demiriz çalışmalarında, Türk ailesinin toplum yapısına değinerek ataerkilliğini ve vurgulamış, Türk erkeğinin geleneksel yetiştirilme tarzının babalık rolünü şekillendirdiği üzerinde durulmuştur (Mercan ve Şahin 2014). Coltrane'ın (2010) günümüz dünyasında babalık ve erkekliklerle ilgili bir dizi eğilimden söz edildiğine dikkat çekmektedir (Bozok, 2018). Öncelikle günümüzde artık orta sınıf ailelerde evin geçimini sağlayan tek kişinin baba olduğu aile modeli yavaş yavaş değişime uğramakta ve erkeklerin elinden bu tek başına yürüttükleri rol kadının da sahneye çıkması ile değişime uğramakta ve paylaşılmaktadır (Bozok,2018). Eve ekmek getirme rolü babadan alınarak anne ile bölüşülmeye başlanınca doğal olarak ev işleri de ve çocuk bakımı da bölüşülmeye başlanmıştır. Babaların evde çocuklarıyla ve eşleriyle kurdukları ilişkilerdeki ataerkillik derecesi, Babalık rolündeki geleneksellik ile modernlik derecesini gösterirken geleneksel aynı zamanda da çocukları ve eşi ile geçirdiği zamanın niceliği ve niteliğinin de bir belirtisidir. Yani sadece toplumsal bir rolün nasıl yapıldığının bir göstergesi değildir (Bozok, 2018).

Günümüz dünyasında babalar mevcut toplumsal örgütlenme ve uzlaşılara adapte olmaya ya da yeni alternatif kaynaklarla yeni örgütlenme biçimleri ya da uzlaşılar üretmeye çalışmaktadırlar. Babalar, ailelerinde iş yapan ve iş yaptırtan kişiler olarak sayısız yol denemekte olup uyanık bir oyuncu gibi işleri idare etmeye çabalarlar. İşleri idare edebilmek için ise babalar, stratejik dönüşümler gerçekleştirirler. Ayrıca babalar için otoritenin nasıl bir anlam taşıdığı ve toplumun bu otoriteyi yeniden ürettiği de aşıkardır. Babalar hem modernliğin düşünsel zeminini teşkil eden durumlara adapte olma hem de becerileri kazanmış hem de yeni alternatif dünyalar kurarak otoritelerini elde tutmayı başarmışmışlardır (Güloğlu, 2017).

2.4. Sosyo-kültürel Yapı ve Sosyo-kültürel Yapıyı Oluşturan Unsurlar

Sosyo-kültürel kavramı Fransızca socio-culturel kelimesinden gelmekte olup ve TDK de sözlük anlamına bakıldığında “aynı anda bir toplumu veya toplumsal bir grubu

ve kendine özgü olan kültürü ilgilendiren” (kelimeler.gen.tr., 2021) şeklinde bir ifade görülür. Sosyo-kültürel çevrenin öğeleri sosyal ve kültürel etmenlerdir. Bir topluluktaki sosyal ve kültürel çevreyi oluşturan etmenleri, inançlar, gelenekler olarak belirlemek olasıdır. Bireyin yaşadığı kültürde kendisi ile birlikte özdeş olarak bu yapılardan etkilenen sosyal yapının ve eğitildiği bu kültürden aynı anda etkileştiği kişilerin oluşturduğu yapı sosyo-kültürel yapı olarak adlandırılır (Güler, 2013). Bir sosyo-kültürel yapıda etkileşen bireylerin davranış ve tutumlarının birbirine benzeme olasılığı yüksektir aynı zamanda İçerde etkileşme oranları ne kadar yüksek ise benzeme oranları da o kadar artar. Sosyal yapı iç ve dış etmenlerden etkilenir. Bauman’a göre sosyal yapıdaki aynılık durumu, iç ve dış iletişimin dengeye gelmeye başladığı an bulanıklaşmaya başlar. Dış etmenlerle iletişim artmaya ve yoğunlaşmaya başladığı ve iç iletişim azaldığı anda sosyo-kültürel yapı netliğini kaybeder (Bauman 2017). Bu sebeple dışarı ile etkileşimlerin az olduğu sosyal yapılarda soyo-kültürel yapılar daha homojen olması beklenir.

Sosyo- kültürel yapıların basit bir şekilde sosyal ve kültürel kavramlarının birleşimlerinden meydana geldiğini düşünmek doğru olmaz. Bu iki kavramın öncelikle ayrı ayrı incelenmesi gerekir. Yabancı dilden dilimize geçmiş olan kelimenin Türkçe karşılığı olarak sadece “toplum” olarak kavramsallaştırdığımız bu kelimeyi her iki yapı için de kullanmak bir karmaşaya sebep olacaktır. Sadece toplulukların değil sosyal gerçekliğin de kendi içerisinde sosyal ve toplumsal olarak ele alınmasında da fayda vardır (Güzel, 2006).

2.4.1. Sosyal Yapı

Sosyal yapı ile toplumsal yapı aynı anlama gelebilecek kelimeler gibi görünse de aslında birbirinden farklı şeyleri işaret etmektedir. Bu iki farklı sosyal yapıyı birbirinden ayırt etmek için Tönnies, Gemeinschaft (cemaat) - Gesellschaft (cemiyyet) olarak adlandırmıştır (Karp ve diğerleri 1991: 21-27: Güzel,2006). Tönnies Türkçe’ye “Cemaat ve Cemiyyet” ismi ile geçen kitabında bu kavramları şu şekilde ayırtmıştır. Bir grubun birlikteliklerinde duygular temel dayanak olarak bulunuyorsa bu grubu cemaat yani “topluluk” yani “sosyal yapı” , bireyselliğin belirleyici olduğu toplulukları

da cemiyet, yani modern “toplum” olarak adlandırabiliriz. (Tönnies 2019). Buradan da anlaşılacağı gibi sosyal yapı daha iç içe geçmiş bir örüntü olup duyguların yönettiği bir yapı iken, toplumsal yapı biraz daha ayrıışmış ve bireyselliğe vurgu yapan bir oluşumdur.

Nirun'a göre (1976: 93) sosyal yapı içinde irili ufaklı bir kaç yapı barındırır. Ve bu yapılar da içlerinde bu geniş sosyal yapının bir örneği gibidirler. Mesela, aile sosyal yapısı, köy sosyal yapısı, şehir sosyal yapısı, devlet sosyal yapısı gibi... Bu pekçok sosyal yapılar, büyük cemiyet yapısını oluştururlar (Gürkan, 1996). Büyük sosyal yapının kültürel yapısı aileyi etkilediği aile içindeki rolleri yani anne-baba rollerini de etkilediğini düşünmek yanlış olmaz.

Bu doğrultuda şunu kesin olarak söylemek mümkündür ki, aile bir sistem olarak içinde bulunduğu kültürel yapının, topluluğun bir alt sistemi olarak hem toplumun sosyal yapısından hem de kültürel yapısından etkilenecek bulunduğu yapının bir alt kategorisi olarak bulunur. Aile içindeki bireyler de kendine has bütünlük ile bu sistematik yapının içindedirler. Bu çerçevede aile içindeki roller, ilişkiler ve etkileşimlerle odaklanma söz konusu olmuştur (Aktaş, 2004).

2.4.2. Bir Kavram Olarak Kültür Nedir?

Kültür latince “cultura” kelimesinden gelmektedir. Arapçada ise karşılığı “hars”tır. Her iki kelime de günümüzde kullanılan kültür kavramından uzakta bir anlamı vardır. “Hars “toprağın işlenmesi anlamındayken “cultura” ise ekip ürün almak yani üretmek anlamına gelmektedir. Fakat zamanla günümüze gelinceye kadar anlamında farklılaşma meydana gelmiş olsa da “üretim “ anlamı tarımsal düzlemde değil ama düşüncelerin evrimi, teknolojik evrim olarak benzer şekilde kullanılmaktadır. Tarihsel bilgilere bakıldığında kültürün geçmiş dönemlerdeki toplumlardan günümüze gelinceye kadar mutlaka bir birikime dayanarak evrilmiş ve günümüze kadar gelmiş olduğu görülmektedir. Kültür kendinden önceki birikimlerin izlerini içinde barındıran bir yapı olmaktadır (Gülmez 2013).

Toplum bilim terimi olarak kültür “tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan her türlü değerler ile bunları kullanmada, sonraki kuşaklara iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümü.” (TDK 2021) Şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısıyla kültür, içinde günümüze gelinceye kadar pek çok toplumun birikimlerinden geçmiş, belki bir parça değişime de uğramış olarak günümüze gelmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Kültür, içinde bir milletin asırlar boyunca oluşturduğu yaşam tarzlarının, tutum ve davranışlarının, maddi ve manevi değerlerinin, algı ve tutumlarının olduğu kodları bulunduran bir toplumsal hafıza gibidir. Bununla birlikte kültür, milletlerin nesilden nesile aktarılan maddi ve manevi miraslarının toplamı olarak içinde tarihi, sanatı, edebiyatı, düğünleri, bayramları, şiirleri, şarkıları, türkülerini barındırır. Dolayısıyla ait olduğu milletin dilinden, gelenek ve göreneklerinden izler taşır. Bütün bunlar o yaşam tarzının göstergesi olarak kültürün birer unsuru olarak ağıtların, ninnilerin, türkülerin içinde o toplumun kültürel değerlerini içinde bulmak mümkündür (Göçer, 2012).

2.5. Aile Nedir?

Aile tarihten günümüze kadar her zaman diliminde ve bütün toplumlarda önemini kaybetmeyen bir kurumdur. Aile bireyin ilk sosyalleştiği dolayısıyla hayatı ilk öğrendiği yerdir. Ailenin sözlük anlamına göz atılırsa herkesin aşına olduğu “evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” (TDK 2021) şeklinde bir cümle ile karşılaşılr. Bu genel tanımın yanında pek çok araştırmacı aileyi farklı biçimde açıklamıştır. Cüceloğlu ailenin temelinin karı-koca ilişkisinden meydana geldiğini belirtmiştir ve bir sistem olarak insanın pek çok temel ihtiyacını karşıladığını ve içinde olmanın kişi için çok önemli bir gereksinim olduğunun altını çizmiştir. Ayrıca “anne” ve “baba”nın da ailenin düzenini etkileyen en önemli unsurlardan olduğunu söylemiştir (Cüceloğlu 1992). Cüceloğlunun bu tanımı aileyi sadece kadın ile ilişkilendirilmeden babayı da olaya katarak bir bütün olarak ele almış olmasıyla önemlidir. Ayrıca aile kavramını anne baba arasındaki ilişki ile kavramsallaştırarak olaya farklı bir bakış açısı da katmıştır. Anlaşıldığı üzere aile bir etkileşimden doğmaktadır. Bu durumda bu tanımdan gidilirse,

aynı evde yaşayan ve etkileşim içinde olan insanları da bir aile olarak kabul etmek mümkünken ; tersinden düşünerek aynı evde yaşayan ve aralarında etkileşim olmayan kişilerden aile olarak söz etmekle de tereddüt edebiliriz.

Ailenin kendi içinde bir etkileşimi olduğu gibi bulunduğu toplum ile de olması beklenir ve bu etkileşim aile bireylerine de yansır. Sistemler arasındaki sınırlar geçirgen olması sebebiyle hepsinin birbiri ile etkileşim içinde olmaları normaldir (Özmete ve Yavuz, 2012). Aile Sosyolojisi isimli kitaplarında Cohen'in aile tanımına bir göz atılırsa görülür ki; aile olmak şartı için en az iki kişinin bir araya gelmesi ve aynı evde yaşaması ve bu birlikteliğin doğum, evlilik, evlat edinmek gibi parametreleri içermesi gerektiği gibi , bütün bunlar olmadan sadece tercih doğrultusunda bir arada bulunmanın da aileyi oluşturabildiği anlaşılmaktadır (Erzeybek, 2015).

Bu tanım ile ailenin oluşması için kan bağı, evlilik gibi şartların olmadığı bireylerin kendi rızası ile bir arada olmak istemeleri ile oluştuğunu anlıyoruz. Aile kavramı Sayın'a (1990) göre biyolojik ilişkiler sonucunda ortaya çıkmıştır ve biyolojik, psikolojik, ekonomik ve toplumsal ve hukuksal yönleri vardır. İnsan türünün devamını sağlar ve toplum ile karşılıklı kuralları vardır (Yapıcı, 2010).

2.5.1. Aile İlişkileri

Aile yasalarla desteklenmiş ve belirlenmiş, bir kurumdur. Sağlıklı aile birbirlerine samimi duygularla bağlı, sorumluluklarının bilincinde olan ve bu sorumlulukla hareket eden bireylerin aynı çatı altında oluşturduğu birlik ve beraberliğe dayandığını söyleyebiliriz. Genel anlamda mutluluk, göreceli bir kavramdır ve kişilere bağlı olarak farklı farklı ifade edilebilir. Fakat ortak bir nokta şudur ki; bütün bireylerin yaşamları boyunca içinde olmak istedikleri ve ulaşmak için çaba gösterdikleri bir olgudur. Bireylerin maddi ve manevi açıdan kendilerinde meydana gelen doyuma bağlı olarak hoşnutluk yaratan, insan ilişkilerini belirleyen biyolojik ve psikolojik bir durumdur (Aluş ve Selçukkaya, 2015).

Yapılan araştırmalarda sağlıklı ailelerde bulunan özellikler şu şekilde sıralanmıştır.

- 1- Birlikte vakit geçirmekten hoşlanırlar.
- 2- Birbirlerine bağlıdırlar. İyi günde kötü günde birbirlerine destek olmaktan geri durmazlar.
- 3- Aile yeleri birbirlerinin kıymetini bilir ve bunu söz ve davranışla da gösterirler.
- 4- Kriz durumlarında aklı selim davranma ve krizi atlatmada birbirlerine yardımcı olmada zorlanmazlar.
- 5- Birbirlerinin hayallerini desteklerler
- 6- Açık iletişim vardır. Aile yeler, birbirleriyle iletişimde açık ve nettir. Ne söyledikleri anlaşılır. Gizli ve örtülü, başka manaya gelebilecek sözler kullanılmaz (Gladding, 2018). Kurallar açık ve nettir (Cüceloğlu 1992)
- 7- Her ailenin kendi kuralalrı vardır fakat sağlıklı ailelerde kurallar kişilerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda esnetme olanağı vardır (Canel 2012).

Burada da görüldüğü gibi sağlıklı aile, hiçbir sorunu olmayan aile değil sorunların üstesinden bir şekilde gelebilen ailelerdir. Ebeveynler de birer insandır ve her insan gibi hata yapabilme kapasiteleri vardır. Onlar doğuştan lider olma ve bir yuvayı idare edebilme kapasitesi ile doğmazlar ve hata yapma ihtimalleri vardır. Sağlıklı ailelerde ebeveynler bilerek çocuklarına yanlış yapmadıklarını bilirler ve bunu telafi etme yoluna giderler (Satır, 2018).

Evlilik birliği içinde iki türlü çatıdan söz etmek mümkündür. Bunlardan biri evlilik çatısı, diğeri de eş çatısıdır. Evlilik birliği eş çatısı ile başlar ve çocuğun aileye katılması ile ebeveyn çatısı ile birlikte devam eder. Eş çatısını iyi kuramayan ailelerde çocuklar evden gittikten sonra uzmanların boş yuva sendromu (Empty Nest Syndrome) olarak adlandırdığı durum görülebilir. Bu eşlerin anne baba olmaktan eş olmaya geçemedikleri sebebiyle ya da eşler arasında problemlerin su yüzüne çıkmasıyla olabilen bir durumdur. Bu çocukları evden gitmiş ebeveynlerde derin bir kayıp yaşanmış gibi depresyon, alkolizm kimlik krizi ve evlilik atışması yaşanmaktadır (Lovegreen ve Mitchell ,2009). Anne baba olmak toplum içindeki rollerden biri olmakla beraber , bireyler hayatları boyunca çok çeşitli roller de elde ederler. Bir rolü fazlasıyla

ön plana almak diğere role geçiş de sorun yaratabilir. Eş rolü ile ebeveyn rolü denge içinde devam etmesi ileri yaşlardaki evli bireylerde boş yuva sendromunu yaşamalarına engel olmaktadır. Aile üzerinde çalışmalar yapmış ve bu çalışmalarını pek çok alanda yayınlamış yazar Virginia Satir bir aile üyesi değiştiğinde ailenin matematiği tamamen değiştirdiğini söylemektedir (Durak ve Fışıloğlu, 2007). Ayrıca Yıldız (2013) tarafından anne baba tutumları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiler de incelenmiş ve araştırma sonucunda anne baba tutumlarının evlilik doyumunu etkilediği görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, anne babanın tutumu demokratik olarak algılandığında, otoriter ve koruyucu- istekçi anne babaya göre evlilik doyumunun arttığı görülmüştür (Öziş, 2016).

2.6. İlgili Araştırmalar

1. Toplumsal Bir Kurgu Olarak Babalık: Annelerin Öz Yaşam Öykülerinde Baba İmgesi : Büşra Kocatepe tarafından Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlk Öğretim Anabilim dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak yayına sunulmuştur.

Araştırmada çalışma grubu olarak Batı Karadeniz bir beldesinde yaşayan 15 anne sečilmiřtir.Çalışma annelerin yaşam öykülerinden ve günlük yaşam deneyimi anlattıklarından yola çıkarak, hem onların gözünden babalığı nasıl anlamlandırıldığına hem de bu bağlamda kendilerini toplumsal yapıda nasıl konumlandıklarına da bakılmıştır. Çalışma grubundaki anneler, genel olarak babayı “güven duyulan ve koruyup kollayan kiři” olarak tanımlamışlardır. Baba ev ile değil daha çok dışarı ile ilişkilendirilmiş babadan bahsederken ev dışına yönelik ifadelerle kullanılmıştır. Anlatılarda babanın hata yapma durumuna karşı daha toleranslı bir bakış açısı taşındığı gözlemlenmiştir. Babaları kamusal alana ait gören anneler kendilerini de ev ve bakım işlerine ait görmüş ve burayı bir egemenlik alanı olarak ifade etmişlerdir. aile içi cinsiyetçi roller arasında net bir ayırım yatıkları da gözlemlenmiştir. Anneler, ayrıca daha yakın ilişkiler kuran, çocukları ile ev içinde de vakit geçiren ve zaman zaman anneye yardımcı olan “yeni baba” modelini yüceltmiş ve olumlu ifadelerle bahsetmişlerdir.

2. Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık ve Aile. Özge Zeybekoğlu tarafından yapılan bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalında Doktora tezi olarak yayınlanmıştır .

Araştırmanın amacı Türk toplumunun kültürel yapısı içinde günümüz erkeklerinin babalığa ilişkin tutum ve davranışlarının değişiminde hangi faktörlerin etkili olduğunu saptamaktır. Araştırma da hem nitel hem de nicel yöntem birlikte kullanılmıştır.

Çalışma sonucunda odaklanılan başka konuda bu yaşanan toplumsal değişimler sonucunda aile yapısındaki değişimlere yönelik tartışmaların diğer bir yönü babalığa özgü tutum ve davranışlar üzerine yoğunlaşmıştır. Geleneksel ailede yetişen bir çocuk bu ailenin hakim olduğu kültürden etkilenerek “geleneksel baba” rolüne daha yakın davrandığını dolayısıyla kültürel kodların babalık davranışına etkisinin yüksek oranda olduğu görülmektedir. Çalışmada baba adaylarının babalığa ilişkin tutum ve davranışlarının oluşması ve gelişmesi sürecinde annelerinin ve babalarının eğitim düzeylerinin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

3. Ailede anne-baba-çocuk iletişimi üzerine sosyolojik bir değerlendirme: Akın Üçok tarafından 2014 yılında Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu çalışma sadece babaları değil bütün aile içindeki ilişkileri de ele almıştır. Araştırma da ailede anne-baba-çocuk arasındaki iletişim algısının “konuşma, dinleme, mesaj, sözsüz iletişim ve empati” faktörleri çerçevesinde “yaş, cinsiyet, doğum sırası... vs” gibi değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik çalışmalar yapılmıştır..

Araştırma sonucunda aile içindeki iletişimin önemli olduğu sonucuna varılmış ve sağlıklı toplumların sağlıklı bireylerden sağlıklı bireylerin de sağlıklı iletişimi olan ailelerden oluştuğuna dikkat çekilmiştir. Çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre çocuğun yaşı ve cinsiyeti iletişimi etkilemektedir. Anne-baba-çocuk iletişim algılarının, çocuğun cinsiyeti değişkenine göre “konuşma, dinleme, sözsüz iletişim ve empati” faktörlerinde anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Anne-baba-çocuk iletişim

algılarının çocuğun yaşı değişkenine göre “konuşma, dinleme, mesaj, sözsüz iletişim ve empati” faktörlerinin hepsinde anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna varılmıştır.

4- Bireysel Görüşme Yöntemiyle Babalık Görev Algısının İncelenmesi: Mahizar Altın tarafından 2014 yılında, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümünde yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu araştırmada babaların babalığı nasıl algıladığı, çocuklarının sağlığı, kişilik eğitimi, okul başarıları gibi durumları ile ilgili görevleri ne derece üstlendikleri ve görev olarak algıladıkları. Konuları üzerinde durulmuştur. Araştırma nitel bir çalışma olup veriler babalarla yüzyüze görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Babaların eşleriyle rol paylaşımı, kendi babalarından etkilenme durumlarına bakılmış, onlar için kız ve erkek çocuk arasında fark olup olmadığı sorulmuştur. Araştırma sonucunda; babaların eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarının eğitimi ile daha fazla ilgilendikleri, çocuklarının gelişimi ve eğitimleriyle ilgili eşleriyle daha fazla paylaşımda buldukları gözlemlenmiştir. Araştırma da babaların kendi babalarından daha demokratik davranma isteği içinde oldukları görülmüş, yine eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik davranış düzeyi de yükselmiştir.

5. Modern Toplumda Değişen Toplumsal Roller Bağlamında Babalık ve Babalık Deneyimleri (İstanbul örneği): Cevahir Kakaliçoğlu tarafından 2019 yılında, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim dalı Sosyoloji Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu araştırma, geleneksel dönemden modern döneme geçerken toplumsal rollerde meydana gelen değişim ile etkilenen erkeği; babalık rolü kapsamında incelemiş ve bu dönüşüm esnasında baba rolündeki meydana gelen değişimi irdelemiştir. Toplumsal cinsiyet alanında yaşanan değişimlerin aile içi rollere de yansıdığı gerçeği araştırma üzerine dikkat çeken, bir ebeveyn olarak babaların babalık tecrübeleri ve babalık algıları hakkındaki düşüncelerini incelenmiştir. Çalışmada derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmıştır.

İncelenen çalışmaların sonuçlarından görülen şudur ki, babalık rolü ve algısı içinde yaşanan toplumsal yapı ve kültürden bağımsız bir unsur değildir. Bu nedenle de

farklı toplumlarda yapılan çalışmalar farklı babalık rollerini karşımıza çıkarmakta, her toplumun kendine has özellikleriyle harmanlanmış, öznel değerler içeren babalık modelleri görülmektedir.

Bu çalışma erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine adaptasyonun kadınlarinkinden daha hızlı ve başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda kadınlar geçmişten getirdikleri toplumsal cinsiyet rollerine dair sürdürdükleri katı ve ezbere bağlılıklarını gözden geçirmeleri gerektiği ihtiyacı gündeme gelmiştir. Kadınların ailevi belli sorumluluklarda eşlerine daha fazla güvenip, hayatı ortak bir biçimde paylaşma fikrine daha ılımlı bakmalarını sağlayacak yollar bulmaya ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

6. Günümüzde Babalık Algısının Dönüşümü: Kentli, Orta Sınıf, Dindar Baba Örneği
Merve Topal tarafından 2019 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalında yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu tez kültürel yapının bir kazanımı olan babalık kavramını etkileyen toplumsal olayların yani sanayileşme, kentleşme, modernleşme ve küreselleşme gibi süreçlere bağlı olarak değişimini incelenmiştir. Bu sosyal olayların babalık kodlarına etkisi toplumsal değişimin ışığı altında araştırmada konusu olarak incelenmeye alınmıştır. Çalışmada iki temel problem üzerinde durulmuştur. Bunlardan biri “kentli geçiş toplumundaki babalık rolü algısında kuşaklararası farklılaşma” ve diğeri de “ilgili babalık algısının dönüşümü” dür. Araştırmada, öncelikle kentli, orta sınıf hayat tarzları ve koşullarında Türk toplumu özelinde nasıl bir babalık algısı geliştiğine bakılmış; daha sonra da bu iki parametreyle birlikte din olgusunun nasıl etkilediğine bakılmıştır.

Araştırmanın sonucunda , günümüzde yeni nesli temsil eden babaların babalığa dair algısının bir önceki kuşağın babalık kültürü ve pratiğinden çeşitli açılardan farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. Baba Katılımının Ebeveyn Tutumu, Bağlanma Stili ve Çift Uyumu Açısından İncelenmesi. Hilal Sımsıkı tarafından 2011 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji anabilim dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu tez çalışması baba katılımını ebeveyn tutumları, bağlanma stilleri ve çift uyumu açısından incelenmiştir. Tez içeriğine göz attığımızda baba katılımının bu ailedeki çocuklar açısından ileride gerçekleşecek evliliklerde çift uyumuna etki etme

Çalışmanın sonucuna göre demokratik tutum tercih eden babaların baba katılım puanlarının otoriter tutuma sahip babalardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sonuçlar incelendiğinde yüksek düzeyde aşırı koruyucu ebeveyn tutumuna sahip olmak, baba katılımı toplam puanlarında ve özellikle ilgi ve yakınlı boyutunda daha fazla katılım sağladığı tespit edilmiştir. Çift uyumunun bir çok boyutlarının ebeveyn tutumları ve baba katılımı arasındaki ilişkilerin bazılarında biçimlendirici rolü olduğu sonucuna varılmıştır.

8. Yetişkin Erkeklerin Babalık Rolü Algıları: Ayça Delibalta tarafından 2020 yılında Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Yetişkin erkeklerde babalık rolü algılarını araştırmak üzere yapılan bu çalışma doğrultusunda üç yaş üzeri çocuk sahibi olan üç baba, bu babaların anneleri, babaları ve eşleri olmak üzere 12 katılımcı ile nitel araştırma yönteminin bir şekli olan görüşme yöntemi ile yapılmıştır. Çalışmaya katılan tüm katılımcılara baba kelimesinin anlamının kendilerine kendilerinde ne ifade ettiğine ve ne (olumlu-olumsuz) duygular uyandırdığına bakılmıştır.

Araştırmada birçok kavramda babalık rolü algılarında babaların büyükbabaları da model aldığı gözlenmekle beraber bazı kavramların büyükbabaları model alma ya da aile bireylerinden etkilenme ile açıklanmakta güçlük çekilmiştir. Araştırmada babaların çocuklara bakım verme konusunda büyükbabalardan daha çok görev üstlendiği görülmektedir ki günümüz babalık rollerinin değişmesi nedeniyle bu olasıdır. Araştırma sonucunda alınan cevaplara bakılırsa “babalık algısı” evin reisi olma kavramını ön plana çıkardığı gözlenmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda babaların babalık rolü algılarının oluşumunda kendi babalarını model alma davranışları ve öz-düzenleme kapasiteleri önemli rol oynamaktadır.

9. Baba Destek Programının (BADEP) Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. Taner Alibeyoğlu tarafından yapılan alışma İstanbul Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim dalı yüksek lisans tezi olarak yayınlanmıştır. Babalara uygulanan Anne Çocuk Eğitim Vakfı'nın (AÇEV'in) Baba Destek Programı'nın (BADEP'in) etkilerini görmek; BADEP'in, babaların çocuklarına uyguladıkları tutmalara, çocuklarıyla olan ilişkilerine katkılarının neler olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmış bir çalışmadır. Araştırma 7–10 yaş arasında en az bir çocuğu olan 24 babanın katılımıyla gerçekleştirilmiş ve ön test son test kontrol gruplu deneysel desen olan bir model ile çalışılmıştır

Araştırmanın amaçları doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara göre BADEP'e katılan babaların ön test- son test puanlarında, toplam BADEP ve Geleneksel Olmayan Roller, “Yetkeci Olmayan Tutum” alt boyutlarında anlamlı bir farkın olduğu “Tavizkar Olmayan Tutum”, İletişim Açıklığı alt boyutlarında ise anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur.

10-Baba Otoritesinin Yeniden Üretimi : Baba Destek Programı(BADEP): Mehmet Fatih Güllüoğlu tarafından çalışılmış babalık alanındaki az sayıdaki doktora tezlerinden biri olması açısından önemli olduğu söylenebilir. Çalışma İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında yürütölmüştür. Nitel desenin kullanılmasının sonucu olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla BADEP'e katılmış 22 baba ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilerek elde edilen veriler metodolojik analiz yöntemiyle yorumlanmıştır. Araştırmada BADEP programına katılan babaların ,baba otoritesine odaklanarak, günümüz dünyasında baba otoritesindeki dönüşüm ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ototrite yapısına iki temel durum ile bakılmıştır. İlk olarak aile, babalık vasfının edinildiği ve otoritenin ete kemiğe büründüğu bir ilişki uzamı olarak ele alınmış ; İkinci olarak, baba olmak, sınırları kültür tarafından çizilen pratikleri icra etmek olarak görölüp aile içinde bir pozisyon olduğu vurgulanmıştır.

Mülakatların analizi sonucunda BADEP'e devam eden babaların açık ve örtük olarak farklı stratejilerle baba ototritesini devam ettirdikleri görölmüştür Babalar ototriteyi sürdürürken bazen kendi babaları gibi katı ve şiddet öğelerinin yer aldığı yöntemleri tercih ederken; bazen de daha samimi ve insancıl aileleri tercih etmektedirler. Açık otorite uygulayan babalar kişisel deneyimlerini, basiretlerini ve sağduyularını öne sürerek aile üzerinde denetim ve konrollerini devam ettirmeye

çalışmaktayken örtük otorite ile Saha bulgularına göre BADEP'e katılmış babaların örtük otorite stratejisi altında kaliteli zaman geçirme tekniğini sıklıkla kullandıkları görülmüştür.

Çalışma sonucunda BADEP eğitimi ile baba otoritesinin yeniden üretildiği sonucuna varılmış ve BADEP'in yol açtığı istenmeyen sonuçların neler olduğunun ayrıntılı bir şekilde ortaya koymuştur. Bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular a dayanarak BADEP çalışmasının tekrar gözden geçirilmesi gerektiği düşünülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ile iç ve dış geçerliğe yönelik bilgilere yer verilmiştir

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Bu sayede problemin, kendi ortamında bütünsel bakış açısıyla çok boyutlu bir şekilde ele alınması amaçlanmıştır. Sandelowski'ye (2004) göre, nitel araştırma yöntemi, bireylerin sosyal dünyayı hangi biçimde anlamlandırıdığını, tecrübe ettiğini, yorumladığını ve bilgiyi üretme süreçlerini nasıl izlediğini ve nasıl ürün ortaya çıkardığını anlamaya dönük strateji ve tutumları kapsamaktadır. Bu yönüyle ele alındığında nitel çalışmalar incelenen konu hakkında detaylı, zengin bilgiler elde edilmesine olanak sağlamaktadır. O nedenle, doyum olgusunun kendi gerçekliği içerisinde detaylı bir biçimde incelenebilmesi ve değerlendirilebilmesine dönük olarak (Büyüköztürk vd., 2009), nitel (sözel) araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma, yapılandırılmamış görüşmeler, gözlemler, dokümanlar ile benzeri kaynaklardan elde edilen verinin çözümlenerek, incelenen olay ve olguların içerisinde geçtiği doğal ortamlarda, bütüncül ve gerçekçi bir biçimde ortaya çıkarılmasına dönük bir sürecin takip edildiği bir çalışmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Olgu bilim araştırmalarında temel veri toplama aracı görüşme yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2009). Görüşme tekniği uygulanarak gerçekleştirilen araştırmalarda çoğu zaman küçük örneklem grupları üzerinde çalışmalar yürütülmektedir (Silverman, 2001).

Çalışmada nitel araştırma yönteminden yararlanılarak elde edilen veri kullanılarak, 35 yaş üzeri bireylerin babalık doyumları üzerinde sosyo-kültürel ortamların etkisi incelenmiştir. Çalışma Diyarbakır ili merkez ilçede yürütülmüştür.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada 35 yaş üzeri çocuklu erkeklerin (babaların) babalık doyumu üzerinde sosyokültürel ortamların etkileri konusundaki görüşlerini incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. “Amaçsal örnekleme yönteminde, araştırmacı kimlerin çalışma grubuna dahil edileceği konusunda kendisi değerlendirme yapmakta ve araştırmanın amacına en uygun, araştırma konusuna ilişkin zengin tecrübeye ve bilgiye sahip olduğunu öngördüğü/düşündüğü katılımcıları tespit etmektedir (Balcı, 2007). Bu çalışmada araştırmaya dahil edilme kriterleri, tez danışmanı ile diğer alan uzmanlarından gelen öneriler ışığında belirlenmiştir. Dahil edilme ölçütleri en az 35 yaşında olmak (1), tek ya da üzeri sayıda yaşayan çocuğu bulunmak (2), çocuklarının annesi ile evlilik birliği içinde olmak olarak belirlenmiştir. Çalışmada dışlanma ölçütü belirlenmemiştir.

Katılımcı gurubu belirlerken araştırmacılar yaş faktörünü esas almış ve 35 yaş kriteri belirlenmiştir. TÜİK verilerinde erkeklerde orta yaşın 32,1 ve ortalama ömrün ise 75,9 olduğu saptanmıştır (TÜİK 2021) . 75,9’un aritmetik ortalaması olan 37,95 ile orta yaş olan 32.1 toplanarak 2 ye bölünmüş 35,025 yaş Türkiye’de erkek bireylerin orta yaş olarak kabul edilmiş ve çalışma grubu bu yaş üzerindeki bireyler şeklinde sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır ili merkez ilçede yaşayan ve araştırmacının kurduğu sosyal ilişkilere dayalı olarak ulaşılan, çalışmaya gönüllü olarak katılan babalar oluşturmaktadır. Araştırmada farklı sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyine sahip kişiler dâhil edilmiştir. Nitel araştırmanın doğasına uygun olarak toplamda kişiyle görüşme yapılmıştır. Charmaz (2011) bir olgubilim araştırmasının en az 10 kişi ile yürütülmesini önermektedir (Baltacı 2018) . Derinlemesine görüşmelerde ise yaklaşık 30 kişiyle görüşme geçerlilik ve güvenilirlik açısından tavsiye edilen sayı olmaktadır (Başkale 2016) . Çalışma 35 kişi ile hedeflenmiştir. Görüşme çok olumlu bir havada geçmiş babalar kendilerine soru sorulmasından ve fikirlerinin alınmasından babalar oldukça hoşnut olmuşlardır. Hatta görüşme yapılan bir ortamdan ayrıldıktan sonra görüşmeci telefon ile arayarak yeni birinin geldiğini ve araştırmaya katılmak istediğini,

mümkünse gelmemizi mümkün değilse araç göndererek alınabileceğimizi söylemiştir. Bir kaç görüşmeci de akrabaları ile çalışmaya devam etmemiz için ısrar etmiştir. Çalışmanın şartlarına uygunluk durumuna göre bu teklifler değerlendirilmiş başlangıçta 35 kişi olarak planlanan çalışma grubu görüşmecilerin bu hevesli durumu karşısında ve evreni daha iyi temsil edeceği düşünülerek 52 kişi olarak tamamlanmıştır.

Katılımcılar B1, B2, B3, ..., B52 şeklinde kodlanmıştır. Karşılaştırmalarda yararlanmak amacıyla lise ve altı eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara A, üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara B sıra kodu verilmiştir. Katılımcılara ait demografi Tablo 3.1’de verilmiştir:

Tablo 3.1. Katılımcılara Ait Demografi

<i>Kod</i>	<i>Yaş</i>	<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Grup</i>	<i>Evlilik Süresi</i>	<i>Çocuk Sayısı</i>	<i>Evlilik Şekli</i>	<i>İlk kez baba olma yaşı</i>
B1	36	Lise	A	9	3	Görücü usulü	30
B2	58	Doktora	B	32	3	Kendi isteğimle	26
B3	47	Lise	A	25	3	Akraba evliliği	23
B4	51	Yüksek Lisans	B	19	3	Kendi isteğimle	34
B5	39	Doktora	B	7	2	Kendi isteğimle	33
B6	35	Üniversite	B	7	2	Kendi isteğimle	28
B7	80	Okuyazar değil	A	60	10	Görücü usulü	20
B8	48	Üniversite	B	22	3	Görücü usulü	27
B9	41	Üniversite	B	12	3	Kendi isteğimle	30
B10	51	Doktora	B	27	2	Kendi isteğimle	24
B11	65	İlkokul	A	49	8	Akraba evliliği	17
B12	48	Doktora	B	22	2	Kendi isteğimle	27
B13	37	Üniversite	B	9	2	Kendi isteğimle	29

Tablo 3.1 Devamı

<i>Kod</i>	<i>Yaş</i>	<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Grup</i>	<i>Evlilik Süresi</i>	<i>Çocuk Sayısı</i>	<i>Evlilik Şekli</i>	<i>İlk kez baba olma yaşı</i>
B14	43	Ortaokul	A	22	4	Akraba evliliği	21
B15	41	Lise	A	17	2	Görücü usulü	27
B16	41	İlkokul	A	16	4	Akraba evliliği	17
B17	35	İlkokul	A	10	3	Kendi isteğimle	25
B18	56	İlkokul	A	39	5	Görücü usulü	23
B19	36	Lise	A	16	4	Akraba evliliği	21
B20	44	İlkokul	A	20	3	Görücü usulü	30
B21	37	Okuyazar	A	8	4	Kendi isteğimle	26
B22	49	Üniversite	B	25	4	Akraba evliliği	25
B23	42	İlkokul	A	18	1	Görücü usulü	32
B24	58	Ortaokul	A	38	6	Akraba evliliği	22
B25	38	Ortaokul	A	7	3	Kendi isteğimle	26
B26	62	Üniversite	B	40	2	Akraba evliliği	29
B27	38	İlkokul	A	14	4	Görücü usulü	21
B28	41	Lise	A	20	3	Görücü usulü	22
B29	41	Ortaokul	A	20	3	Akraba evliliği	23
B30	51	Yüksek Lisans	B	19	3	Kendi isteğimle	34
B31	38	Yüksek Lisans	B	11	3	Görücü usulü	30
B32	47	Okuyazar değil	A	22	4	Görücü usulü	25
B33	49	İlkokul	A	26	3	Görücü usulü	29
B34	43	Üniversite	B	17	3	Görücü usulü	27
B35	61	Önlisans	B	36	6	Görücü usulü	24
B36	51	Lise	A	31	7	Akraba evliliği	21
B37	36	Ortaokul	A	14	4	Akraba evliliği	23
B38	49	Üniversite	B	21	4	Kendi isteğimle	32
B39	46	Ortaokul	A	28	5	Görücü usulü	19
B40	46	Lise	A	22	4	Kendi isteğimle	25
B41	43	Üniversite	B	23	3	Akraba evliliği	22
B42	48	İlkokul	A	27	5	Akraba evliliği	23
B43	66	İlkokul	A	50	16	Görücü usulü	23
B44	61	Üniversite	B	45	5	Akraba evliliği	17
B45	60	İlkokul	A	39	7	Görücü usulü	22
B46	36	Okuyazar değil	A	13	1	Görücü usulü	24
B47	35	Ortaokul	A	14	3	Kendi isteğimle	22
B48	57	Doktora	B	35	3	Görücü usulü	23
B49	49	İlkokul	A	27	3	Görücü usulü	22
B50	56	İlkokul	A	39	8	Akraba evliliği	19
B51	53	İlkokul	A	32	7	Akraba evliliği	18
B52	59	Lise	A	42	7	Görücü usulü	19

Çalışmaya katılan babaların en genci 35 yaşında iken, en deneyimli 80 yaşındadır. Katılımcıların yaş ortalaması 47.65'dir.

Eğitim düzeyleri incelendiğinde katılımcılardan üçünün okuryazar olmadığı, birinin okuryazar, 14'ünün ilkokul, 7'sinin ortaokul, 8'inin lise, birinin ön lisans, 10'nun lisans, 3'ünün yüksek lisans, 5'inin de doktora mezunu olduğu görülmektedir.

En uzun süre evli olan katılımcı 60 yıldır evli iken, en deneyimsiz katılımcı 3 yıldır evliliğini yürütmektedir. Babaların ortalama evlilik süreleri 24,10 yıldır. Katılımcılar arasında iki babanın tek çocuğu bulunurken, bir babanın 16 çocuğu olduğu görülmektedir. Ortalama çocuk sayısı 4 olan katılımcıların, ilk kez çocuk sahibi oldukları yaş ortalama 24,63'tür. Katılımcı babalar arasında görülen en erken evlilik yaşı 17 iken, en geç evlenen katılımcı 34 yaşında evlenmiştir.

Katılımcılardan 16'sı akraba evliliği yaparken, 21'i görücü usulüyle evlenmiştir. 4 katılımcı kendi isteğiyle, 11 katılımcı da tanışarak evlendiğini ifade etmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplamak üzere çalışma grubundaki katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacı tarafından, bu çalışmaya özgü olarak ve görüşmelerde kullanılmak üzere yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır (Ek 1).

Görüşme formu yedi demografik soru içermektedir. Demografik sorular katılımcıların yaşlarını, eğitim durumlarını, evlilik sürelerini, çocuk sayılarını, evlenme biçimlerini, ilk kez baba oldukları yaşı ve isteyerek baba olup olmadıklarını belirlemeye dönüktür. Görüşme formunda demografik sorulardan sonra 20 soruya yer verilmiştir.

Görüşme formu üç aşamada geliştirilmiştir. İlk aşamada öncelikle ilgili alanyazın detaylı bir biçimde incelenmiş, alan uzmanlarıyla görüşmeler yapılmış ve oluşan deneyimle görüşme madde havuzu oluşturulmuştur. İkinci aşamada madde havuzunda yer alan maddeler Aile Danışmanlığı ve Eğitimi alanındaki dört öğretim üyesi ile Ölçme ve Değerlendirme alanından iki öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütlere göre taslak form oluşturulmuştur. Taslak

formu dil bilim uzmanlarının incelemesine sunulmuş, onlardan gelen geribildirimler ışığında soru kökleri üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Üçüncü aşamada üç kişi ile pilot görüşmeler yapılarak formun maddeleri test edilmiştir. Pilot görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda görüşme formuna son biçimi verilmiştir.”. Görüşme formunda yer alan maddeler inceledikleri konulara göre gruplanmıştır. Gruplar aşağıdaki gibidir:

BABALIK DUYGUSU VE BABALIKTAN BEKLENTİLER

8. İlk baba olduğunuzdaki duygularınızı hatırlıyor musunuz? Çocuğunuzu ilk defa kucağınıza aldığınızda ne hissettiniz?
9. İlk çocuk ile son çocuk arasında babalık duygusu arasında fark var mı? Varsa nelerdir?
10. Babalıktan beklentileriniz nelerdi? Bunun ne kadarının karşılandığını düşünüyorsunuz?
11. Eğer babalıkla ilgili beklentilerinizin karşılanmadığını düşünüyorsanız karşılanmayan babalık beklentileri nelerdir?

ÇOCUKLARIN BAKIMI

12. Çocuklarınızın bakımı ile ilgileniyor musunuz/ilgilendiniz mi? Ve o sırada ne hissediyorsunuz/hissettiniz?
13. Çocuklarınız büyük ve evden ayrılmış ise onlarla ne kadar sıklıkla bir araya geliyorsunuz ve birlikte neler yapıyorsunuz?
14. Kendinizi baba olarak en iyi hissettiğiniz zamanlar hangileri?
19. Babalık esnasında en zorlandığınız anlar nelerdir/nelerdi?

BABALIK ROLÜ VE ÇOCUKLARLA İLETİŞİM

16. Kendinizi en yakın hissettiğiniz çocuğunuz hangisi? O çocuğunuza kendinizi daha yakın hissetmenizi neye bağlıyorsunuz?

17. Çocuklarınız önemli bir sorununu sizinle paylaşır mı? Sizinle paylaşmak istediklerinde ne hissedersiniz?

18. Kendinizi nasıl bir baba olarak tanımlarsınız?

25. Çocuklarınız istediğiniz davranışları göstermedikleri zamanlar oluyor mu? Böyle bir durumda zorlanıyor musunuz? Nasıl bir çözüm yöntemi buluyorsunuz?

ÖZDEĞERLENDİRME

15. Sizce bir sakıncası yoksa babalık memnuniyeti ile ilgili düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum paylaşabilir misiniz? Siz babalık rolünden memnun olmaktan ne anlıyorsunuz?

24. Çocuklarınızı yetiştirirken “şimdiki aklım olsaydı yapmazdım” dediğiniz neler var? Böyle düşünmenizde etkili olan nedir?

ÇEVRENİN ETKİSİ

20. Çocuklarınızı yetiştirirken babanızdan etkilendiğiniz olur mu? Babanız gibi bir baba olduğunuzu düşünüyor musunuz?

21. Çocuklarınıza herhangi bir konuda izin verirken çevrenizin tepkisi aklınıza gelir mi? Niçin?

22. Çevrenizdeki insanların çocuklar hakkında söylediği olumsuz şeylerden etkilenir misiniz? Bu sizin baba olarak kendinizi kötü hissetmenize sebep olur mu/muydu? Bunun sebebi sizce nedir?

23. Yaşadığımız sosyal çevrenin dışında olsaydınız çocuklarınıza daha toleranslı davranacağımızı düşündüğünüz oluyor mu?

26. Çocukların yetiştirilmesinde eşiniz ya da büyükleriniz farklı bir şey düşündüğünde nasıl bir yol izliyorsunuz?

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada bilimsel anlayış ve araştırmanın doğası gereği katılımcılarla görüşmeler bireysel olarak yapılmıştır. Görüşmelere ait ses kayıtlarının dökümü yapılırken katılımcıların ağzından çıkan tüm kelimeler (cümle düşüklüğü dahil) değişikliğe uğramadan yazılmıştır. “Araştırmaya katılan kişiler görüşmelerin ses kayıt cihazıyla kaydedilmesine rıza göstermişlerdir. Görüşmeler, katılımcıların onayı ile alınan ses kayıtları ve araştırmacının el yazısıyla tuttuğu notlarla kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerde katılımcıların görüşlerini rahat bir biçimde ifade edebilmeleri amacıyla güven ortamı oluşturulmuştur. Görüşme süresince katılımcılara herhangi bir müdahalede bulunulmamış, görüşlerini aktarabilecekleri yeterli süre dikkate alınmış, katılımcılardan gelen geribildirimler doğrultusunda görüşmeler sürdürülmüş ve istedikleri zaman sonlandırılmıştır. Gerek görüşmeler gerekse araştırma bütünü içerisinde bilimsel etik kurallarına azami ölçüde dikkat edilmiştir.”.

Çalışma kapsamında Diyarbakır ilinde ikamet eden, evlilik birliği içinde ve çocuk sahibi 52 erkek katılımcıyla görüşülmüştür. Görüşmeler Şubat 2021 ile Kasım 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin bir kısmı (10 görüşmeci) pandemi (salgın) nedeniyle uzaktan (elektronik araçlar yardımıyla) yürütülmüştür. Bir kısmı ise (42 görüşmeci) sosyal mesafeye dikkat edilerek yüz yüze yapılmıştır.

Araştırma sırasında Diyarbakır’da 3 hafta kalınmış ve babalar ile yüz yüze görüşmeler 45 dk ile 2 saat arasında değişen sürelerde gerçekleşmiştir. Başlangıçta babaların vaktini almamak ve sıkılmamak için görüşme kısa tutulsa da daha sonra yapılan araştırmaya olan ilginin artması ve sorular bitse bile konuşmayı devam ettirmeleri sebebiyle görüşme süresi uzun tutulmuştur. Konuşmanın başlangıcında gergin olan babalar ilerleyen süreçlerde daha rahat ve mutlu bir şekilde sohbete devam etmiş, bir nevi iç dökme ve dertlenme şeklinde konuşma ilerlemiştir.

3.5. İç ve Dış Geçerlik

LeCompte ve Goetz'e (1982) göre, herhangi bir araştırma modelinin tam geçerliliğini ve güvenilirliğini elde etmek oldukça güçtür. Yine de araştırmacılar, belirli

araştırma problemlerinin ve hedeflerinin güvenilirliğini ve geçerliliğini artıran çeşitli faktörleri dengeleyerek bu hedeflere yaklaşabilirler. Araştırmacılar, çeşitli stratejiler kullanarak güvenilirliği ve geçerliliği tehdit eden faktörleri azaltabilirler. Yazarlara göre; geçerlilik araştırma sonuçlarının doğruluğu ile ilgilidir. Dış geçerlilik, kullanılan veri toplama aracının benzer gruplarda benzer sonuçlar üretip üretmeyeceği; iç geçerlilik, araştırmacının ölçmek istediği verileri kullandığı araç veya yöntemle gerçekten ölçüp ölçemeyeceğiyle ilgilidir. Güvenilirlik, araştırma sonuçlarının tekrarlanabilirliği ile ilgilidir. Dış güvenilirlik, araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilemeyeceği; iç güvenilirlik, diğer araştırmacıların aynı verileri kullanarak aynı sonuçları elde edip edemeyeceğiyle ilgilidir (Goetz ve LeCompte , 1982).

Sözel verilerin işlendiği nitel araştırmalarda, geçerlilik ve güvenilirlik kavramları bazı anlam değişiklikleri ile karşı karşıyadır. Yıldırım ve Şimşek'e (1999) göre nitel araştırmalarda; “araştırma alanına yakınlık”, “yüz yüze görüşmeler yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplama”, “doğrudan ve olayın meydana geldiği doğal ortamda bilgi toplama”, “uzun vadeli bilgi toplama” ve “bulguları doğrulamak ve ek bilgi sağlamak için sahaya geri dönebilme”, geçerlilik kazanmak için önemli özelliklerdir.

Nitel araştırmada iç geçerliliği sağlamak için şu hususlara dikkat edilmelidir: “Araştırma bulguları, verilerin elde edildiği ve bu ortama bağlı olarak tanımlandığı ortam dikkate alındığında anlamlı olmalıdır”, “Bulgular kendi içlerinde tutarlı ve anlamlı olmalıdır”, “Anlamlı bir bütün oluşturmak için ortaya çıkan kavramlara odaklanılmalıdır”, “bulguların farklı veri kaynakları, veri toplama yöntemleri ve analiz stratejileri kullanarak doğrulanması”, “Farklı kaynak, yöntem ve stratejilere göre elde edilen bulgular anlamlı bir bütün oluşturması”, “Elde edilen bulgular oluşturulan kavramsal çerçeve veya teori ile tutarlı olmalıdır”, “bulguları doğrulamaya yönelik olarak bazı kuralların doğru kullanımı sağlanmalıdır”, “bulguları açıklamak için alternatif yaklaşımlar kullanma”, “bulguların araştırmaya katılan bireyler tarafından gerçekçi bulunması”, “bulgulara dayalı olarak yapılan tahmin ve genellemeler elde edilen verilerle tutarlı olmalıdır.” (Yıldırım ve Şimşek, 1999; Miles ve Huberman, 1994; LeCompte ve Goetz, 1992).

Yıldırım ve Şimşek'e (1999) göre; Nitel araştırmanın temel özelliklerinden biri olan algıların önemi ve doğal çevreye duyarlılık, güvenilirlik ile ilgili bazı hususlar bazı sorunlar yaratmaktadır. Nitel araştırmada temel ilkelerden biri, olguların bireylere ve çevreye göre sürekli değiştiğini ve araştırmanın benzer gruplar halinde tekrarlanmasının aynı sonuçlara ulaşmayı mümkün kılmadığını baştan kabul etmektir. Aslında, kullanılan yöntem ne olursa olsun, insan davranışı üzerine birebir aynı araştırmayı tekrarlamak mümkün değildir. Güvenirlik ile ilgili bazı kriterler bazı nitel araştırma kriterleri ile çelişmekle birlikte nitel araştırmada hem dış güvenilirlik hem de iç güvenilirlik için alınması gereken bazı önlemler vardır.

İlgili literatür incelenerek bu çalışmanın iç güvenilirliğini sağlamak için aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 1999; Miles ve Huberman, 1994; LeCompte ve Goetz, 1992):

1. Araştırma soruları açıkça belirtilmiştir. Araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, araştırmada izlenen süreç, veri toplama araçları, veri analizi ve yorumlar belirlenmiş ve ifade edilen araştırma soruları doğrultusunda açıklanmıştır.
2. Çalışmanın güvenilirliğini artırmak için üçgenleme yöntemi uygulanmıştır. Çalışmada araştırmacının yanı sıra başka bir uzman da yer almış ve veri toplama aracının hazırlanmasında kendisinden destek alınmıştır. Bununla birlikte veri analizi aşamasında da araştırmacının dışında uzman kişi yer almıştır.
3. Araştırma verileri araştırma soruları doğrultusunda eklerde verilen görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Veriler önce yorum eklenmeden sunulmuş ve veri kaynağından ilgili alıntılar sunulmuştur. Böylece verilerin özgünlüğü yansıtılmaya çalışılmıştır.
4. Araştırma verilerinin araştırma sorularına cevap olup olamayacağı ve elde edilen sonuçların bulgularla tutarlılığı sürekli kontrol edilmiştir.
5. Veri analizinde taslak veri analizi literatürü ve ön okumalarından sonra kod listeleri oluşturulmuştur. Taslak kod listeleri uzman görüşlerine sunulmuş ve son haline getirilmiştir. Araştırmacılar ve uzmanlar aynı kod listelerini kullanarak örnek bir kodlama yapmışlardır. Örnek kodlama konusunda fikir

birliğine varıldıktan sonra asıl kodlama başlatıldı. Araştırmacı, uzmanların yaptığı kodlamaları kendi yaptığı kodlamalarla karşılaştırarak ortak bir kodlama bulmuştur.

3.6. Verilerin Analizi

Çalışmada yararlanılan tek veri kaynağı çalışma grubundaki katılımcılarla yapılan görüşmelerdir. Yapılan görüşmelerden elde edilen ses kayıtları, bilgisayar ortamında dökümleri alınarak yazıya geçirilmiştir. Elde edilen dökümlerin tutarlılığını test etmek amacıyla başka bir kişiye daha incelenmiştir. Görüşme dökümlerinin ham hali üzerinde herhangi bir işlem yapılmamış ve yazım hataları dışındaki ifadeler olduğu gibi bırakılmıştır.

Elde edilen veri, tündengelimsel içerik analiziyle çözümlenmiştir. Çözümlemede ilk aşama olarak betimsel analiz yapılarak katılımcıların öne çıkardıkları kavramlar incelenmiştir. Verinin çözümlenmesinde sayısallaştırmadan kaçınarak görüşme dökümleri gruplanmış, çalışmanın beş ana teması oluşturulmuştur: Babalık duygusu ve babalıktan beklentiler (1), Çocukların bakımı (2), Babalık rolü ve çocuklarla iletişim (3), Özdeğerlendirme (4) ve Çevrenin etkisi (5). Üçüncü aşamada çalışmanın tematik yapısı katılımcı görüşlerinden doğrudan alınan ifade örnekleriyle ilişkilendirilmiştir. Dördüncü ve son aşamada çalışmada oluşturulan kodlar katılımcıların eğitim düzeylerine göre (1- lise ve altı eğitim düzeyine sahip olanlar, 2- üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip olanlar) karşılaştırılmış ve nihai değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırmada belirlenen ana temalara dayalı olarak görüşme dökümleri detaylı bir biçimde incelenmiş, incelemeler sonucunda öncelikle kodlar oluşturulmuştur. Görüşme dökümlerinin çözümlenmesinde devamında konu ve bağlam uyumu gözetilerek kodlar birleştirilerek araştırmanın kategorileri oluşturulmuştur. Yanı sıra kayıt altına alınan görüşme dökümleri üzerinde çeşitli tekniklerle çözümlenmeler yapılmıştır. Bu konuda elde edilen görsel düzenleyicilere araştırmanın tema, kategori ve kodlarına ilişkin bulgular kısmında yer verilmiştir.

Çalışmada betimsel analizlerde katılımcılar arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarabilmek amacıyla Nvivo 12 programında kelime benzerlik analizleri yapılmıştır. Analizlerde ulaşılan sonuçlar, bulgular bölümü, betimsel bulgular kısmında verilmiş olup, araştırmacının öngörülerini destekler niteliktedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

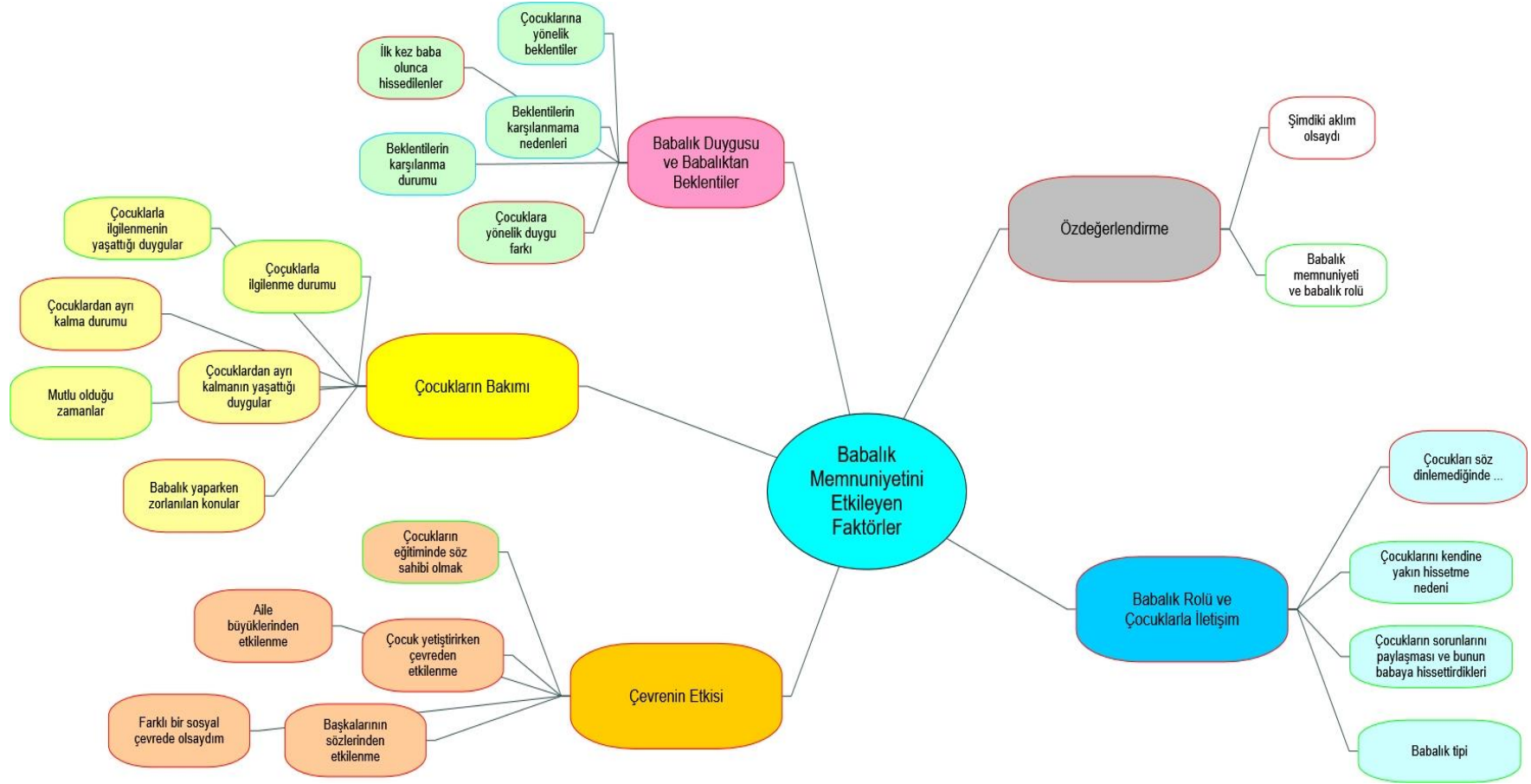
Çalışmanın bu bölümünde, 35 yaş üzeri bireylerin babalık doyumları üzerinde sosyo-kültürel ortamların etkisini belirlemeye dönük olarak yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, yöntem bölümünde belirtilen tekniklerle çözümlenmiş ve ulaşılan bulgular yedi alt başlıkta sunulmuştur.

İlk alt bölümde görüşme dökümlerine ilişkin betimsel bulgulara, araştırmanın tema, kategori ve kodlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. İkinci alt bölümde Babalık duygusu ve babalıktan beklentiler konusundaki görüşlerine, üçüncü alt bölümde Çocukların bakımı konusundaki görüşlerine, dördüncü alt bölümde Babalık rolü ve çocuklarla iletişim konusuna ilişkin görüşlerine, beşinci alt bölümde Özdeğerlendirme konusundaki görüşlerine, altıncı alt bölümde çocuk yetiştirmede Çevrenin etkisine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

4.1. Betimsel Bulgular

Bu kısımda, yapılan görüşmelerde öne çıkan konulara ve kavramlara, çalışmanın tema, kategori ve kodları ile katılımcıların görüşleri arasındaki benzerlik düzeylerine yer verilmiştir.

Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen 20 soruya (+7 demografik soru) ilişkin katılımcı görüşleri incelenmiş ve çalışma sürecinde hazırlanan kuramsal çerçeveye uyumlu olduğu değerlendirilen beş tema etrafında kümelendiği görülmüştür. Çalışmada yer alan temalar ve bunların alt temalarla ilişkilendirilmesi Şekil 1’de gösterilmiştir:

Şekil 1. Araştırmanın Tema ve Kategorileri

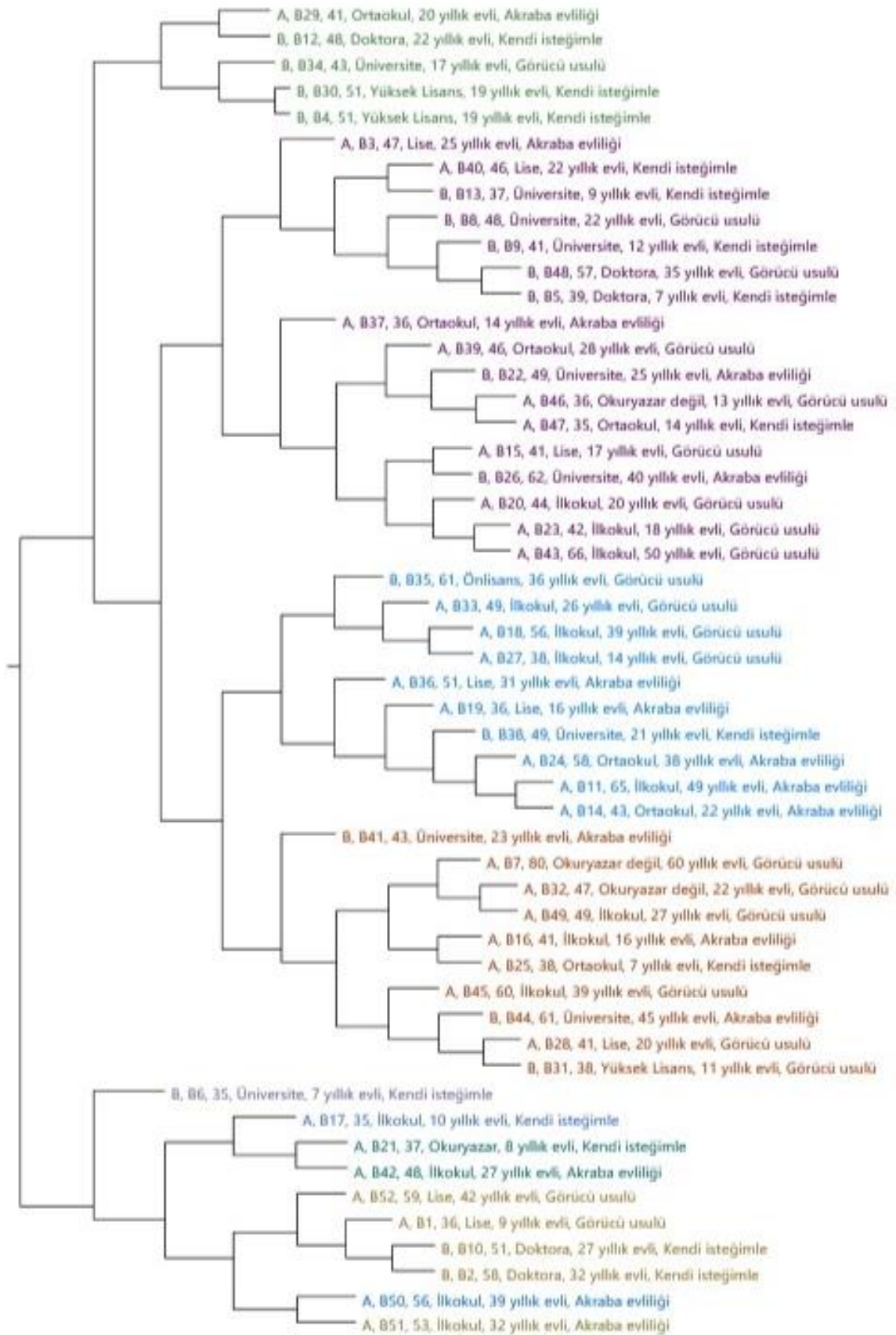
Şekil 1'deki grafik incelendiğinde çalışmanın katılımcılarının babalık doyumu konusundaki görüşlerinin *babalık duygusu ve babalıktan beklentiler, çocukların bakımı, özdeğerlendirme, babalık rolü ve çocuklarla iletişim ile çevrenin etkisi* temalarında kümelendikleri görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri özetlenerek kodlar oluşturulmuş ve benzer özelliklerine göre alt temalarla ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda babalık duygusu ve babalıktan beklentiler temasında katılımcıların görüşlerine dayalı olarak oluşturulan kodların *ilk kez baba olunca hissedilenler, çocuklara yönelik duygu farkı, çocuklarına yönelik beklentiler, beklentilerin karşılanma durumu ve beklentilerin karşılanmama nedenleri* alt temalarında; çocukların bakımı temasında *çocuklarla ilgilenme durumu, çocuklarla ilgilenmenin yaşattığı duygular, çocuklardan ayrı kalma durumu, çocuklardan ayrı kalmanın yaşattığı duygular, mutlu olduğu zamanlar ve babalık yaparken zorlanılan konular* alt temalarında; babalık rolü ve çocuklarla iletişim temasında *çocuklarını kendine yakın hissetme nedeni, çocukların sorunlarını paylaşması ve bunun babaya hissettirdikleri, babalık tipi ve çocuklar söz dinlemediğinde...* alt temalarında; özdeğerlendirme temasında *babalık memnuniyeti ve babalık rolü ile şimdiki aklım olsaydı* alt temalarında; çevrenin etkisi temasında *aile büyüklerinden etkilenme, Çocuk yetiştirirken çevreden etkilenme durumu, başkalarının sözlerinden etkilenme, farklı bir sosyal çevrede olsaydım ve çocukların eğitiminde söz sahibi olmak* alt temalarında kümelenmiştir.

Çalışmada oluşturulan temalara ilişkin katılımcıların görüşleri karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve oluşturulan kodlar sunulurken **Lise ve altı (33 kişi)** ve **Üniversite ve üzeri (19 kişi)** kategorileri ile ilişkilendirilerek verilmiştir.

Çalışmanın araştırma sorularına ilişkin bulguların yer aldığı kısımlarında da her bir tema altında yer alan kategorilere ilişkin detaylı bulgulara yer verilmiştir.

Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlar üzerinde ön incelemeler yapılarak katılımcıların babalık doyumları üzerinde sosyo-kültürel ortamların etkisine yönelik görüşleri arasında benzerlik bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa ne düzeyde olduğu incelenmiştir. Bu konuda Pearson kelime korelasyon analizi yapılmış ve ulaşılan bulgulardan yararlanılarak Şekil 2'deki grafik oluşturulmuştur.

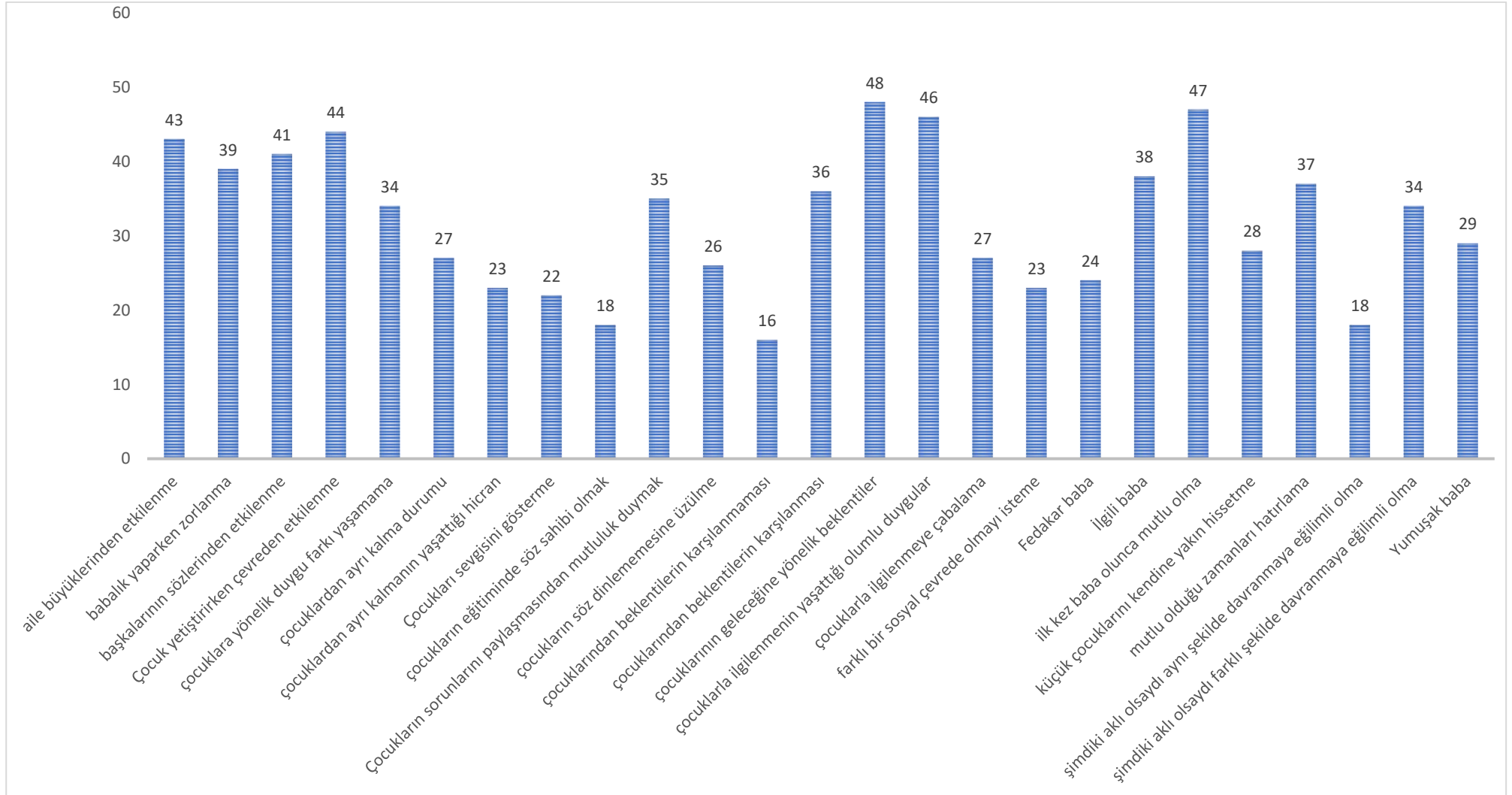
Şekil 2. Katılımcıların Görüşleri Arasındaki Benzerlikler

Şekil 2'deki grafik incelendiğinde, katılımcı babalar arasında en yüksek benzerlik düzeylerinin B3 kodlu (66 yaşında, ilkokul mezunu, 50 yıllık evli, görücü usulüyle evlenmiş) katılımcı ile B23 kodlu katılımcının (A, 42, İlkokul, 18 yıllık evli, Görücü usulü) ($r=0.64$, $p<.01$); B20 kodlu katılımcının (A, 44, İlkokul, 20 yıllık evli, Görücü usulü) ($r=0.59$, $p<.01$), B32 kodlu katılımcının (A, 47, Okuryazar değil, 22 yıllık evli, Görücü usulü), ($r=0.59$, $p<.01$), B31 kodlu katılımcının (B, 38, Yüksek Lisans, 11 yıllık evli, Görücü usulü) ($r=0.58$, $p<.01$), B39 kodlu katılımcının (A, 46, Ortaokul, 28 yıllık evli, Görücü usulü) ($r=0.57$, $p<.01$) ve B22 kodlu katılımcının (B, 49, Üniversite, 25 yıllık evli, Akraba evliliği) ($r=0.56$, $p<.01$) kodlu görüşleri arasında olduğu görülmektedir. Görüşleri arasında en yüksek düzeyli benzerlikler bulunan katılımcıların ortak özelliğinin görücü usulüyle ya da akraba evliliği yapmış olmaları dikkat çekicidir.

Diğer taraftan en düşük benzerliklerin ise B6 kodlu katılımcı (35 yaşında, üniversite mezunu, 7 yıllık evli kendi isteğiyle evlenmiş) ile B49 (A, 49, İlkokul, 27 yıllık evli, Görücü usulü) ($r=0.08$, $p>.05$), B41 (B, 43, Üniversite, 23 yıllık evli, Akraba evliliği) ($r=0.08$, $p>.05$) görüşleri arasında olduğu görülmüştür. En düşük benzerliklerin görüldüğü gruptaki katılımcılar arasındaki en belirgin farkın evlilik biçimleri olması dikkat çekicidir. B6 kodlu katılımcı kendi isteğiyle ve tanışarak evlilik yapmışken, B49 görücü usulüyle evlenirken, B41 de akraba evliliği yapmıştır.

Katılımcıların görüşleri arasındaki en yüksek ve en düşük benzerlik düzeylerinin evlilik biçimlerinden etkileniyor olduğu izlenimi edinilmiştir. Bu izlenime dayalı olarak, kendi isteğiyle evlenen babaların babalık doyumlarının görücü usulüyle evlenmiş olanlar ile akraba evliliği yapmış olanlardan farklı olabileceği söylenebilir.

Katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek odaklandıkları konular incelenmiş, sıklıkla kullandıkları sözcükler arasındaki benzerlikler değerlendirilerek Şekil 3'te verilmiştir:

Şekil 3. Görüşmelerde Öne Çıkan Kavramlar

Şekil 3 incelendiğinde katılımcıların üzerinde en fazla durdukları konunun, çocuklarının geleceği hakkında beklentiler sahibi olmak (48, %92) olduğu görülmektedir. Katılımcılar sıklık (f) ve oran (%) durumuna göre sırasıyla çocuklarının geleceğine yönelik beklentiler (48, %92), ilk kez baba olunca mutlu olma (47, %90), çocuklarla ilgilenmenin yaşattığı olumlu duygular (46, %88), çocuk yetiştirirken çevreden etkilenme (44, %85), aile büyüklerinden etkilenme (43, %83), başkalarının sözlerinden etkilenme (41, %79), babalık yaparken zorlanma (39, %75), ilgili baba (38, %73), mutlu olduğu zamanları hatırlama (37, %71), çocuklarından beklentilerin karşılanması (36, %69), çocukların sorunlarını paylaşmasından mutluluk duymak (35, %67), çocuklara yönelik duygu farkı yaşamama (34, %65), şimdiki aklı olsaydı farklı şekilde davranmaya eğilimli olma (34, %65), yumuşak baba (29, %56), küçük çocuklarını kendine yakın hissetme (28, %54), çocuklardan ayrı kalma durumu (27, %52), çocuklarla ilgilenmeye çabalama (27, %52), çocukların söz dinlememesine üzülmeye (26, %50), fedakar baba (24, %46), çocuklardan ayrı kalmanın yaşattığı hicran (23, %44), farklı bir sosyal çevrede olmayı isteme (23, %44), çocukları sevgisini gösterme (22, %42), çocukların eğitiminde söz sahibi olmak (18, %35), şimdiki aklı olsaydı aynı şekilde davranmaya eğilimli olma (18, %35), çocuklarından beklentilerin karşılanmaması (16, %31) konularını ön plana çıkarmışlardır.

Görüşme dökümlerinin ön incelemesinde sonraki aşamada katılımcıların babalık doyumuna ilişkin görüşleri bütün olarak, lise ve altı eğitimli babalar grubu olarak ve üniversite ve üzeri babalar grubu olarak üç grupta ele alınmış ve Şekil 4, Şekil 5 ve Şekil 6'daki grafikler oluşturulmuştur. Çalışmanın takip eden kısımlarında araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla görüşme dökümlerine yönelik yapılan içerik analizi bulgularına yer verilmiştir.

Şekil 4-5. Kelime Bulutu :Tüm katılımcılar

4.2. Babalık Duygusu ve Babalıktan Beklentilere İlişkin Bulgular

Birinci araştırma sorusu: 35 yaş üzeri bireylerin babalık duygusu ile babalıktan beklentiler konusundaki görüşleri nedir?

Birinci araştırma sorusuna yanıt bulmak amacıyla katılımcılara görüşme formundaki sekizinci, dokuzuncu, onuncu ve on birinci sorular yöneltmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik çözümlemesiyle kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar, lise ve altı (A) ile üniversite ve üzeri (B) kategorileri altında toplanmıştır. Araştırmada yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin ön incelemesinde oluşturulan kodlar görüşme sorularına karşılık gelen temalar ile eğitim düzeyi kategorileri eşleştirilerek araştırmanın birinci teması ile ilişkilendirilmiştir.

Birinci araştırma sorusu kapsamında katılımcılara yöneltilen **8, 9, 10, 11** numaralı görüşme sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenerek özetler çıkarılarak tablolarda sunulmuş, katılımcıların oluşturdukları kodlar ve görüşme sorularıyla soruyla ilgili olarak katılımcıların görüşme dökümlerinden doğrudan alınan ifade örneklerine yer verilmiştir.

Babalık duygusu ve babalıktan beklentiler temasında katılımcılara sorulan sorular babalık duygusunu ilk kez yaşadıkları zamandaki hisleri, birden fazla çocukları olması durumunda çocukları arasında farklılık hissedip hissetmedikleri, bir baba olarak aile üyelerinden neleri bekledikleri ve bu beklentilerinin ne kadarının karşılandığı, karşılanmayan beklentilerinin neler olduğu ve bunların olası nedenleri konusundaki görüşlerini incelemeye yöneliktir. Katılımcıların babalık duygusu ve babalıktan beklentiler konusundaki görüşme dökümlerinden elde edilen kategori ve kodlar Tablo 4.1’de verilmiştir:

Tablo 4.1. Babalık Duygusu ve Babalıktan Beklentiler Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>		
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>	
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>	
İlk kez baba olunca hissedilenler	<ul style="list-style-type: none">• Ağlamak istedim• Ağlamaya başladım• Aile olduğumuzu hissettim• Almadım kucağıma• Bambaşka bir heyecan ve mutluluktu• Ben çalışıyordum ama muhakkak bir şey hissettim• Ben çocuğumu kucağıma almaya utandım• Bir baktım baba olmuşum Baba olmak nedir onu bile bilecek yaşta değildim• Bir şey anlamadım• Büyüklerimiz vardı Utandım• Çocuğumu sonradan gördüm• Çok ağlamıştım• Çok bir şey anlayamadım• Çok büyük sorumluluk hissettim• Çok çaresiz ve bakıma muhtaçtı• Çok duygulandım• Çok güzel bir duyguydu	<ul style="list-style-type: none">• Heyecanlıydım• Hiç kucağıma almadım• Hiç merak etmedim utandım• İçimden çok sevindim• İlk defa ölümden korktum• İlk kez sorumluluk sahibi oluyorsun Hayatına biri giriyor• Inan hiç haberim yok• Karmaşık duygular içerisinde oldum• Kaygılarım arttı• Kendimden bir parça gibiydi• Kucağıma aldığımda da aynı mutluluk vardı• Kucağıma aldım sevdim• Kucağıma bile almadım• Mutlu oldum• Nasıl büyüteceğimi düşündüm• Oldukça mutlu olmuşum• Ona hediyeler aldım• Öncesinde 5 çocuğum öldü o yüzden çok sevindim	<ul style="list-style-type: none">• Ağlamaya başladım.• Ağlamıştım• Aile olma düşüncesi gelişti• Bambaşka bir heyecan ve mutluluktu.• Bir şey anlamadım• Çok çaresiz ve bakıma muhtaçtı• Çok duygulandım.• Çok heyecanlı• Çok hoşuma gitti.• Çok mutlu oldum.• Çok sevindim• Coşku,• Değişik bir duyguydu• Dünyalar benim olmuştu.• Gurur,• Güzel bir duygu• Hatırlamıyorum.• Hayata daha sıkı bağlanma,• Hayattan beklentilerimiz farklı bir bakış açısı kazandı.

-
- Çok güzel duygular vardı
 - Çok heyecanlı
 - Çok hoşuma gitti
 - Çok iyiydi
 - Çok mutlu oldum
 - Çok sevindim
 - Coşku,
 - Değişik bir duyguy
 - Dünyalar benim olmuştu
 - Duygulandım
 - Fazla bir heyecan yoktu...
 - Gurur,
 - Güzel bir duyguydu
 - Hatırlamıyorum
 - Hayata daha sıkı bağlanma,
 - Hayatımın en güzel günüydü
 - Hayattan beklentilerimiz farklı bir bakış açısı kazandı
 - Pek bir şey hissetmedim
 - Rabbimden uzun ömür diledim
 - Sevdim şevkat gösterdim
 - Sevinç,
 - Sevinçten ağladım
 - Sorumluluk aldığımı hissettim
 - Sorumluluk duygusunun yarattığı kaygı
 - Sorumluluklarımın arttığını düşündüm
 - Tarif edilemez bir duyguydu
 - Tarif edilemez bir huzur duydum,
 - Tarifsiz duygular
 - Umut,
 - Utanıyorduk aile ortamı
 - Yaşamı daha da anlamlı kıldı
 - İlk defa ölümden korktum
 - İlk kez sorumluluk sahibi oluyorsun. Hayatına biri giriyor.
 - Karmaşık duygular içerisinde oldum
 - Kendimden bir parça gibiydi.
 - Kucağıma aldığım da aynı mutluluk vardı.
 - Kucağıma aldım sevdim.
 - Oldukça mutlu olmuşum.
 - Rabbimden uzun ömür diledim.
 - Sevinç,
 - Sevinçten ağladım.
 - Sorumluluk aldığımı hissettim.
 - Sorumluluk duygusunun yarattığı kaygı.
 - Sorumluluklarımın arttığını düşündüm.
 - Tarif edilemez bir huzur duydum,
 - Tarifsiz duygular.
 - Umut,
 - Yaşamı daha da anlamlı kıldı.
-

Tablo 4.1 Devamı

<i>Alt Tema</i>	<i>Kategoriler</i>	
Çocuklar a yönelik duygu farkı	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	
	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>	
	<i>Kodlar</i>	
	<i>Kodlar</i>	
	<ul style="list-style-type: none">• Artık tecrübeliydim• Aşırı sevinç yoktu ama mutluydum• Aynıydı• Baba olduğumu hissettim.• Ben çok anlayamadım• Bir çocuğum var• Biraz daha ilgi hissettim• Büyüklerimin yanında kucağıma aldığım zaman kendimi baba gibi hissettim• Çocukları sevmeye ilgilenmeye başladım.• Çok bir şey anlamadım• Çok fazla bir fark olmadı• Duygular azaldı• En küçük beni çok seviyor ben de onu seviyorum• En küçük kızımı çok seviyorum.• Fark hissetmedim• Hepsi aynı oldu• İlk çocuğuma o kadar önem vermedim.• İlk çocuk daha heyecanlıydı• Kaygılarım daha azalmıştı• Son çocuğum kız çok kıymetli• Son çocuğum yanımda kalacağı için daha fazla önem verdim.• Son çocuk yanımda olduğu için beni çok seviyor• Son çocukta baba olduğumu farkettim.• Son çocukta baba olmayı daha iyi anladım• Son çocukta da baba olduğumu hissettim. Sorumluluk arttı.• Son çocukta daha mutluydum.• Sonra babalığa alıştım.• Sonraki çocukları kucağıma aldım sevdim.• Utanmayı kırdık.• Yok hepsinde çok sevindim	<ul style="list-style-type: none">• Alışılmış geliyor.• Ayrım yapamam• Bir fark yoktu sanırım.• Daha sakindim.• Duygu farkı olmadı• Hiç bir fark yok• İkinci çocukta tecrübeliydim,• İkincisinde bilinçli hareket ettim.• İletişimim de aynı.• İlk çocuk daha heyecanlıydı• İlk çocukta babalık duygusu yeni olduğu için değişik.• İlk çocukta karmaşa varken son çocukta tablo daha netti.• İlk çocukta olgun değildim.• İlki daha büyük heyecandı• İlkinde acemi idim,• İlkinde umut, gurur• Kimi eksikliklerim ve yanlışlıklarım oldu.• Kolay geldi babalık• Olgunlaştıkça babalık duygusu da gelişiyor.• Önceleri anlamamıştım• Son çocuğumda babalık duygusunu hissettim.• Son çocuklarda biraz daha rahattım.• Son çocukta baba olmayı daha iyi anladım• Son çocukta daha iyi baba olduğumu anladım• Sonra alıştım• Sonra babalığa alıştım.• Sonuncusunda sorumluluk daha ağırlıklıydı• Tabiki ilk çocukta daha hassasken son çocukta daha relax bir durum vardı• Tecrübeliydim

Tablo 4.1 Devamı

<i>Alt tema</i>	<i>Kategoriler</i>		
Çocuklarına yönelik beklentiler	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>	
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>	
	<ul style="list-style-type: none">• Ayaklarının üstünde durmalarını isterim• Bana güzel davranışlar isterim• Bana saygılı olsunlar• Başkasına muhtaç olmayalım• Beni anlasın isterim• Beni dinlemelerini isterim• Beni yüksek görsünler• Birbirlerine zarar vermesinler• Bize baksın isterim• Bizi arasın sorsunlar• Bizi bilsinler• Çocukları büyütmek ahlaklı yapmak• Çocuklarım ayakları üzerinde dursun• Çocuklarım beni sevsin• Çocuklarımın iyi bir eğitim alması• Daha güçlü hissetmek• Daima açık sözlü olmasını isterim• Dinine bağlı evlatlar olmasını istiyorum• Dürüst doğru ve dindar insanlar olsun saygılı olsunlar• Dürüst olması• Dürüst ve başarılı insan olmaları• Eğitim alsınlar• Erkek çocuklarımın baba evine yakın olmalarını hatta mümkünse aynı yerde yaşamalarını isteriz• Gönlümüzü alsınlar,• Güzel bir hayat yaşatmış olmak• Güzel yetişsinler• Hergün sıra ile hepsini ararım sorarım	<ul style="list-style-type: none">• İyi bir gelecek• İyi olsun terbiyeli olsun• İyi, başarılı bir evlat• Kendi ayakları üzerinde dursun• Kendimi daha güvende hissetmek• Kimseye muhtaç etmemek• Kimseye muhtaç olmaması• Kız çocuklarımın evlenip evlerinde kalmalarını istiyorum• Merak edilmek isterim• Neslimizin devamı• Okumalarını istiyorum• Onlarla iyi bir iletişim kurmak• Rahat yaşatmak,• Saygı göstereyim• Sorumluluklarını yerine getirmeleri Sözümü dinlesinler karşı gelmesinler isterim <ul style="list-style-type: none">• Topluma zarar vermesin• Unutmasınlar,• Vatana millete iyi faydalı insanlar olması• Vatanına milletine saygılı• İşlerinin başında olsunlar• İsteklerimi yerine getirsinler• İtaat, sevgi, saygı ve hürmet• İyi bir evlat olsun	<ul style="list-style-type: none">• Babalık rolünü iyi bir şekilde yerine getirmeye çalıştım• Bana saygılı olmaları• Başarılı olmaları• Beklentim yok• Belirgin bir beklentim yoktu• Benim sözümü dinlemeleri• Bir meslek sahibi olmaları• Çocuklarımın ayakları üzerinde durması,• Çocuklarımın ders çalışması• Çocuklarımla daha fazla iyi vakit geçirme,• Dünyaya katkı olarak yapmalarını• Dürüst doğru vatana millete yararlı insanlar olmasını beklerim• Güçlü aile bağları içinde olmayı isterdim• Her yönüyle mükemmel çocuklar yetiştirmek Büyük bir kısmını başardım• Herhangi bir beklentim yoktu• İlerde yanımda olması• İslami yönden ve okul yönünden başarılı olmalarını isterim• İyi bir öğrenci olsunlar• Kararlarımıza saygı duysalar yeterli• Kimseye muhtaç olmamaları• Mutlu olsunlar isterim• Onlara açtığım yolda arkamdan gelsinler• Örnek bir çocuk yetiştirmek istiyorum• Topluma faydalı bir birey olarak yetişmeleri

Tablo 4.1 Devamı

<i>Alt tema</i>	<i>Kategoriler</i>	
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
<i>Beklentilerin karşılanma durumu</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
	<ul style="list-style-type: none">• %60-70 karşılandı• % 50 gerçekleşti isteklerim• %40-50 arasında karşılandı• %80 gerçekleşti• %90 memnunum• Beklentim karşılandı• Beklentilerim %100 oluştu• Benim onlardan bir beklentim yok• Çoğu isteklerimin karşılandığını düşünüyorum• Kendim için bir beklentim yok• Şükür çok memnunum	<ul style="list-style-type: none">• %100 karşılandı• %50 karşılandı• Biraz karşılandı %60• Büyük oranda karşılandığını düşünüyorum• Kendim için bir şey beklemiyorum• Şimdilik %90 karşılandı
<i>Beklentilerin karşılanmama nedenleri</i>	<ul style="list-style-type: none">• Baba olarak görevlerimi yapmadığımı düşünüyorum.• Baş etmek zor. Dinlemiyor beni.• Bu zaman da çocukları yetiştirmek zordur.• Daha iyi baba olabilirdim.• Fazla ezdirmedik çalıştırmadık ondan.• Görmedikleri için beni aramıyorlar.• Hiç bir beklenti tam olarak yerine gelmez.• Hiç kimse çocukların tüm beklentilerini asla karşılayamaz• İkinci kere evlendiğim için küstüler• İstedğim gibi yönlendiremediğimi düşünüyorum• Kendi dediğimizi yaptıramadık.• Küçük çocuklar ise %30 karşıladılar.• Ne yapsan beğenmiyorlar• Sanırım kuşak çatışması.• Sebebi çocukların cahil olması.• Teknoloji çıktı çocuklar beni dinlemediler.• Üzerlerine düşebilirdim.• Yoksulluk• Zaman çok değişti. Zaman çok kötü	<ul style="list-style-type: none">• Bencil aileden kopuk ve bireysel davranmaları nedeniyle• Çocuklar artık bizi dinlemiyor.• Çocuklara tüm istediklerini vermek,• Çocukları teknoloji terbiye ediyor.• Çocuklarım henüz küçük.• Geleneksel beklentilerim var.• İsteklerini yerine getiremedim.• Kuşak farkı.• Maddi imkanlar iyi olmadığı için• Sosyal medyanın büyük rolü var.• Teknoloji çok yaygınlaştı.• Tüm imkanları önlerine sermek,

Tablo 4.1 incelendiğinde katılımcıların oluşturdukları kodların *ilk kez baba olunca hissedilenler, çocuklara yönelik duygu farkı, babalıktan beklentiler ve beklentilerin karşılanma durumu* alt temalarında kümelandikleri görülmektedir.

İlk kez baba olunca hissedilenler alt temasında lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların görüşlerinden yararlanarak “*ağlamak istedim, ağlamaya başladım, aile olduğumuzu hissettim, almadım kucağıma, bambaşka bir heyecan ve mutluluktum, ben çalışıyordum ama muhakkak bir şey hissettim, ben çocuğumu kucağıma almaya utandım, bir baktım baba olmuşum baba olmak nedir onu bile bilecek yaşta değildim, bir şey anlamadım, büyüklerimiz vardı utandım, çocuğumu sonradan gördüm, çok ağlamıştım, çok bir şey anlayamadım, çok büyük sorumluluk hissettim, çok çaresiz ve bakıma muhtaçtı, çok duygulandım, çok güzel bir duyguydu, çok güzel duygular vardı, çok heyecanlı, çok hoşuma gitti, çok iyiydi, çok mutlu oldum, çok sevindim, coşku, değişik bir duyguydu, dünyalar benim olmuştu, duygulandım, fazla bir heyecan yoktu..., gurur, güzel bir duyguydu, hatırlamıyorum, hayata daha sıkı bağlanma, hayatımın en güzel günüydü, hayattan beklentilerimiz farklı bir bakış açısı kazandı, heyecanlıydım, hiç kucağıma almadım, hiç merak etmedim utandım, içimden çok sevindim, ilk defa ölümden korktum, ilk kez sorumluluk sahibi oluyorsun hayatına biri giriyor, inan hiç haberim yok, karmaşık duygular içerisinde oldum, kaygılarım arttı, kendimden bir parça gibiydi, kucağıma aldığımda da aynı mutluluk vardı, kucağıma aldım sevdim, kucağıma bile almadım, mutlu oldum, nasıl büyüteceğimi düşündüm, oldukça mutlu olmuşum, ona hediyeler aldım, öncesinde 5 çocuğum öldü o yüzden çok sevindim, pek bir şey hissetmedim, rabbimden uzun ömür diledim, sevdim şevkat gösterdim, sevinç, sevinçten ağladım, sorumluluk aldığımı hissettim, sorumluluk duygusunun yarattığı kaygı, sorumluluklarımın arttığını düşündüm, tarif edilemez bir duyguydu, tarif edilemez bir huzur duydum, tarifsiz duygular, umut, utanıyorduk aile ortamı ve yaşamı daha da anlamlı kıldı **kodları, lisansüstü ve üzeri eğitimi olan katılımcı babaların görüşlerinden yararlanılarak ağlamaya başladım, ağlamıştım, aile olma düşüncesi gelişti, bambaşka bir heyecan ve mutluluktum, bir şey anlamadım, çok çaresiz ve bakıma muhtaçtı, çok duygulandım, çok heyecanlı, çok hoşuma gitti, çok mutlu oldum, çok sevindim, coşku, değişik bir duyguydu, dünyalar benim olmuştu, gurur, güzel bir duygu, hatırlamıyorum, hayata daha sıkı bağlanma, hayattan beklentilerimiz farklı bir bakış açısı kazandı, ilk defa ölümden korktum, ilk kez sorumluluk sahibi oluyorsun. hayatına***

biri giriyor, karmaşık duygular içerisinde oldum, kendimden bir parça gibiydi, kucığıma aldığımda da aynı mutluluk vardı, kucığıma aldım sevdim, oldukça mutlu olmuştum, rabbimden uzun ömür diledim, sevinç, sevinçten ağladım, sorumluluk aldığımlı hissettim, sorumluluk duygusunun yarattığı kaygı, sorumluluklarımlı arttığını düşündüm, tarif edilemez bir huzur duydum, tarifsiz duygular, umut, yaşamı daha da anlamlı kıldı kodları oluşturulmuştur.

Çocuklara yönelik duygu farkı alt temasında üniversite ve üzeri eğitimli babaların görüşme dökümleri incelenerek *alışılmış geliyor, ayırım yapamam, bir fark yoktu sanırım, daha sakindim, duygu farkı olmadı, hiç bir fark yok, ikinci çocukta tecrübeliydim, ikincisinde bilinçli hareket ettim, iletişimim de aynı, ilk çocuk daha heyecanlıydı, ilk çocukta babalık duygusu yeni olduğu için değişik, ilk çocukta karmaşa varken son çocukta tablo daha netti, ilk çocukta olgun değildim, ilki daha büyük heyecandı, ilkinde acemi idim, ilkinde umut, gurur, kimi eksikliklerim ve yanlışlıklarım oldu, kolay geldi babalık, olgunlaştıkça babalık duygusu da gelişiyor, önceleri anlamamıştım, son çocuğumda babalık duygusunu hissettim, son çocuklarda biraz daha rahattım, son çocukta baba olmayı daha iyi anladım, son çocukta daha iyi baba olduğumu anladım, sonra babalığa alıştım, sonuncusunda sorumluluk daha ağırlıklıydı, tabiki ilk çocukta daha hassasken son çocukta daha relax bir durum vardı, aynıydı, artık tecrübeliydim **kodları geliştirilirken, lise ve altı eğitime sahip babaların görüşme dökümleri incelenerek** aynıydı, artık tecrübeliydim, aşırı sevinç yoktu ama mutluydum, baba olduğumu hissettim, ben çok anlayamadım, bir çocuğum var, biraz daha ilgi hissettim, büyüklerimin yanında kucığıma aldığımlı zaman kendimi baba gibi hissettim, çocukları sevmeye ilgilenmeye başladım, çok bir şey anlamadım, çok fazla bir fark olmadı, duygular azaldı, en küçük beni çok seviyor ben de onu seviyorum, en küçük kızımı çok seviyorum, fark hissetmedim, hepsi aynı oldu, ilk çocuğuma o kadar önem vermedim.., ilk çocuk daha heyecanlıydı, kaygılarımlı daha azalmıştı, pek bir fark yok, son çocuğum kız çok kıymetli, son çocuğum yanımda kalacağı için daha fazla önem verdim, son çocuk daha iyiydi, son çocuk yanımda olduğu için beni çok seviyor, son çocukta baba olduğumu fark ettim, son çocukta baba olmayı daha iyi anladım, son çocukta da baba olduğumu hissettim. sorumluluk arttı, son çocukta daha mutluydum, sonra babalığa alıştım, sonraki çocukları kucığıma aldım sevdim, utanmayı kırdık, yok hepsinde çok sevindim kodları oluşturulmuştur.*

Çocuklarına yönelik beklentiler alt temasında lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların görüşlerinden yararlanarak “ayaklarının üstünde durmalarını isterim, bana güzel davransınlar isterim, bana saygılı olsunlar, başkasına muhtaç olmayalım, beni anlasın isterim, beni dinlemelerini isterim, beni yüksek görsünler, birbirlerine zarar vermesinler, bize baksın isterim, bizi arasın sorsunlar, bizi bilsinler, çocukları büyütmek ahlaklı yapmak, çocuklarım ayakları üzerinde dursun, çocuklarım beni sevsin, çocuklarımın iyi bir eğitim alması, daha güçlü hissetmek, daima açık sözlü olmasını isterim, dinine bağlı evlatlar olmasını istiyorum, dürüst doğru ve dindar insanlar olsun saygılı olsunlar, dürüst olması, dürüst ve başarılı insan olmaları, eğitim alsınlar, erkek çocuklarımın baba evine yakın olmalarını hatta mümkünse aynı yerde yaşamalarını isteriz, gönümüzü alsınlar, güzel bir hayat yaşatmış olmak, güzel yetişsinler, hergün sıra ile hepsini ararım sorarım, işlerinin başında olsunlar, isteklerimi yerine getirsinler, itaat, sevgi, saygı ve hürmet, iyi bir evlat olsun, iyi bir gelecek, iyi olsun terbiyeli olsun, iyi, başarılı bir evlat, kendi ayakları üzerinde dursun, kendimi daha güvende hissetmek, kimseye muhtaç etmemek, kimseye muhtaç olmaması, kız çocuklarımın evlenip evlerinde kalmalarını istiyorum, merak edilmek isterim, neslimizin devamı, okumalarını istiyorum, onlarla iyi bir iletişim kurmak, rahat yaşatmak, saygı göstere, sorumluluklarını yerine getirmeleri, sözümü dinlesinler karşı gelmesinler isterim, topluma zarar vermesin, unutmasınlar, vatana millete iyi faydalı insanlar olması, vatanına milletine saygılı olması **kodlarını oluşturulurken, üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların görüşlerinden yararlanılarak** babalık rolünü iyi bir şekilde yerine getirmeye çalıştım, bana saygılı olmaları, başarılı olmaları, beklentim yok, belirgin bir beklentim yoktu, benim sözümü dinlemeleri, bir meslek sahibi olmaları, çocuklarımın ayakları üzerinde durması, çocuklarımın ders çalışması, çocuklarımla daha fazla iyi vakit geçirme, dünyaya katkı olarak yapmalarını, dürüst doğru vatana millete yararlı insanlar olmasını beklerim, güçlü aile bağları içinde olmayı isterdim, her yünüyle mükemmel çocuklar yetiştirmek büyük bir kısmını başardım, herhangi bir beklentim yoktu, ilerde yanımda olması, İslami yönden ve okul yönünden başarılı olmalarını isterim, iyi bir öğrenci olsunlar, iyi olsunlar bana yeter, kararlarımıza saygı duysalar yeterli, kimseye muhtaç olmamaları, mutlu olsunlar isterim, onlara açtığım yolda arkamdan gelsinler, örnek bir çocuk yetiştirmek istiyorum, topluma faydalı bir birey olarak yetişmeleri, topluma faydalı olsun isterim kodları oluşturulmuştur.

Beklentilerin karşılanma durumu alt temasında üniversite ve üzeri eğitilmiş babaların görüşme dökümleri incelenerek %100 karşılandı, %50 karşılandı, biraz karşılandı %60, büyük oranda karşılandığını düşünüyorum, kendim için bir şey beklemiyorum, şimdilik %90 karşılandı kodları geliştirilirken, lise ve altı eğitime sahip babaların görüşme dökümleri incelenerek %60-70 karşılandı, % 50 gerçekleşti isteklerim, %40-50 arasında karşılandı, %80 gerçekleşti, %90 memnunum, beklentim karşılandı, beklentilerim %100 oluştu, benim onlardan bir beklentim yok, çoğu isteklerimin karşılandığını düşünüyorum, kendim için bir beklentim yok, şükür çok memnunum kodları oluşturulmuştur.

Beklentilerin karşılanmama nedenleri alt temasında **üniversite ve üzeri eğitilmiş babaların** görüşme dökümleri incelenerek *baba olarak görevlerimi yapmadığımı düşünüyorum, baş etmek zor. dinlemiyor beni, bu zaman da çocukları yetiştirmek zordur, büyük çocuklar %50, daha iyi baba olabilirdim, fazla ezdirmedik çalıştırmadık ondan, görmedikleri için beni aramıyorlar, hiç bir beklenti tam olarak yerine gelmez, hiç kimse çocukların tüm beklentilerini asla karşılayamaz, ikinci kere evlendiğim için küstüler, istediğim gibi yönlendiremediğimi düşünüyorum, kendi dediğimizi yaptıramadık, küçük çocuklar ise %30 karşıladılar, ne yapsan beğenmiyorlar, sanırım kuşak çatışması, sebebi çocukların cahil olması, teknoloji çıktı çocuklar beni dinlemediler, üzerlerine düşebilirdim, yoksulluk, zaman çok değişti, zaman çok kötü kodları geliştirilirken, **lise ve altı eğitime sahip babaların** görüşme dökümleri incelenerek *bencil aileden kopuk ve bireysel davranmaları nedeniyle, çocuklar artık bizi dinlemiyor, çocuklara tüm istediklerini vermek, çocukları teknoloji terbiye ediyor, çocuklarım henüz küçük, geleneksel beklentilerim var, isteklerini yerine getiremedim, kuşak farkı, maddi imkanlar iyi olmadığı için, sosyal medyanın büyük rolü var, teknoloji çok yaygınlaştı, tüm imkanları önlerine sermek kodları oluşturulmuştur.**

4.3.Çocukların Bakımı Konusuna İlişkin Bulgular

İkinci araştırma sorusu: 35 yaş üzeri bireylerin çocuk bakımı konusundaki deneyim ve görüşleri nedir?

İkinci araştırma sorusuna yanıt bulmak amacıyla katılımcılara görüşme formundaki on ikinci, on üçüncü, on dördüncü ve on dokuzuncu sorular yöneltmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik çözümlemesiyle kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar, lise ve altı (A) ile üniversite ve üzeri (B) kategorileri altında toplanmıştır.

Araştırmada yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin n incelemesinde oluşturulan kodlar görüşme sorularına karşılık gelen temalar ile eēitim düzeyi kategorileri eşleştirilerek araştırmanın birinci teması ile ilişkilendirilmiştir.

İkinci araştırma sorusu kapsamında katılımcılara yöneltilen **12,13, 14, 19** numaralı görüşme sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenerek özetler çıkarılarak tablolarda sunulmuş, katılımcıların oluşturdukları kodlar ve görüşme sorularıyla soruyla ilgili olarak katılımcıların görüşme dökümlerinden doērudan alınan ifade rneklarine yer verilmiştir.

Çocukların bakımı temasında katılımcılara sorulan sorular katılımcıların çocuklarının bakımıyla ilgilenip ilgilenmediklerini, çocuklarıyla ilgilenirken neler hissettiklerini, çocuklarının büyük yaşlarda olup evlilik ve çeşitli nedenlerle evden ayrılmaları durumunda neler hissettiklerini ve bu çocuklarıyla ne sıklıkta bir araya geldiklerini, kendilerini iyi bir baba olarak hissedip hissetmedikleri, iyi bir baba olarak hissettikleri zamanların nasıl olduēunu, babalık esnasında zorlandıkları konuların neler olduēunu incelemeye yöneliktir. Katılımcıların ocukların bakımı konusundaki görüşme dökümlerinden elde edilen kategori ve kodlar Tablo 4.2'de verilmiştir:

Tablo 4.2. Çocukların Bakımı Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Çocuklarla ilgilenme durumu	<ul style="list-style-type: none">• Alt değişme dışında her şeyi yaptım.• Annesi ilgilendi• Annesi kadar baktım.• Annesi meşgulken oynatmak,• Bakımıyla ilgileniyorum• Ben hiç yapmadım• Çalışıyorum, yoruluyorum• Çalışmaktan vakit bulamadım.• Çocukları gezdirmek, dışarı çıkarmak.• Ders çalıştırım• Eşim sezeryan oldu sabaha kadar çocuğa ben baktım• Evet baktım çok.• Gece lavaboya götürdüm.• Gezdirmeye götürdüm.• Hayır hiç ilgilenmedim• Hayır ilgilenmedim çünkü ayıptır• Hem anne hem de baba oldum.• Her zaman ilgilendim• Hiç ilgilenmedim• İlgilenmedim ama çok sevdim• İlkinde çok yardım ettim.• Ne istedilerse aldım• Ödevlerini yaparım.• Parka götürdüm• Pek ilgilenmedim, Eşim ilgilendi• Sabah kadar baktığım oldu• Sonrakilere bir şey yapmadım• Traşa götürürdüm sadece• Yedirdim içirdim uyuttum.	<ul style="list-style-type: none">• Ağırlıklı olarak eşim ilgilendi.• Annesi kadar olmasa da ilgileniyorum.• Annesine yardımcı olmak şeklinde oldu.• Ara sıra gezdirdim• Aylık tıraşa götürdüm.• Bazen gezmeye çıkardım.• Ben yardımcı oldum.• Beraber zaman geçiriyoruz.• Biberonla besledim uyuttum• Çalışırken ilgilenmeye çok fazla vakit bulamadım.• Çok az ilgileniyorum• Çok baktım uyuttum.• Duş aldırardım,• Eşim daha çok ilgilendi.• Eşimizin yanında olmak gerek• Evet çok ilgilendim.• Gece yatarken hikayeler anlattım.• Gezdirdim parka götürdüm• Hatta altını bile temizledim ve kokusu bile güzel geldi..• Hayatın olağan akışı içinde yapıyorum.• Hayır ilgilenmiyorum• Hiç ilgilenmedim• Sadece kız çocuğun banyosuna katılmadım• Sağlık dışında ilgilenmedim• Tabiki ilgileniyorum.• Uyuttum.• Yemek yedirdim.

Tablo 4.2 Devamı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Çocukları a ilgilenmenin yaşattığı duygular	<ul style="list-style-type: none"> • Baba olduğumu anlıyorum • Baba olduğumu hissediyorsun • Bir evladım var ona bakıyorum • Birbirimize daha çok ısınıp bağlanıyorsun. • Bundan mutluluk duydum • Çocuk sevinince ben de mutlu oldum • Çok güzel bir duygu • Çok iyi bir duygu • Çok mutlu oldum • Çok severek ve isteyerek ilgilendim • Çok yakın hissettim • Huzur ve mutluluk veriyor • Mutlu oluyorum • Ne hissettiğimi bilmiyorum • Severek yapıyorum. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bir baba olarak kendimi çok iyi hissettim • Canımdan bir parça olduğumu hissediyorum. • Çocuk sevgisi bu davranışlara bir anlam yüklemeyi engelliyor. • Çok güzel bir duyguydu • Güzel bir sorumluluk. • Mutlu ama yorgun hissettim. • Mutlu oluyorum • Sorumluluk gereği

Tablo 4.2 Devamı

<i>Alt Tema</i>	<i>Kategoriler</i>	
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Çocuklarda n ayrı kalma durumu	<ul style="list-style-type: none"> • 10-15 günde bir gelirler. • 15 günde bir gelirler. • 3-4 ayda bir görüşüyoruz. • artık gelmiyoruz • ayda bir gelirler. • Birlikteyiz, ayrılan olmadı • Evet arada gelirler. • haftada bir iki kere geliyorlar. • hep beraber sofraya oturmak çok mutlu ediyor • İhtiyaçlarımı soruyorum • iki ayda bir gelirler • İmkan buldukça bir araya geliriz. • Sık sık bir araya geliyorduk 	<ul style="list-style-type: none"> • 2-3 günde bir araya geliyoruz. • Beğendikleri bir şeyi alır götürür • Birlikteyiz, ayrılan olmadı • Biz hiç karışmayız • haftada bir 15 günde bir gelirler • haftada bir görüşebiliyorum. • Kahvaltı ve yemek ve piknik programlarımız oluyor. • kendi evleriymiş gibi yatar kalkar oturur. • Oğlum ayrı bir ilde yaşıyor, • Onlar gelir biz gideriz. • onunla da hemen hemen hergün telefonla görüntülü konuşma yapıyoruz. • Sık sık bir araya geliriz. • sık sık görüşüyoruz. • yemek yeme dışında bir şey yapmıyoruz.
Çocuklarda n ayrı kalmanın yaşattığı duygular	<ul style="list-style-type: none"> • Çok iyi gelir • Çok memnun olurum • çok sık gelmesini istemem • Dertlerini dinliyorum. • evine alışmasını isterim • geldiklerinde çok seviniyorum. • konuşsak kavga çıkıyor • Mutlu oluyorum • Onlar da beni dinliyor. • Onları evli barklı mutlu görmekten çok keyf alıyorum. • özlem gideririz • sağlıklı olduğunu görüp seviniyorsun • sözümü dinlemedikleri zaman huzursuz oluyorum. • Toplu halde bir araya gelince çok sevinirim 	<ul style="list-style-type: none"> • ayrıldıklarında endişelendim. • ayrılmamışız bir aile imişiz gibi hissederim. • Babalık duygularımı eskisi kadar güçlü hissetmiyorum. • çocukluk günlerini özleyorum. • elimden kayıp gitmişler gibi hissediyorum, • Güzel oluyor bir arada olmak • hüzünleniyorum • kendi ayakları üzerinde durması hoşuma gidiyor. • kendimi çok iyi hissederim. • mutluluk duyuyorum ve keyif alıyorum. • onları hala koruyup kollayarak, nasihat ederek babaları olduğumu hissettirmeye çalışıyorum • Onları merak ediyordum • Torunları çok daha fazla seviyorum.

Tablo 4.2 Devamı

<i>Alt tema</i>	<i>Kategoriler</i>		
Mutlu olduğu zamanlar	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>	
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>	
	<ul style="list-style-type: none"> • Ailesiyle mutluysa • Bana karşı saygılı olmaları • Beni arayıp sordukları zaman, • Beni bekliyorlar çok memnun oluyorum • Beni onore ettiklerinde, • Beni sevinçle kapıda karşıladıklarında • Beraber gezmek • Bir de İsteklerini yerine getirdiğim zaman • Çocuğum doğduğu zaman • Çocuklarıma bir şey verebildiğim zaman • Derslerinde başarılı oldukları zaman, • Eksiklerini yapmak • Eve geldiğimde beni karşıladıkları zaman • Eve gidince koşup geldiklerinde. • Evlendikleri zaman • Güven verdiği zaman. • Güzel karne getiridkleri zaman • Hepsini bir arada gördüğüm zaman • İhtiyacını karşıladığım zaman • İş dönüşleri beni bekliyorlar. • İstedğini yaptığım zaman • İstediklerini aldığım zaman. • İşten eve geldiğimde çocuklarla oynadığım an. 	<ul style="list-style-type: none"> • İşten gelip de onu gördüğüm zaman • İyi bir evlilik yapmışsa. • İyi şeyler duyduğum zaman • Kapıda beni karşılamaları. • Kapıyı açıp saygı göstermesi • Kendilerini özgürce ifade ettikleri zaman • Okulda başarılı olduğu zaman • Onları mutlu görünce • Onlarla vakit geçirdiğimde, • Sağlıkları yerindeyse, • Söylediklerimizi yaptıklarında • Sözümlü dinledikleri zaman • Toplu bir şekilde bir arada olduğum zaman • Vakit geçirdiğimde • Yuvaları kurulduğunda 	<ul style="list-style-type: none"> • Arabaya binip şarkı söyleyerek bir yerlere gitmek. Denize girmek. • Arayıp sordukları zaman • Bana birşeyler danıştıkları zaman. • Başarılı oldukları zaman • Başbaşa sohbet ettiğimiz vakitler • Beni arayıp sordukları zaman • Beni kapıda beklemeleri • Birlikte aktivite yaptığım zaman. • Birlikte vakit geçirdiğimiz zaman • Çocuklarımla huzurlu, sağlıklı ve mutlu olduklarını gördüğüm zamanlar. • Dışarıdan geldiklerinde ellerimi öptükleri zaman • Ekonomik bağımsızlık elde etmesi • Eşleriyle mutlu olmaları. • Genel olarak iyi olarak hissediyorum. Çocuklarımla vakit geçirmek iyi hissettirir. • İhtiyaçlarını ve isteklerini aldığım zaman. • İsteklerini karşıladığım zamanlar, • İşten gelince boynuma sarılmaları. • Kapıyı açınca karşılamaları • Kucağıma ben çağırmadan gelmeleri • Okul başarısı • Onlar için birşeyler yaptığım zaman. • Onların güldüklerini görmek, • Onlarla yalnız kaldığım zaman. • Sorumluluğumu yerine getirdiğim zaman, • Sorununu çözdüğüm zaman • Tatile gitmek. Yemek yemek.

Tablo 4.2 Deva

<i>Alt tema</i>	<i>Kategoriler</i>		
Babalık yaparken zorlanılan konular	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>	
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>	
	<ul style="list-style-type: none">• Benim sözümü dinlemedikleri zaman• Bir de oğlum menenjit olmuştu onda da çok zorlandım.• Bir konuda direttikleri zaman.• Bir şey istediğinde yapamama çok zorlandığım şeydir.• Bir şey istediklerinde alacak param olmadığı zaman.• Çocuğumun istediği bir şeyi verememek.• Çocuklarım yanlış yaptığı zaman.• Çocuklarımın isteklerini giderememek• Çok zorlandım o zaman param olmadığı için.• Dediğimi yapmadığı zaman çok zorlanırım.• Doğru kişiye karar vermek çok zordu.• Doğruya ikna etmekte zorlanıyorum.• Doğruyu ben biliyordum çünkü daha tecrübeliyim.• Eğitimleri ile ilgilenirken,• Evin ihtiyaçlarını sağlayamadığım zaman.• Evlenip evden çıktıkları zaman.• Evlilik zamanları çok zordu• Evlilikleri ile problem yaşanırsa zorlanırım• Gece yarısı hasta olması.• Hasta oldukları zaman.• Hastalık zamanları• Herkesin kendi doğrusu var.• Herşeye muhtaç olmuştum.	<ul style="list-style-type: none">• İşim olmadığı zamanlar çok zordu.• İstedikleri bir şeyi alamadığım zaman.• İsteklerini yerine getiremezsem• İstemediğim kişi ile evlenmek istedi.• İzin verme konuları çok sıkıntılı.• Kendi yollarında gitmek istedikleri zaman.• Kızım engellidir. Köy şartlarında ona bakmak çok zordu.• Lafımın geçmediği zaman.• Onu aybetmek istemedim..• Söylediğim şeyleri yapmadıkları zaman.• Sözümü dinlemedikleri zaman.	<ul style="list-style-type: none">• Annesi ile ailem arasındaki anlaşmazlıklardan etkilendiklerinde• Cevabını veremeyeceğim sorular sorduklarında.• Çocuklarımın beni dinlememesi• Çocuklarımın isteğini zamanında yerine getirememe• Çocukların okul dersleri• Eğitimdeki zaman zaman başarısızlıkları.• Ergenlik döneminde zorlandım..• Görevleri yerine getirmemeleri• Hastalandıkları zaman.• Kendilerini haklı görmeleri.• Okul ile ilgili görevlerini yapmalarında.• Okula götürüp getirme çok yorucuydu.• Onlara söz geçiremediğim anlar• Sağlık durumundan dolayı çok zorlanmıştım.• Sorumluluk annelerinde olduğu için çok zorlanmadım.• Sorununu çözemeyeceğimi bildiğim anlardır.• Sosyal çevre beni çok endişelendirdi.• Söylenen sözü hemen yapmamaları• Yeterli ilgi alakayı göstermediğim zamanlar.

Tablo 4.2 incelendiğinde katılımcıların oluşturdukları kodların *çocuklarla ilgilenme durumu, çocuklarla ilgilenmenin yaşattığı duygular, çocuklardan ayrı kalma durumu, çocuklardan ayrı kalmanın yaşattığı duygular, mutlu olduğu zamanlar ve babalıktan beklentiler* alt temalarında kümelendikleri görülmektedir.

Çocuklarla ilgilenme durumu alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak *alt değişme dışında her şeyi yaptım, annesi ilgilenmedi, annesi kadar baktım, annesi meşgulken oynatmak, bakımıyla ilgileniyorum, ben hiç yapmadım, çalışıyorum, yoruluyorum, çalışmaktan vakit bulamadım, çocukları gezdirdim, ders çalıştırdım, dışarı çıkarmak, eşim ilgilenmedi, eşim sezeryan oldu sabaha kadar çocuğa ben baktım, evet baktım çok, gece lavaboya götürdüm, gezdirmeye götürdüm, hayır hiç ilgilenmedim, hayır ilgilenmedim çünkü ayıptır, hem anne hem de baba oldum, her zaman ilgilenmedim, hiç ilgilenmedim, ilgilenmedim ama çok sevdim, ilkinde çok yardım ettim, ne istedilerse aldım, ödevlerini yaparım, parka götürdüm, pek ilgilenmedim, sabah kadar baktığım oldu, sonrakilere bir şey yapmadım, traşa götürürdüm sadece, uyutmak, yedirdim içirdim uyuttum* kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak *ağırlıklı olarak eşim ilgilenmedi, annesi kadar olmasa da ilgileniyorum, annesine yardımcı olmak şeklinde oldu, ara sıra gezdirdim, aylık tıraşa götürdüm, bazen gezmeye çıkardım, ben yardımcı oldum, beraber zaman geçiriyoruz, biberonla besledim uyuttum, çalışırken ilgilenmeye çok fazla vakit bulamadım, çok az ilgileniyorum, çok baktım uyuttum, duş aldırardım, eşim daha çok ilgilenmedi, eşimizin yanında olmak gerek, evet çok ilgilenmedim, gece yatarken hikayeler anlattım, gezdirdim parka götürdüm, hatta altını bile temizledim ve kokusu bile güzel geldi, hayatın olağan akışı içinde yapıyorum, hayır ilgilenmiyorum, hiç ilgilenmedim, sadece kız çocuğun banyosuna katılmadım, sağlık dışında ilgilenmedim, tabi ki ilgileniyorum, uyuttum, yemek yedirdim* kodları oluşturulmuştur.

Çocuklarla ilgilenmenin yaşattığı duygular alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak *baba olduğumu anlıyorum, baba olduğumu hissediyorsun, bir evladım var ona bakıyorum, birbirimize daha çok ısınıp bağlanıyorsun, bundan mutluluk duyduğum, çocuk sevinince ben de mutlu oldum, çok güzel bir duygu, çok iyi bir duygu, çok mutlu oldum, çok severek ve isteyerek ilgilenmedim, çok yakın hissettim, huzur ve mutluluk veriyor, mutlu oluyorum, ne hissettiğimi*

*bilmiyorum, severek yapıyorum kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak bir baba olarak kendimi çok iyi hissettim, canımdan bir parça olduğunu hissediyorum, çocuk sevgisi bu davranışlara bir anlam yüklemeyi engelliyor, çok güzel bir duyguydu, güzel bir sorumluluk, mutlu ama yorgun hissettim, mutlu oluyorum, sorumluluk gereği ilgileniyorum kodları oluşturulmuştur.*

*Çocuklardan ayrı kalma durumu alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak 10-15 günde bir gelirler, 15 günde bir gelirler, 3-4 ayda bir görüşüyoruz, artık gelmiyoruz, ayda bir gelirler, birlikteyiz, ayrılan olmadı, evet arada gelirler, haftada bir iki kere geliyorlar, hep beraber sofraya oturmak çok mutlu ediyor, ihtiyaçlarını soruyorum, iki ayda bir gelirler, imkan buldukça bir araya geliriz, sık sık bir araya geliyorduk kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak 2-3 günde bir araya geliyoruz, beğendikleri bir şeyi alır götürür, birlikteyiz, ayrılan olmadı, biz hiç karışmayız, haftada bir 15 günde bir gelirler, haftada bir görüşebiliyorum, kahvaltı ve yemek ve piknik programlarımız oluyor, kendi evleriymiş gibi yatar kalkar oturur, oğlum ayrı bir ilde yaşıyor, onlar gelir biz gideriz, onunla da hemen hemen hergün telefonla görüntülü konuşma yapıyoruz, sık sık bir araya geliriz, sık sık görüşüyoruz, yemek yeme dışında bir şey yapmadım kodları oluşturulmuştur.*

*Çocuklardan ayrı kalmanın yaşattığı duygular alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak çok iyi gelir, çok memnun olurum, çok sık gelmesini istemem, dertlerini dinliyorum, evine alışmasını isterim, geldiklerinde çok seviniyorum, konuşsak kavga çıkıyor, mutlu oluyorum, onlar da beni dinliyor, onları evli barklı mutlu görmekten çok keyf alıyorum, özlem gideririz, sağlıklı olduğunu görüp seviniyorsun, sözümü dinlemedikleri zaman huzursuz oluyorum, toplu halde bir araya gelince çok sevinirim kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak ayrıldıklarında endişelendim, ayrılmamışız bir aile imişiz gibi hissederim, babalık duygularımı eskisi kadar güçlü hissetmiyorum, çocukluk günlerini özliyorum, elimden kayıp gitmişler gibi hissediyorum, güzel oluyor bir arada olmak, hüüzleniyorum, kendi ayakları üzerinde durması hoşuma gidiyor, kendimi çok iyi hissederim, mutluluk duyuyorum ve keyif alıyorum, onları hala koruyup kollayarak, nasihat ederek babaları*

olduğumu hissettirmeye çalışıyorum, onları merak ediyordum, torunları çok daha fazla seviyorum kodları oluşturulmuştur.

Mutlu olduğu zamanlar alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak *ailesiyle mutluysa, bana karşı saygılı olmaları, beni arayıp sordukları zaman, beni bekliyorlar çok memnun oluyorum, beni onore ettiklerinde, beni sevinçle kapıda karşıladıklarında, beraber gezmek, bir de isteklerini yerine getirdiğim zaman, çocuğum doğduğu zaman, çocuklarıma bir şey verebildiğim zaman, derslerinde başarılı oldukları zaman, eksiklerini yapmak, eve geldiğimde beni karşıladıkları zaman, eve gidince koşup geldiklerinde, evlendikleri zaman, güven verdiği zaman, güzel karne getirdikleri zaman, hepsini bir arada gördüğüm zaman, ihtiyacını karşıladığım zaman, iş dönüşleri beni bekliyorlar, istediğini yaptığım zaman, istediklerini aldığım zaman, işten eve geldiğimde çocuklarla oynadığım an, işten gelip de onu gördüğüm zaman, iyi bir evlilik yapmışsa, iyi şeyler duyduğum zaman, kapıda beni karşılamaları, kapıyı açıp saygı göstermesi, kendilerini özgürce ifade ettikleri zaman, okulda başarılı olduğu zaman, onları mutlu görünce, onlarla vakit geçirdiğimde, sağlıkları yerindeyse, söylediklerimizi yaptıklarında, sözümü dinledikleri zaman, toplu bir şekilde bir arada olduğum zaman, vakit geçirdiğimde, yuvaları kurulduğunda kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak *arabaya binip şarkı söyleyerek bir yerlere gitmek denize girmek, arayıp sordukları zaman, bana bir şeyler danıştıkları zaman, başarılı oldukları zaman, baş başa sohbet ettiğimiz vakitler, beni arayıp sordukları zaman, beni kapıda beklemeleri, birlikte aktivite yaptığım zaman, birlikte vakit geçirdiğimiz zaman, çocuklarımin huzurlu, sağlıklı ve mutlu olduklarını gördüğüm zamanlar, dışarıdan geldiklerinde ellerimi öptükleri zaman, ekonomik bağımsızlık elde etmesi, eşleriyle mutlu olmaları, genel olarak iyi olarak hissediyorum çocuklarımla vakit geçirmek iyi hissettirir, ihtiyaçlarını ve isteklerini aldığım zaman, isteklerini karşıladığım zamanlar, işten gelince boynuma sarılmaları, kapıyı açınca karşılamaları, kucağıma ben çağırmadan gelmeleri, okul başarısı, onlar için bir şeyler yaptığım zaman, onların güldüklerini görmek, onlarla yalnız kaldığım zaman, sorumluluğumu yerine getirdiğim zaman, sorununu çözdüğüm zaman, tatile gitmek, yemek yemek kodları oluşturulmuştur.**

Babalık yaparken zorlanılan konular alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak *benim sözümü dinlemedikleri zaman, bir de oğlum menenjit olmuştu onda da çok zorlandım, bir konuda direttikleri zaman, bir şey istediğinde yapamama çok zorlandığım şeydir, bir şey istediklerinde alacak param olmadığı zaman, çocuğumun istediği bir şeyi verememek, çocuklarım yanlış yaptığı zaman, çocuklarımın isteklerini giderememek, çok zorlandım o zaman param olmadığı için, dediğimi yapmadığı zaman çok zorlanırım, doğru kişiye karar vermek çok zordu, doğruya ikna etmekte zorlanıyorum, doğruyu ben biliirm çünkü daha tecrübeliyim, eğitimleri ile ilgilenirken, evin ihtiyaçlarını sağlayamadığım zaman, evlenip evden çıktıkları zaman, evlilik zamanları çok zordu, evlilikleri ile problem yaşanırca zorlanırım, gece yarısı hasta olması, hasta oldukları zaman, hastalık zamanları, herkesin kendi doğrusu var, herşeye muhtaç olmuşum, işim olmadığı zamanlar çok zordu, istedikleri bir şeyi alamadığım zaman, isteklerini yerine getiremezsem, istemediğim kişi ile evlenmek istedi, izin verme konuları çok sıkıntılı, kendi yollarında gitmek istedikleri zaman, kızım engellidirköy şartlarında ona bakmak çok zordu, lafımın geçmediği zaman, onu aybetmek istemedim, söylediğim şeyleri yapmadıkları zaman, sözümü dinlemedikleri zaman kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak *annesi ile ailem arasındaki anlaşmazlıklardan etkilendiklerinde, cevabını veremeyeceğim sorular sorduklarında, çocuklarımın beni dinlememesi, çocuklarımın isteğini zamanında yerine getirememe, çocukların okul dersleri, eğitimdeki zaman zaman başarısızlıkları, ergenlik döneminde zorlandım, görevleri yerine getirmemeleri, hastalandıkları zaman, kendilerini haklı görmeleri, okul ile ilgili görevlerini yapmalarında, okula götürüp getirme çok yorucuydu, onlara söz geçiremediğim anlar, sağlık durumundan dolayı çok zorlanmışım, sorumluluk annelerinde olduğu için çok zorlanmadım, sorununu çözemeyeceğimi bildiğim anlardır, sosyal çevre beni çok endişelendirdi, söylenen sözü hemen yapmamaları, yeterli ilgi alakayı göstermediğim zamanlar kodları oluşturulmuştur.**

4.4. Babalık Rolü ve Çocuklarla İletişim Konusuna İlişkin Bulgular

Üçüncü araştırma sorusu: 35 yaş üzeri bireylerin babalık rolü ve çocuklarla iletişim konularındaki görüşü nedir?

Üçüncü araştırma sorusuna yanıt bulmak amacıyla katılımcılara görüşme formundaki on altıncı, on yedinci, on sekizinci ve yirmi beşinci sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik çözümlemesiyle kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar, lise ve altı (A) ile üniversite ve üzeri (B) kategorileri altında toplanmıştır. Araştırmada yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin ön incelemesinde oluşturulan kodlar görüşme sorularına karşılık gelen temalar ile eğitim düzeyi kategorileri eşleştirilerek araştırmanın birinci teması ile ilişkilendirilmiştir.

Üçüncü araştırma sorusu kapsamında katılımcılara yöneltilen **12,13, 14, 19** numaralı görüşme sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenerek özetler çıkarılarak tablolarda sunulmuş, katılımcıların oluşturdukları kodlar ve görüşme sorularıyla soruyla ilgili olarak katılımcıların görüşme dökümlerinden doğrudan alınan ifade örneklerine yer verilmiştir.

Babalık rolü ve çocuklarla iletişim temasında katılımcılara sorulan sorular katılımcıların kendilerini diğerlerine göre daha yakın hissettikleri çocuğunun hangisi olduğu, sorun yaşadıklarında çocuklarının babalarına danışıp danışmadıklarını, katılımcıların kendilerini bir baba olarak nasıl tanımladıklarını, çocuklarının istemedikleri davranışlar gösterip göstermediklerini ve böyle durumlarda hangi çözüm yollarını kullandıklarını belirlemeye yöneliktir. Bu konuda oluşturulan kodların kategori ve alt temalara dağılımı Tablo 4.3'te verilmiştir:

Tablo 4.3. Babalık Rolü ve Çocuklarla İletişim Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı

<i>Alt temalar</i>		<i>Kategoriler</i>	
		<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
		<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Çocuklarını kendine yakın hissetme nedeni	<ul style="list-style-type: none"> • Ben hepsine yakımdır. • Bütün çocuklarım aynıdır • Tek çocuk var • Tüm çocuklarıma yakın mesafedeyim 	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuklar küçük olduğu için belli değil • İkisine de yakın hissediyorum. • Tüm çocuklarımı kendime yakın buluyorum • Tümüne de eşit yakınlıkta hissediyorum. 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Benim gibi düşünmeyen çocuklarımla vakit geçirince kavga çıkıyor • Biraz kızımı fazla severim, çok tatlı dillidir, bana yakındır • Eğitimi daha iyi olan çocuklarla daha iyi anlaşıyorum. • En büyük kızım beni anlar • En çok o yakınlık göstereni • En çok sevdiğim oğlandı o çok şımarttı şimdi kızım çok iyi. • En küçüğü bana yakındır • En küçük kızım beni seviyor ben de onu seviyorum. • En küçük kızım o beni sever ben de onu severim • En küçük kızım. Nedenini bilmiyorum.. • İlk çocuk daha iyiydi bana çok yakındı • Kız çocuğu daha yakın davranıyor. • Kız çocuğum daha yakın. Sevgisi daha fazla veriyor • Kızlarımla. Onlar beni daha çok arayıp soruyorlar • Küçüğü daha yakın kız çocuğu olduğu için kendisini çok sevdireyor • Küçüğüne daha yakın hissediyorum • Küçük çocuğuma daha yakın hissediyorum • Küçük çocuk daha yakın hissediyorum • Küçükler daha tatlı oluyor.. • Küçükler yakın olduğu için daha yakın hissediyorum. • Küçükleri daha yakın bana • Onlar beni daha çok arayıp soruyorlar • Ufagi yanımda çalışıyor onu yakın hissedirim 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 ve 2. Çocuklarımı, kendime benzettiğimden • Babanın çocukları arasında ayrım yapabileceğini düşünmüyorum. • Büyüğü kendince önemli konuları şimdiden paylaşıyor. Bu çok önemli ve mutluluk verici.. • Daha fazla emek verdiğim çocuğum, bu da beni ona daha çok bağlıyor. • En küçük çocuğum. En küçükler şefkate muhtaç • En küçük oğlum, düşüncelerime önem verir, beni dinler., yanlışımı kibarca düzeltir • En küçük olan bakıma muhtaç olduğu için onu daha yakın hissediyorum • En yakın hissettiğim ilk çocuğum, her konuda konuşup dertleşebiliyoruz. • Evet en küçük oğlum • Hayatın olağan akışı içinde durumlara göre, bir çocukla daha yakın ilişkiler kurulabiliyor. • İlk çocuğum, dünyaya benim gibi baktığını düşünüyorum. • Kız çocuklara sevgi saygı dairesi içinde.. • Kız kendini daha çok sevdireyor • Oğlum, çünkü bana daha yakın, dediklerimi daha çok dinliyor • Son çocuğuma şefkat ve merhamet duyuyorum • Ticaret ile ilgilenen oğlum ile ilişkim çok daha iyidir 	

Tablo 4.3 Devamı

Alt temalar	Kategoriler		
	Lise ve altı eğitilmiş babalar	Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar	
	Kodlar	Kodlar	
Çocukların sorunlarını paylaşması ve bunun babaya hissettirdikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Annesi ile paylaşır. Bana söylemezler. • Annesi ile vakit geçiriyor, benimle paylaşmaz • Annesine söylerler. Bana ara sıra söylerler • Annesine söylerler. Ben geç duyarım ve çok üzülüm. Sorun annelerini aşarsa bana söylerler. • Bazen paylaşırlar. Seviirim çözmeye çalışırım • Bazen söylerler. İyi hissederim. • Çoğu zaman paylaşırlar. Çok mutlu olurum. Onlarla iyi diyalogumun neticesidir. • Daha o yaşta değiller, herşeyi anlatıyorlar şimdilik • Danışır, çok sevinirim... • Evet paylaşırlar, ben iyi hissederim • Evet paylaşırlar. gurur duyarım çok memnun olurum • Evet, keyfim yerine gelir. Mutlu baba olurum. Güçlü ve önemli hissederim. • Gelip anlatırlar. Sevgi şefkat gösteririm. Güzel bir duygudur • Hayır anneleri ile paylaşır. Paylaşsalar çok memnun olurum. Aklıma güvendiklerini düşünürüm • Hayır paylaşmazlar. • Kısmen paylaşırlar. Problemleri olduğu için mutsuz hissediyorum 	<ul style="list-style-type: none"> • Küçük kızım paylaşır, diğerleri anneleri ile paylaşır. Kendimi çok iyi hissederim • Mutlu hissederim. Beni bilmişler akıl sormuşlar, • Mutlu olurum, birlikte çözeriz. • Paylaşırlar memnun kalırım • Paylaşırlar bazen. Kendimi çok iyi akıllı hissederim. Benim fikrime değer verildiği için, yi hissederim. • Paylaşırlar, çözüm bulmak için çare bulmaya çalışıyorum • Paylaşırlar. Kendimi iyi hissederim. • Paylaşırlar. Sorunu var diye Kendimi kötü hissederim çözmek için çaba harcarım. • Sorarlar, olumlu katkı sağlarım. • Söylerler doğru yolu gösteririm • Söylerler keyfim gelir, sevinirim • Tabi ki bana söylerler. Ben çok sevinirim • Zaman zaman paylaşırlar. Kendimi iyi hissederim. Bilgili hissederim. Çocuklarımla aramın iyi olduğunu düşünürüm. 	<ul style="list-style-type: none"> • Anneleriyle paylaşırlar, annelerini yakın hissedyorlar. • Ara sıra paylaşırlar. Kendimi önemli hissederim. Beni önemsemişler diye anlarım. • Büyüğü henüz 8 yaşında, şimdiden paylaşıyor. Benim için çok önemli ve mutluluk verici.. • Çocuklar küçük olduğu için beli değil, • Çok mutlu olurum, hata yapmış olsa bile paylaşmasını isterim, ailece çözüm buluruz. • Çözemeyecekleri bir şey ise benimle istişare ederler. Beni üzmemek istemezler, ben sordukları için memnun olurum. Birlikte üstesinden gelebiliriz • Daha çok annesine söylerler, Bazen bana söylerler, kendimi çok güçlü çok akıllı hissederim. • Evet bazen. Güvendikleri için kendimi iyi hissederim • Genellikle paylaştıklarını düşünüyorum. Sorunu çözebilirsem mutlu olurum. • Henüz küçükler, mutlu olurum heralde • Her zaman paylaşırlar, sorunlarına çözüm önerisi getirince çok mutlu oluyorum. • Önce annesine söylerler, sonra ben duyarım • Önemli sorunlarını benimle paylaşmazlar, paylaşımlarını isterdim, her zaman yardımcı olmak istedim. • Otoriter bir baba olduğum için annelerine söylerler. • Paylaşırlar, Babalığımı hatırlarım. Beraber çözüm bulmaya çalışırım. Baba olduğumu hatırlarım • Paylaşırlar. Bu beni mutlu eder. • Paylaşırlar. Mutlu olurum, insan yakınına sorununu paylaşır. • Üç çocuğumun üçü de paylaşır. Babalık duygularına iyi geliyor.

Tablo 4.3 Devamı

Alt Tema	Kategoriler	
	Lise ve altı eğitilmiş babalar	Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar
	Kodlar	Kodlar
Babalık tipi	<ul style="list-style-type: none"> • Ailesi için çalışan bir baba • Az da sinirli • Benim dediğim olur • Biraz sert bir babayım. • Biraz sert otoriter bir babayım • Çocuklarımın ihtiyaçlarını gideriyorum • Demokrat • Diktatör, • Gerçekçi • İlgili babayım. • İlgili bir babayım • İyi bir babayım • İyi bir baba olduğumu düşünüyorum. Fedakarlıktan kaçınmam • Kalp kırılmam • Kuralcı kriterleri olan baba • Merhametli bir babayım • Orta şeker bir babayım • Otoriter babayım • Otoriter değilim • Saygı gösteririm. • Sert bir tavıram yoktur. • Sert değilim • Sevecen • Sevmeyi bilirim. • Tatlı-sert bir babayım • Tatlısert ve de disiplinli • Yerine göre tatlı sert • Yumuşak bir babayım • Yumuşak-sert bir baba 	<ul style="list-style-type: none"> • Ailenin tüm yükünü sırtında taşıyan • Ailesine bağlı • Bazen asabi, genelde uysal • Bir yanımda demokratik bir yanımda çok geleneksel. • Çocuk zevkini yaşayan • Çocuklar hem çekinir hem de severler. • Çocukları ile mutlu olan. • Çocuklarımı çok seven bir baba • Çocuklarımı iyi yetiştiren, iyi insan yetiştirmenin gururunu yaşayan • Çocuklarımı sahiplenen, koruyup kollayan • Çocuklarının okuması çaba sarfeden • Duygusal bir babayım. • Elimden gelenin en iyisini yapmaya çalıştım. • Harika bir sanatçı • Her türlü kötülükten korumak öncelikli konu. Arkadaşıymış gibi kendini rahatça ifade etmeli. • Hiyerarşik değil yatay ilişkiyi sağlamaya çalışan bir babayım. • İkna edilebilir, • İlgili ve biraz sert bir babayım • Merhametli, • Normal ve ortalama bir baba. • Onları ders çalışmaya sevk eden • Ortalama bir baba Ne çok aşırı ilgili, ne de çok ilgisiz, • Otoriter-demokrat ve arkadaş • Şefkatli, Sevecen • Sorumluluğunu yerine getirmeye çalışan biri • Sorumluluğunu yerine getirmeye çalışan biri • Super baba • Yumuşak bir baba

Tablo 4.3 Devamı

<i>Alt tema</i>	<i>Kategoriler</i>
Çocuklar söz dinlemediğinde	Lise ve altı eğitilmiş babalar
...	Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar
	Kodlar
	Kodlar
	<ul style="list-style-type: none">• Annelerinin dediğini dinlerler. Beni dinlemezler.• Annesine söylerim, anneleri ilgilenir• Bazen oluyor, konuşarak hallediyorum.• Ben çok karışmıyorum, annesi yönetiyor.• Ben direk olarak “babacım yapmayın” derim.• Benim dediğimi dinlerler. Sorun çıkmaz• Bir çatışma olmadı. Ben ne dersem onu yaparlar. İyi niyetimle yola getiririm.• Evet oluyor, çok kızıyorum. Benim dediğim oluyor• Evet oluyor, eksikliklerini gidermek çaba sarf ediyorum, beraber çözmeye çalışıyoruz• Evet oluyor. Kavga ediyoruz. Küsüyorum.• Evet.zorlanıyorum. Çözüm bulamıyorum. Benim dediğimi yaparlar• Hayır, şimdilik beni dinliyor.• Kızarım.• Kızıyorum, benim dediğim oluyor.• Kızıyorum, tepki gösteriyorum. Orta bir yol bulmaya çalışıyorum.• Konuşurum, olmadı kızarım• Konuşurum. Sabrederim, sakinleşmeyi beklerim. Üstüne gitmem. Bir büyüğümden yardım isterim• Konuşuyorum. Orta yolu bulmaya çalışırız, küserler.• Mutsuz oluyorum.• Olmuyor, beni dinliyorlar• Oluyor, konuşarak düzeltmeye çalışıyoruz.• Oluyor zorlanıyorum. Nasıl istiyorsa öyle davranmasına müsaade ediyorum. Çatışmıyorum• Önce konuşurum, kızarım.• Onların dediği oluyor• Onların dediği oluyor.• Sadece uyarıyorum. Çoğunlukla onların dediği oluyor
	<ul style="list-style-type: none">• Anlatmaya çalışıyorum, tabiki idrak edemediği zamanlar oluyor.• Bağırarak dediğimi yaptırıyorum• Bazen ben geri adım atıyorum, bazen çocuklar.• Bazen ceza, tehdit• Bazen kızarak bazen de konuşarak hallediyorum• Bir sıkıntıyla karşılaşmadım.• Bir sorun oluşturmuyor. Kendi çocukluğumla mukayese ettiğimde, benden daha akıllı ve olgun olduklarını düşünüyorum..• Çocuklarım, istediğim davranışları göstermeyebiliyorlar. Ben de hatalı kararlar verebilirim• Çoğunlukla oluyor. Karşılıklı konuşarak, çözüm bulmaya çalışıyoruz.• Çoğunlukla oluyor. Konuşarak, çözüm bulmaya çalışıyoruz.• Çözüm bulamıyorum. Söylüyorum bazen oluyor bazen olmuyor• Evet oluyor, bazen ödül• Evet oluyor. Zorlanıyorum, annelerine havale ediyorum• Evet, bazen oluyor. Zorlanıyorum. Sabırla,• Genelde yok. Çözüm yollarına gideriz. Kızmadan hallederiz.• Konu hakkında konuşuyorum. İkna etmeye çalışıyorum.• Konuşarak, rol model olarak değişmesini bekliyorum... çatışmaktan, araya mesafe koymaktan kaçınıyorum• Ne yazık ki oluyor. Her zaman tatlı dille uyarılarda bulunuyorum. Bazen sinirlendiğim ve kızdığım oluyor• Oluyor bazen. Annesine söylüyorum• Oluyor. Benim dediğim olsun diye zorlamıyorum.• Oluyor. Konuşarak ikna etmeye çalışıyorum• Tabi ki her çocuk gibi• Uzlaşmaya çalışırım. Çoğunlukla benim dediğim olur.

Tablo 4.3 Devamı

<i>Alt tema</i>	<i>Kategoriler</i>	
Çocuklar söz dinlemediğinde	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
...	<ul style="list-style-type: none">• Şimdilik olmadı.• Uyarırım, sonunda benim dediğim olur• Üzülürdüm, tabi ki kızarım, orta yol buluruz.• Üzülürüm. Eskiden çok karıştırdım, şimdi büyüdüler ben de yaşlandım artık karışmıyorum.• Üzülüyorum, doğru yolu anlatırım• Yapmalarını söylerim, tehdit ederim	

Tablo 4.3 incelendiğinde katılımcıların oluşturdukları kodların *çocuklarını kendine yakın hissetme nedeni, çocukların sorunlarını paylaşması ve bunun babaya hissettirdikleri, babalık tipi ve çocuklar söz dinlemediğinde...* alt temalarında kümelenedikleri görülmektedir.

Çocuklarını kendine yakın hissetme nedeni alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** özetle ben hepsine yakınım, bütün çocuklarım aynıdır, tek çocuk var, tüm çocuklarıma yakın mesafedeyim gibi düşüncelere sahip oldukları gözlenmiştir. Bu kategorideki katılımcıların görüşlerinden yararlanarak *benim gibi düşünmeyen çocuklarımla vakit geçirince kavga çıkıyor, biraz kızımı fazla severim, çok tatlı dillidir, bana yakındır, eğitimi daha iyi olan çocuklarla daha iyi anlaşıyorum, en büyük kızım beni anlar, en çok o yakınlık göstereni, en çok sevdiğim oğlandı o çok şımartı şimdi kızım çok iyi, en küçüğü bana yakındır, en küçük kızım beni seviyor ben de onu seviyorum, en küçük kızım o beni sever ben de onu severim, en küçük kızım nedenini bilmiyorum, ilk çocuk daha iyiydi bana çok yakındı, kız çocuğu daha yakın davranıyor, kız çocuğum daha yakın sevgisi daha fazla veriyor, kızlarım onlar beni daha çok arayıp soruyorlar, küçüğü daha yakın kız çocuğu olduğu için kendisini çok sevdireyor, küçüğüne daha yakın hissediyorum, küçük çocuğuma daha yakın hissediyorum, küçük çocuk daha yakın hissediyorum, küçükler daha tatlı oluyor, küçükler yakın olduğu için daha yakın hissediyorum, küçükleri daha yakın bana, onlar beni daha çok arayıp soruyorlar, ufağı yanımda çalışıyor onu yakın hissedirim* kodlarını oluşturmuşlardır. **Üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** çocuklar küçük olduğu için beli değil, ikisine de yakın hissediyorum, tüm çocuklarımı kendime yakın buluyorum, tümüne de eşit yakınlıkta hissediyorum gibi düşünceleri dile getirdikleri görülmüştür. Bu kategorideki katılımcı babaların görüşme dökümleri incelenerek *1 ve 2 çocuklarım, kendime benzettiğimden, babanın çocukları arasında ayırım yapabileceğini düşünmüyorum, büyüğü kendince önemli konuları şimdiden paylaşıyor bu çok önemli ve mutluluk verici, daha fazla emek verdiğim çocuğum, bu da beni ona daha çok bağlıyor, en küçük çocuğum en küçükler şefkate muhtaç, en küçük oğlum, düşüncelerime önem verir, beni dinler, yanlışımla kibarca düzeltir, en küçük olan bakıma muhtaç olduğu için onu daha yakın hissediyorum, en yakın hissettiğim ilk çocuğum, her konuda konuşup dertleşebiliyoruz, evet en küçük oğlum, hayatın olağan akışı içinde durumlara göre, bir çocukla daha yakın ilişkiler kurulabiliyor, ilk çocuğum, dünyaya benim gibi baktığını*

düşünüyorum, kız çocuklarla sevgi saygı dairesi içinde, kız kendini daha çok sevdiriyor, oğlum, çünkü bana daha yakın, dediklerimi daha çok dinliyor, son çocuğuma şefkat ve merhamet duyuyorum, ticaret ile ilgilenen oğlum ile ilişkim çok daha iyidir kodları oluşturulmuştur.

Çocukların sorunlarını paylaşması ve bunun babaya hissettirdikleri alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak *annesi ile paylaşır bana söylemezler, annesi ile vakit geçiriyor, benimle paylaşmaz, annesine söylerler bana ara sıra söylerler, annesine söylerler ben geç duyarım ve çok üzülürüm sorun annelerini aşarsa bana söylerler, bazen paylaşırlar sevinirim çözmeye çalışırım, bazen söylerler iyi hissederim, çoğu zaman paylaşırlar çok mutlu olurum onlarla iyi diyalogumun neticesidir, daha o yaşta değiller, her şeyi anlatıyorlar şimdilik, danışırlar, çok sevinirim..., evet paylaşırlar, ben iyi hissederim, evet paylaşırlar gurur duyarım çok memnun olurum, evet, keyfim yerine gelir mutlu baba olurum güçlü ve önemli hissederim, gelip anlatırlar sevgi şefkat gösteririm güzel bir duygudur, hayır anneleri ile paylaşır paylaşırlar çok memnun olurum aklıma güvendiklerini düşünürüm, hayır paylaşmazlar, kısmen paylaşırlar problemleri olduğu için mutsuz hiss ediyorum, küçük kızım paylaşır, diğerleri anneleri ile paylaşır kendimi çok iyi hissederim, mutlu hissederim beni bilmişler akıl sormuşlar,, mutlu olurum, birlikte çözeriz, paylaşırlar memnun kalırım, paylaşırlar bazen kendimi çok iyi akıllı hissederim benim fikrime değer verildiği için, iyi hissederim, paylaşırlar, çözüm bulmak için çare bulmaya çalışıyorum, paylaşırlar kendimi iyi hissederim, paylaşırlar sorunu var diye kendimi kötü hissederim çözmek için çaba harcarım, sorarlar, olumlu katkı sağlarım, söylerler doğru yolu gösteririm, söylerler keyfim gelir, sevinirim, tabi ki bana söylerler ben çok sevinirim, zaman zaman paylaşırlar kendimi iyi hissederim bilgili hissederim çocuklarımla aramın iyi olduğunu düşünürüm kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak *anneleriyle paylaşırlar, annelerini yakın hiss ediyorlar, ara sıra paylaşırlar kendimi önemli hissederim beni önemsemişler diye anlarım, büyüğü henüz 8 yaşında, şimdiden paylaşıyor benim için çok önemli ve mutluluk verici, çocuklar küçük olduğu için beli değil,, çok mutlu olurum, hata yapmış olsa bile paylaşmasını isterim, ailece çözüm buluruz, çözemeyecekleri bir şey ise benimle istişare ederler beni üzme istemezler, ben sordukları için memnun olurum birlikte üstesinden gelebiliriz, daha çok annesine**

söylerler, bazen bana söylerler, kendimi çok güçlü çok akıllı hissederim, evet bazen güvendikleri için kendimi iyi hissederim, genellikle paylaştıklarını düşünüyorum sorunu çözebilirim mutlu olurum, henüz küçükler, mutlu olurum herhâlde, her zaman paylaşırlar, sorunlarına çözüm önerisi getirince çok mutlu oluyorum, önce annesine söylerler, sonra ben duyarım, önemli sorunlarını benimle paylaşmazlar, paylaşımlarını isterdim, her zaman yardımcı olmak istedim, otoriter bir baba olduğum için annelerine söylerler, paylaşırlar, babalığımı hatırlarım beraber çözüm bulmaya çalışırım baba olduğumu hatırlarım, paylaşırlar bu beni mutlu eder, paylaşırlar mutlu olurum, insan yakınına sorununu paylaşır, üç çocuğumun üçü de paylaşır babalık duygularına iyi geliyor kodları oluşturulmuştur.

Babalık tipi alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak *ailesi için çalışan bir baba, az da sinirli, benim dediğim olur, biraz sert bir babayım, biraz sert otoriter bir babayım, çocuklarımın ihtiyaçlarını gideriyorum, demokrat, diktatör,, gerçekçi, ilgili babayım, ilgili bir babayım, iyi bir babayım, iyi bir baba olduğumu düşünüyorum fedakarlıktan kaçınmam, kalp kırmam, kuralcı kriterleri olan baba, merhametli bir babayım, orta şeker bir babayım, otoriter babayım, otoriter değilim, saygı gösteririm, sert bir tavrim yoktur, sert değilim, sevecen, sevmeyi bilirim, tatlı-sert bir babayım, tatlı sert ve de disiplinli, yerine göre tatlı sert, yumuşak bir babayım, yumuşak-sert bir baba kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak *ailenin tüm yükünü sırtında taşıyan, ailesine bağlı, bazen asabi, genelde uysal, bir yanım demokratik bir yanım çok geleneksel, çocuk zevkini yaşayan, çocuklar hem çekinir hem de severler, çocukları ile mutlu olan, çocuklarını çok seven bir baba, çocuklarını iyi yetiştiren, iyi insan yetiştirmenin gururunu yaşayan, çocuklarını sahiplenen, koruyup kollayan, çocuklarının okuması çaba sarf eden, duygusal bir babayım, duygusal bir babayım..., elimden gelenin en iyisini yapmaya çalıştım, harika bir sanatçı, her türlü kötülükten korumak öncelikli konu arkadaşımı gibi kendini rahatça ifade etmeli, hiyerarşik değil yatay ilişkiyi sağlamaya çalışan bir babayım, ikna edilebilir, ilgili ve biraz sert bir babayım, merhametli,, normal ve ortalama bir baba, onları ders çalışmaya sevk eden, orta sert, ortalama bir baba ne çok aşırı ilgili, ne de çok ilgisiz,, otoriter-demokrat ve arkadaş, otoriter bir babayım baba, şefkatli,, sevecen,**

sorumluluğunu yerine getirmeye çalışan biri, sorumluluğunu yerine getirmeye çalışan biri, süper baba, yumuşak bir baba kodları oluşturulmuştur.

Çocuklar söz dinlemediğinde... alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak *annelerinin dediğini dinlerler beni dinlemezler, annesine söylerim, anneleri ilgilenir, bazen oluyor, konuşarak hallediyorum, ben çok karışmıyorum, annesi yönetiyor, ben direk olarak “babacım yapmayın” derim, benim dediğimi dinlerler sorun çıkmaz, bir çatışma olmadı ben ne dersem onu yaparlar iyi niyetimle yola getiririm, evet oluyor, çok kızıyorum benim dediğim oluyor, evet oluyor, eksikliklerini gidermek çaba sarf ediyorum, beraber çözmeye çalışıyoruz, evet oluyor kavga ediyoruz küsüyorum, evet zorlanıyorum çözüm bulamıyorum benim dediğimi yaparlar, hayır, şimdilik beni dinliyor, kızarım, kızıyorum, benim dediğim oluyor, kızıyorum, tepki gösteriyorum orta bir yol bulmaya çalışıyorum, konuşurum, olmadı kızarım, konuşurum sabrederim, sakinleşmeyi beklerim üstüne gitmem bir büyüğümden yardım isterim, konuşuyorum orta yolu bulmaya çalışırız, küserler, mutsuz oluyorum, olmuyor, beni dinliyorlar, oluyor konuşarak düzeltmeye çalışıyoruz, oluyor zorlanıyorum nasıl istiyorsa öyle davranmasına müsaade ediyorum çatışmıyorum, önce konuşurum, kızarım, onların dediği oluyor, onların dediği oluyor, sadece uyarıyorum çoğunlukla onların dediği oluyor, şimdilik olmadı, uyarırım, sonunda benim dediğim olur, üzülürdüm, tabi ki kızarım, orta yol buluruz, üzülürüm eskiden çok karıştırdım, şimdi büyüdüler ben de yaşlandım artık karışmıyorum, üzülüyorum, doğru yolu anlatırım, yapmalarını söylerim, tehdit ederim kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak anlatmaya çalışıyorum, tabi ki idrak edemediği zamanlar oluyor, bağırarak dediğimi yaptırıyorum, bazen ben geri adım atıyorum, bazen çocuklar, bazen ceza, tehdit, bazen kızarak bazen de konuşarak hallediyorum, bir sıkıntıyla karşılaşmadım, bir sorun oluşturmuyor kendi çocukluğumla mukayese ettiğimde, benden daha akıllı ve olgun olduklarını düşünüyorum, çocuklarım, istediğim davranışları göstermeyebiliyorlar ben de hatalı kararlar verebilirim, çoğunlukla oluyor karşılıklı konuşarak, çözüm bulmaya çalışıyoruz, çoğunlukla oluyor konuşarak, çözüm bulmaya çalışıyoruz, çözüm bulamıyorum söylüyorum bazen oluyor bazen olmuyor, evet oluyor, bazen ödül, evet oluyor zorlanıyorum, annelerine havale ediyorum, evet, bazen oluyor zorlanıyorum sabırla,, genelde yok çözüm yollarına gideriz kızmadan hallederiz, konu hakkında*

konuşuyorum ikna etmeye çalışıyorum, konuşarak, rol model olarak değişmesini bekliyorum... çatışmaktan, araya mesafe koymaktan kaçınıyorum, ne yazık ki oluyor her zaman tatlı dille uyarılarda bulunuyorum bazen sinirlendiğim ve kızdığım oluyor, oluyor bazen annesine söylüyorum, oluyor benim dediğim olsun diye zorlamıyorum, oluyor konuşarak ikna etmeye çalışıyorum, tabi ki her çocuk gibi, uzlaşmaya çalışırım çoğunlukla benim dediğim olur kodları oluşturulmuştur.

1.1. Özdeğerlendirme Konusuna İlişkin Bulgular

Dördüncü araştırma sorusu: 35 yaş üzeri bireylerin kendi babalık özelliklerine ilişkin özdeğerlendirmesi nedir?

Dördüncü araştırma sorusuna yanıt bulmak amacıyla katılımcılara görüşme formundaki on beşinci ve yirmi dördüncü sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik çözümlemesiyle kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar, lise ve altı (A) ile üniversite ve üzeri (B) kategorileri altında toplanmıştır. Araştırmada yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin ön incelemesinde oluşturulan kodlar görüşme sorularına karşılık gelen temalar ile eğitim düzeyi kategorileri eşleştirilerek araştırmanın birinci teması ile ilişkilendirilmiştir.

Dördüncü araştırma sorusu kapsamında katılımcılara yöneltilen **15, 24** numaralı görüşme sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenerek özetler çıkarılarak tablolarda sunulmuş, katılımcıların oluşturdukları kodlar ve görüşme sorularıyla soruyla ilgili olarak katılımcıların görüşme dökümlerinden doğrudan alınan ifade örneklerine yer verilmiştir.

Özdeğerlendirme temasında katılımcılara sorulan sorular katılımcıların babalık memnuniyeti, babalık rolü konusundaki görüşleri ile şu anki deneyim birikimlerine sahip olarak daha önce yapmak isteyip te yapamadıklarını, yapmak istemeyip te yapmak zorunda kaldıklarını belirlemeye yöneliktir. Bu konuda oluşturulan kodların kategori ve alt temalara dağılımı Tablo 4.4'te verilmiştir:

Tablo 4.4. Özdeğerlendirme Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Babalık memnuniyeti ve babalık rolü	<ul style="list-style-type: none">• Aile bağlarının güçlü olması• Aile huzurunun olması• Aile içi huzur iyiyse• Aile iyi ise, hanımla iyi geçinmişse• Aile terbiyesi alırsa• Ailesi ile mutlu ise memnun olurum.• Ailesini muhtaç etmediyse• Ayakları üzerinde durmayı başarabilmeleri• Ayakları üzerinde duruyorlarsa,• Baba olduğum için mutluyum• Baba olmak çok güzel bir duygudur• Babalarını dinlemiş ve rahatsız etmiyorlarsa.• Babalarının emrindeyseler• Babalık rolüyle ilgili sıkıntım olmadı• Babanın sözünden çıkmazsalar• Babayı aramaları sormaları.• Babayı arar sorarsa• Babayı üzmemek• Bana saygı duyarsa• Başarılı çocuklarsa.• Büyük bir sorumluluk• Çocuğu kendinden daha ileri olursa• Çocuk çalışkan olsa• Çocuk sevgisi güzelse• Çocuk sevgisini içten hisseden baba memnundur• Çocuklar babalarını sorarsa• Çocuklar iyiyse biz de iyiyiz• Çocuklar üzmezse, sözünü dinlerse• Çocukları arar sorarsa• Çocukları onun sözünü dinliyorsa, terbiyelilerse,	<ul style="list-style-type: none">• Aile bağlarını da sağlam tutabilmişse• Arayıp sordukları zaman• Arkadaş gibi görmesini isterim.• Babanın hazırladığı yoldan gitmişse• Babasını arasın sorsun• Babaya saygı duyarlarsa• Çocuğu hem maddi olarak hem de psiko sosyal olarak hayata hazırlamak.• Çocukları aileyi rahatsız etmiyorsa• Çocukları ayakları yere basarsa• Çocukları başarılı olur, kimseye muhtaç olmazsa• Çocukların bir sıkıntıları olmaması.• Çocukların kişilik sahibi olmaları yönündeki gelişimlerini görmektir.• Çocukların okul başarısı iyiyse• Çocukların söz dinlemesi, babasının sözünden çıkmaması.• Çocuklarımızın gelecek kaygısını yaşamak• Çocuklarla zaman geçirmek• Daha çok arkadaşlık ilişkisi kurulması iyi olur• Daha fazla vakit geçirmek isterdim.• Hayata insan hazırlıyorsunuz.• İhtiyaçlarını karşılayabilmek• İş gücü sahibi olmaları.• İşleri güçleri aileye uyuyorsa,• İyi bir eğitim vermek• İyi bir gelecek hazırlamak.• Maddi imkanların yerinde olması• Saygı görmek isterim.• Sıkıntıları aileye yansımıyorsa.• Sıkıntılarını babalarına söylemelerini isterim.• Sorumluluğun yerine getirilmesi

Tablo 4.5. Özdeğerlendirme Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Babalık memnuniyeti ve babalık rolü	<ul style="list-style-type: none">• Çocukların mutlu olması, sıkıntı olmaması• Çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirdiyse. Mutlu ve huzurlu yemek yemişlerse• Çocuklarını iyi ahlaklı yetiştirirse• Çocuklarının isteklerini yerine getirirse• Çocuklarıyla ilgilenir saygı duyarsa• Çoluk çocuk iyiyse, huzurluysa• Çoluk çocukla iyi geçiniyorsa,• Dersleri iyi olursa• Dini olarak iyi olursa,• Doğru yönlendirilmek gerekir.• Dürüst, saygılı, başarılı olmasını bekler• Evlatlarını güzel ve mutlu yetiştirmiş• Geleceklerini garanti altına almışsa• Güzel davranırsa, Güzel geçimi varsa. Maddiyatı iyiyse• Güzel yetiştirmişse• Her şeyin iyi olmasını isteriz• İlerde onları iyi bir yerde görmek• İş gücü sahibi olmak.• İşleri yolunda giderse• İsteklerini yerine getirsem• Kimseye muhtaç olmamaları.• Kötü günlerinde yanındayım.• Maddi durumu iyiyse• Maddi olarak çocuklara istediklerini verebiliyorsa• Maddi olarak yardım eden baba iyidir• Mutluluk sevgi saygı ile bir arada olabilen• Okulda çalışkan olursa• Onları ele güne muhtaç etmezse• Vaktini çocuklarına harcayan baba iyidir.	<ul style="list-style-type: none">• Üzmüyorsa• Vatana millet iyi evlatlar olması• Yaşları ileri oldukları ve olgun oldukları için• Yetiştirme, büyütme, koruyup kollamanın verdiği gurur verici duygu.

Tablo 4.4 Devamı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	
	<i>Lise ve altı eğitimli babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitimli babalar</i>
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Şimdiki aklım olsaydı	<ul style="list-style-type: none">• 16 çocuk yapmazdım.• 8 çocuk yapmazdım• Ana dillerini öğrenmeleri için çaba sarfetmeliydim.• Çevreyi daha az dikkate alırdım.• Çocuk yapmazdım.• Çocuklar üzerinde daha az baskı kurardım• Çocuklara daha iyi bakardım• Çocuklarımla daha çok ilgilenirdim• Çocuklarla daha çok ilgilenirdim.• Çocuklarla daha fazla ilgilenmek isterdim.• Doğrularımızdan ödün vermezdim• Elimden gelenin en iyisini yaptım• Hiç çocuk yapmazdım.• Hiç evlenmez çocuk yapmazdım.• İlk çocuğumu başkalarının dayanında severdim.• İlk çocuğumu kucağıma almadım. İlk çocuğumun hissiyatını yaşamak isterdim.• İyi eğitim verirdim.• Köyde oturmazdım, şehirde daha iyi okurdu çocuklar• O kadar rahat yetiştirmezdim.• Okurdum.• Onları daha iyi okuturdum.• Sadece bir çocuk düşünürdüm.• Teknolojiden uzak tutabilseydim	<ul style="list-style-type: none">• Aynısını yapardım.• Başta dini eğitimleri verirdim.• Çocuklarla ilişkilerimi kuvvetli tutardım.• Daha az çocuk yapardım.• Daha fazla vakit geçirmek isterdim.• Daha geç evlenirdim.• Diyabet hastası olan çocuğumun her istediğini almazdım.• Evlenmezdim• Henüz böyle bir düşüncem yok.• Hiç çocuk yapmazdım• Onlara daha çok zaman ayırırdım• Orta öğretim döneminde başka ile göndermezdim• Pişmanlıklarım var• Sorunlu bir bakıcıyla çalışmazdım

Tablo 4.4 incelendiğinde katılımcıların oluşturdukları kodların *babalık memnuniyeti ve babalık rolü ile şimdiki aklım olsaydı* alt temalarında kümелendikleri görülmektedir.

Babalık memnuniyeti ve babalık rolü alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak *aile bağlarının güçlü olması, aile huzurunun olması, aile içi huzur iyiye, aile iyi ise, hanımla iyi geçinmişse, aile terbiyesi alırsa, ailesi ile mutlu ise memnun olurum, ailesini muhtaç etmediyse, ayakları üzerinde durmayı başarabilmeleri, ayakları üzerinde duruyorlarsa,, baba olduğum için mutluyum, baba olmak çok güzel bir duygudur, babalarını dinlemiş ve rahatsız etmiyorlarsa, babalarının emrindeyseler, babalık rolüyle ilgili sıkıntım olmadı, babanın sözünden çıkmazsalar, babayı aramaları sormaları, babayı arar sorarsa, babayı üzmemek, bana saygı duyarsa, başarılı çocuklarsa, büyük bir sorumluluk, çocuğu kendinden daha ileri olursa, çocuk çalışkan olsa, çocuk sevgisi güzelse, çocuk sevgisini içten hisseden baba memnundur, çocuklar babalarını sorarsa, çocuklar iyiye biz de iyiyiz, çocuklar üzmezse, sözünü dinlerse, çocukları arar sorarsa, çocukları onun sözünü dinliyorsa, terbiyelilerse,, çocukların mutlu olması, sıkıntı olmaması, çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirdiyse mutlu ve huzurlu yemek yemişlerse, çocuklarını iyi ahlaklı yetiştirirse, çocuklarının isteklerini yerine getirirse, çocuklarıyla ilgilenir saygı duyarsa , çoluk çocuk iyiye, huzurluysa, çoluk çocukla iyi geçiniyorsa,, dersleri iyi olursa, dini olarak iyi olursa,, doğru yönlendirilmek gerekir, dürüst, saygılı, başarılı olmasını bekler, evlatlarını güzel ve mutlu yetiştirmiş, geleceklerini garanti altına almışsa, güzel davranırsa, güzel geçimi varsa maddiyatı iyiye, güzel yetişmişse, her şeyin iyi olmasını isteriz, ilerde onları iyi bir yerde görmek, iş güç sahibi olmak, işleri yolunda giderse, isteklerini yerine getirirsem, kimseye muhtaç olmamaları, kötü günlerinde yanındayım, maddi durumu iyiye, maddi olarak çocuklara istediklerini verebiliyorsa, maddi olarak yardım eden baba iyidir, mutluluk sevgi saygı ile bir arada olabilen, okulda çalışkan olursa, onları ele güne muhtaç etmezse, vaktini çocuklarına harcayan baba iyidir kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak *aile bağlarını da sağlam tutabilmişse, arayıp sordukları zaman, arkadaş gibi görmesini isterim, babanın hazırladığı yoldan gitmişse, babasını arasın sorsun, babaya saygı duyarlarsa, çocuğu hem maddi olarak hem de psiko sosyal olarak hayata hazırlamak, çocukları aileyi rahatsız etmiyorsa, çocukları ayakları yere basarsa, çocukları başarılı olur, kimseye muhtaç olmazsa, çocukların bir**

sıkıntıları olmaması, çocukların kişilik sahibi olmaları yönündeki gelişimlerini görmektir, çocukların okul başarısı iyiye, çocukların söz dinlemesi, babasının sözünden çıkmaması, çocuklarınızın gelecek kaygısını yaşamak, çocuklarla zaman geçirmek, daha çok arkadaşlık ilişkisi kurulması iyi olur, daha fazla vakit geçirmek isterdim, hayata insan hazırlıyorsunuz, ihtiyaçlarını karşılayabilmek, iş güç sahibi olmaları, işleri güçleri aileye uyuyorsa,, iyi bir eğitim vermek, iyi bir gelecek hazırlamak, maddi imkanların yerinde olması, saygı görmek isterim, sıkıntıları aileye yansımıyorsa, sıkıntılarını babalarına söylemelerini isterim, sorumluluğun yerine getirilmesi, üzmüyorsa, vatana millet iyi evlatlar olması, yaşları ileri oldukları ve olgun oldukları için, yetiştirme, büyütme, koruyup kollamanın verdiği gurur verici duygu kodları oluşturulmuştur.

Şimdiki aklım olsaydı alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak *16 çocuk yapmazdım, 8 çocuk yapmazdım, ana dillerini öğrenmeleri için çaba sarf etmeliydim, çevreyi daha az dikkate alırdım, çocuk yapmazdım, çocuklar üzerinde daha az baskı kurardım, çocuklara daha iyi bakardım, çocuklarımla daha çok ilgilenirdim, çocuklarla daha çok ilgilenirdim, çocuklarla daha fazla ilgilenmek isterdim, doğrularımızdan ödün vermezdim, elimden gelenin en iyisini yaptım, hiç çocuk yapmazdım, hiç evlenmez çocuk yapmazdım, ilk çocuğumu başkalarının yanında da severdim, ilk çocuğumu kucağıma almadım ilk çocuğumun hissiyatını yaşamak isterdim, iyi eğitim verirdim, köyde oturmazdım, şehirde daha iyi okurdu çocuklar, o kadar rahat yetiştirmezdim, okurdum, onları daha iyi okuturdum, sadece bir çocuk düşünürdüm, teknolojiden uzak tutabilseydim kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak *aynısını yapardım, başta dini eğitimleri verirdim, çocuklarla ilişkilerimi kuvvetli tutardım, daha az çocuk yapardım, daha fazla vakit geçirmek isterdim, daha geç evlenirdim, diyabet hastası olan çocuğumun her istediğini almazdım, evlenmezdim, henüz böyle bir düşüncem yok, hiç çocuk yapmazdım, onlara daha çok zaman ayırırdım, orta öğretim döneminde başka ile göndermezdim, pişmanlıklarım var, sorunlu bir bakıcıyla çalışmazdım kodları oluşturulmuştur.**

4.6. Çevrenin Etkisine İlişkin Bulgular

Beşinci araştırma sorusu: 35 yaş üzeri bireylerin aile büyükleri ile sosyal çevrelerinin çocuk yetiştirmeye yönelik etkileri konusundaki görüşleri nedir?

Beşinci araştırma sorusuna yanıt bulmak amacıyla katılımcılara görüşme formundaki yirminci, yirmi birinci, yirmi ikinci, yirmi üçüncü ve yirmi altıncı sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik çözümlemesiyle kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar, lise ve altı (A) ile üniversite ve üzeri (B) kategorileri altında toplanmıştır. Araştırmada yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin ön incelemesinde oluşturulan kodlar görüşme sorularına karşılık gelen temalar ile eğitim düzeyi kategorileri eşleştirilerek araştırmanın birinci teması ile ilişkilendirilmiştir.

Beşinci araştırma sorusu kapsamında katılımcılara yöneltilen **20, 21, 22, 23, 26** numaralı görüşme sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenerek özetler çıkarılarak tablolarda sunulmuş, katılımcıların oluşturdukları kodlar ve görüşme sorularıyla soruyla ilgili olarak katılımcıların görüşme dökümlerinden doğrudan alınan ifade örneklerine yer verilmiştir.

Çevrenin etkisi temasında katılımcılara sorulan sorular katılımcıların çocuklarını yetiştirirken babalarından, amcalarından, dayılarından ve diğer üst kuşak kişilerden etkilenip etkilenmediklerini, kendi babasına benzemek isteyip istemediklerini, çocuklarına izin verirken sosyal çevrelerinin tepkisini önemseyip önemsemediklerini, çocukları hakkında söylenen olumsuz sözler karşısında neler yapma eğiliminde oldukları, çocukları yetiştirmek için halihazırdaki sosyal çevrelerini değiştirmek isteyip istemediklerini, çocukların eğitiminde eşleriyle aralarında bir anlayış geliştirip geliştirmediklerini belirlemeye dönüktür. Bu konuda oluşturulan kodların kategori ve alt temalara dağılımı Tablo 4.5'te verilmiştir:

Tablo 4.6. Çevrenin Etkisi Konusunda Oluşturulan Kategori ve Kodların Gruplara Dağılımı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>		
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>	
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>	
Aile büyüklerinden etkilenme	<ul style="list-style-type: none">• %50 olarak benzediğimi söyleyebilirim.• 5-6 yaşında vefat etti, amcamlardan etkilendim.• Abimden etkilendim. Abim otoriterdi.• Babam çok iyi bir adamdı. Onun gibi olabilsem keşke.• Babam çok sert adamdı, ona benzemek istemem. Ben ilgili babayım.• Babam eğitime karşıydı, ben eğitim almalarını istiyorum• Babam gibi bir baba değilim.• Babama benzemem, babam daha iyi bir babaydı. Babamın ilişkisi çok iyiydi.• Babama benziyorum. Babam çok iyi babaydı. Hepimize eşit davrandı.• Babamdan değil, abimden çok etkilendim. Yanında çocuklarımla ilgilenmedim.• Babamdan değil, abimden etkilendim• Babamdan etkilenmedim. Daha iyi davranıyorum. Babam çok sertti• Babamdan etkilenmedim. Yumuşak bir babaydı. Ben sert bir babayım.• Babamı örnek alıyorum. Babam çok sert biriydi, ben onun kadar sert değilim.• Babamın etkileri olmuştur. Babama benzerim..• Babam sertti. Herşeye sinirlenirdi, ben anlayışlı babayım.• Babam yumuşak ilgiliydi. Abim sertti, ben de sert babayım	<ul style="list-style-type: none">• Bacanağımdan etkilenmiş olabilirim.• Bazı anlarda etkilendim, babam gibi şiddet gösterdiğim oluyor.• Bazı şeyleri örnek aldım. Babamın yerini tutamam.• Ben babam gibi olamadım. Babam yumuşak bir babaydı• Ben babamdan farklıyım. Babam bizi sevmedi ben çok severim çocukları.• Çok sertti, ben yumuşak bir babayım.• Dayılarımdan etkilendim. Babam erkenden öldü• Değilim, babam sinirli bir babaydı. Bizi döverdi, ilgili ve yumuşak bir babayım.• Elbette etkileniyoruz.• Etkilenmedim, babam ilgisizdi.• Farklıyız, babam sertti• Hayır ben farklıyım• Hayır, babam hiç çalışmadı, ben çalışıyorum. Babama benzemiyorum..• Hiç kimse babası kadar erkek olamaz.• Kimsem yoktu, babam küçükken öldü, hiç etkilenmedim..• Olabilir. Etkilendiğim şeyler var.• Şartlar farklı, babam bizimle vakit geçirirdi, benim vaktim yok• Yok hiç etkilenmedim. Babamı küçük yaşta kaybettim. Örnek olmaya çalıştım.• Zaman zaman.	<ul style="list-style-type: none">• Babalar çocukları için rol model oluştururlar. Olumlu ve olumsuz yönlerinden bir babalık zodeli oluşturdum• Babam çok fedakarlık yaptı, bizimle vakit geçirmez, bakışından anlardık. İsteklerini yapardık.• Babam değerli bir insandı, sever ve örnek alırdım. Babam gibi bir baba olabilsem keşke• Babama hiç benzemedim. Babam diyaloga açık değildi. Hep kızardı ve suçlardı.• Babamdan etkilendiğimi düşünüyorum.• Babamdan etkilenmedim. Babam çok otoriterdi, ben duygusal bir babayım.• Babamdan farklı bir babayım.• Babamı 2 yaşında kaybettim.• Babamı erken yaşta kaybettim, amcamdan etkilenmiş olabilirim.• Babamı erken yaşta kaybettim, dayım büyüttü, dayımdan etkilendim, o çok otoriterdi.• Dedem çok yumuşak bir adamdı, dedeme benziyorum.• Düşünmüyorum.• Etkilendim, babam doğru bir adamdı, ben de öyle olmaya çalışıyorum• Evet etkilendim ama babam gibi değilim. Daha demokrat, daha hoşgörülü, empati ile yaklaşan, kişiliklerine saygı duyan bir babayım• Evet. Bazen, benim hayata bakış açım farklı• Kaça gittiğimizi bile bilmezdi, babamı rol model almam, çocuklarımla seçimlerine saygı gösteririm..• Kısmen, arkadaş gibiydi, öyle olmak isterim• Olmadı sanırım.

Tablo 4.5 Devamı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Çocuk yetiştirirken çevreden etkilenme durumu	<ul style="list-style-type: none"> • Büyüklerin söylediklerine önem veririm, ama çok fazla değil • Çevre olarak kötüdür burası, çocuğumun iyiliğini düşünürüm, çocuğum için iyiyse ben çevreye bakmam. • Çevrenin tepkisi baskı oluşturur, çocuklarımı faydasını düşünürüm • Çocuklarıma güveniri, çevremden etkilenmem.. • Dikkate alırım. Çevre ne der diye düşünürüm • Düşünmem, aklıma güvenirim. • Düşünürüm biraz, çevre önemlidir. Çocukların çevreye uymasını isterim, çevreden laf gelsin istemem. • Evet düşünürüm, beni eleştireceklerini düşünüyorum. • Evet etkilenirim tabi ki. • Evet gelir tabiki. Çevreden tepki aldığım zaman canım sıkılıyıyor. • Evet, bence çevre etkili oluyor, çevre rahatsız olursa kızarırım. • Evet, çevremizin tepkisi aklımıza gelir. • Evet. Tepkileri önemli • Hayır, kendi değerlerim önemlidir. • Hayır düşünmem, benim fikrim önemlidir. • Hayır etkilenmem, farketmez benim için. • Hayır gelmez, çocuklar için doğruysa etkilenmem • Hayır gelmez, çocuklarıma faydasını düşünürüm, çevreyi düşünmem. • Hayır gelmez, kendim karar verirdim. • Hayır, baskıyı göze alırım. • Hayır, çevrenin olmaz. Çocuklarıma güvenirim. • Tabi aklıma gelir ve düşünürüm. İnsanlar ne der diye aklıma gelir • Tabi etkilenirdim, iyi şeyler söylenirse memnun olurum. • Tabi etkilenirim, insanlar ne diyecek diye düşünürüm • Tabi ki düşünürüm. • Tabi ki etkilenirim, buranın kültüründen dolayı • Tabi ki etkiler, gerçek yanlış mı diye bakarım. • Tabi ki gelir. Söylenenlere üzülürüm kafaya takarım. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aklıma gelmez, çocuğum için doğru mu diye düşünürüm. • Başkalarının ne düşündüğünü çok önemsemem, hiç bir zaman çevredekileri mutlu edemezsiniz, • Bazen gelir evet • Çevre tepkisini dikkate almam, çocuklarıma vermiş olduğu karar önemli • Çevreyi göz önüne alıyorum, ama çevrenin tepkisi şeklinde değil, çevrenin durumunu göz önüne alıyorum. • Evet gelir, biz çevremizle bir bütünüz, göz ardı edemeyiz. • Evet gelir, çevre önemlidir. • Evet gelir. Toplumla uyumlu yaşamayı seviyorum • Evet tabiki. • Evet, kızımın başka ilde üniversite okumasında yaşadım, ailem çok karşı çıktı. • Hayır çevremden etkilenmem, doğru bildiğimi yaptırırım. • Hayır gelmez, çocuklarıma faydasını düşünürüm • Hayır gelmez, çocuklarıma yararlıysa gelmez. • Hayır, çevrem tepkisi önemli değil. • Kesinlikle, özellikle eşimin tepkisi • Kızımın kararına saygı duydum hep

Tablo 4.5 Devamı

Alt temalar	Kategoriler	
	Lise ve altı eğitilmiş babalar	Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar
	Kodlar	Kodlar
Başkalarının sözlerinden etkilenme	<ul style="list-style-type: none"> • Benden üstün insan bir şey söylese sıkılırım. • Doğru bildiğim her şey için izin veririm, doğru ise pek çevreyi takmam • Duruma bağlı, kötü bir şey söylediklerinde konuşurum. • Evet canım sıkılır • Evet canım sıkılırdım, iyi hissetmem, bir eksikim olduğunu düşünürüm • Evet çevrenin dediği önemlidir, çocuklar haklıysa çevreye kızarım. • Evet olabilir. • Evet olurdu, insan kendini kötü baba olarak görür. • Evet sıkılırdım, kafaya takardım • Evet üzülürüm tabi ki. • Evet, canım sıkılır. • Evet, canım sıkılırdı, nerede yanlış yaptım diye düşünürdüm • Evet, çevrem olumsuz söylemlerinden etkilenirim. Kötü olurum. • Evet, çok canım sıkılır tabi ki • Evet, çok canım sıkılır tabi ki. Sözümleri dinlemedim diye düşünürüm. • Evet, çok üzülürdüm, çağırır konuşurdum • Evet, etkilenirim tabi ki, babalık görevimi iyi yapmadığımı düşünürüm. • Evet, etkilerdi • Evet, etkisi olur ama fazla değil • Evet, kendimi kötü hissediyorum • Evet, ne söyledikleri önemlidir, haklılarsa kafaya takarım. • Evet, onların haklı olup olmadığına bakarım. Baba olarak kötü hissederim. • Evet, sıkılırım, iyi bir baba olmadığımı düşünürüm. • Evet, söylenen şey gerçekmi diye canım sıkılır. • Evet, tabi çok üzülürüm, çevreye kızarım, benim babalığımda sorun olmaz. • Evet, tabi çok üzülürüm. • Evet, tabi ki etkiler 	<ul style="list-style-type: none"> • Dikkate almaya çalışırım, ama duygusal anlamda etkilemez • Evet etkilenirim, çocuğumun mükemmel olmasını isterim, nerede hata yaptım diye düşünürüm. • Evet etkileniyorum, kötü hissetiriyorum, baba olarak nerede hata yaptığımı düşünürüm. • Evet kendimi kötü hissederim, görevimi yapmadığımı düşünürüm. • Evet, • Evet, baba olarak kusurlu hissetmem, canım sıkılır tabiki. • Evet, çocuğumla konuşurum. • Evet, duygusal bir yapıya sahibim • Evet, haklı iseler, kendimi kötü hissedebilirdim, babalık görevimi yerine getiremediğimi, eğitim konusunda eksikliklerim olduğunu düşündürürdüm • Evet, her anne-baba etkilenir, herkes evladının başarılı olmasını ister, herkes tarafından takdir edilmesini ister. • Evet, illaki etkilenirim, kendimi kötü hissederim, babalık vazifemi yerine getirmediğimi düşünürüm. • Evet, insan çevresinin ürünüdür, etkilenirim • Evet, olsaydı çok üzülürdüm, başarısız bir baba olarak hissederim kendimi. • Hayır etkilenmem. Ama eleştiriye açık olmak gerekir, çevreden ziyade genel doğrulardan ayrılmamak gerekir. • Hayır hiç düşünmem, çocuklarımı beni zor durumda bırakmazlar. • Hayır, asla • Hayır, çocuğuma güvenden sonra umurumda olmaz • Hayır, çocuklarım yanlış yapmamışsa canım sıkılmaz • Hayır, söylenenleri kendi akıl süzgecimden geçirip karar veririm.

Tablo 4.5 Devamı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Başkalarının sözlerinden etkilenme	<ul style="list-style-type: none">• Evet, üzülürüm, nerede hata yaptığımı düşünürüm.• Hayır etkilenmem, ben doğru biliyorsam doğrudur.• Hayır üzmez. Ben çocuğuma bakarım.• Hayır, beni ilgilendirmez, ben çocuğumu bildikten sonra.• Hayır, davranışları çok iyidir.• O anki durma bağlıdır.	

Tablo 4.5 Devamı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>		
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>	
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>	
Farklı bir sosyal çevrede olsaydım	<ul style="list-style-type: none"> • Evet belki, daha toleranslı davranabilirdim. • Evet, akrabaya yakın olmak çocuklara baskı oldu • Evet, bu çevrenin dışında yaşamış olsam daha iyi olurdu. • Evet, buranın ortamı biraz zor • Evet, çünkü buradaki insanlar etkiliyorlar • Evet, daha iyi olurdu, çocuklarımla isteklerini yerine getirirdim. • Evet, daha iyi olurdu, söylenenlere kulak asmazdım • Evet, eş dostla fazla vakit ayırıp çocuklarla çok ilgilenmedim. Tanıdık akraba çok olduğu için çocuklar onlarla vakit geçirir iyi olur. Aile destek olur, ortam da düzgün olmalı. • Evet, huzur yok burada • Evet, köyde değil şehirde yaşasaydık daha az karışırdım • Evet, olabilir. Bu çevrenin dışında olsaydım daha iyi olurdu. Kürt milleti biraz medeni değildir, medeni olsa iyi olurdu. • Evet, olabilir • Evet, spor faaliyetlerine katılmalarını desteklerim, sosyal olmalarına izin verirdim. • Evet, tabi farklı olabilir, toplumun ne düşündüğü etkili • Evet, tabi ki etkiler, buranın kültürü ile batının kültürü aynı değil, batıda olsam otoriter olmazdım. • Evet, tabi ki sosyal çevre etkili oluyor, buranın kültürüne göre davranmak zorundayız 	<ul style="list-style-type: none"> • Evet, toleranslı olurum • Hayır bu çevre daha iyi • Hayır düşünmezdim, aydın bir babayım baskıcı değilim. • Hayır farketmezdi. • Hayır, bu çevreye çok şey borçluyum, köy çocuklarımla her türlü kötülükten korudu. • Hayır, buradan çok memnunum, akrabalarım çok destek verir, başka yerde yaşasam bu kadar rahat olmazdım. • Hayır, çevremden çok memnunum, çevre olmasa belki kötü yola saparlardı, burada herkes tanıdık. • Hayır, daha da kötü olurdu, akrabalarla birlikte yetiştirmek daha kolay. • Hayır, daha zor olurdu, idare edemezdim, akrabaların yanında büyümek daha kolay oldu. • Hayır, Diyarbakır çok güzel bir cemiyettir, iyi ki burada yaşıyoruz, dışarda daha zor olurdu. • Hayır, kötü olurdu, bu çevrede yetiştiği için daha düzgün yetiştiler • Hayır, toleranslı davranmazdım, bu çevrenin dışında çocuk yetiştirmek zordur, çevre hiç değilse biraz daha kontrol ediyor, çocuklar çevreden utanıyor. • Hayır, yer ve zaman toleranslı davranmaya sevkmez. • Yok hiç aklıma gelmedi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Evet, çevre tabi ki etkiler. • Evet, daha iyi bir ilişkimiz olurdu, sosyal çevre etkiliyor çünkü. • Evet, kültürel boyutta etkileşim kaçınılmaz • Evet, kültürel etkileşim davranışlara yansırırdı. • Hayır, asla davranmazdım, çocuğumun rahat hissetmesi özgür olması benim için önemli. • Hayır, aynı şekilde davranırdım. • Hayır, aynı toleransı gösteririm. • Hayır, çevrem müdahaleci değil, çok fazla bir şey değişmezdi. • Hayır, daha toleranslı davranacağımı düşünmüyorum. Zaten toleranslı davranıyorum. • Hayır, farketmez, ben aynı olurum. • Hayır, farketmezdi, çevreye göre değiştirmem. • Hayır, sanmıyorum • Hayır, yeterince toleranslıyım • Sosyal çevre insan davranışlarını, etkilemektedir, çocukları mutlu etmek için çevrenin neresi olduğu farketmeyecektir.

Tablo 4.5 Devamı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
	<i>Lise ve altı eğitilmiş babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitilmiş babalar</i>
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Çocukların eğitiminde söz sahibi olmak	<ul style="list-style-type: none"> • Eşimle eğitim düşüncelerimiz farklı • Annelerinin dediği oluyor genelde, bazen benim dediğim oluyor • Annelerine bırakıyorum. • Farklılıklar oluyor, çocuk ile anne bir tarafta duruyor, ben tek kalıyorum. • Eşimin dediği oluyor. Annesi ile birlikte kalıyorlar. • Büyüklerimi dinlerim. Eşim de beni dinler. • Orta bir noktada buluşuyoruz. • Annenin dediği oluyor. Anne devamlı yanlarında, benim dediğim işe yaramıyor. • Eşim kızmamı istemez, ben otoriter bir babayım, kızarım yani. • Eşim ilgilenir, ben çok karışmam. • Beni dinliyorlar • Genelde annenin dediği oluyor. • Annesine bırakırım, yumuşaktır orta yolu bulur. • Eşim çok karışmıyor, benim dediğim olur, • Ortayı bulmaya çalışıyorum. • Kavga oluyor, benim dediğim oluyor. • Eşimin ve büyüklerimin düşünceleri önemli, dikkate alırım. • Orta bir yol bulurum • Lafımı dinlerler, beni kırmazlar, • Eşim sözümünden çıkmaz • Eşim ile %100 farklıyız • Anneye bırakırım • Eşim olumlu bir insan, tecrübelerime güvenir. • Düşüncelerine saygı duyarım, • Doğruları benim anlatmam daha uygundur • Anneleri ilgilenir • Anne çocuğun arkasındadır, anne duygusaldır. • Benim dediğim olur. 	<ul style="list-style-type: none"> • Anneleri çocukları koruyor, duygusal davranıyor, çok zorlanıyorum • Asgari müştereklerde birleşiriz, • Bazen eşimin bazen de benim dediğim olur • Benim dediğim oluyor • Değerlendirmeye alırım • Düşüncelerini de dikkate alarak yeni yaklaşımlar ortaya koyuyoruz. • Eşim daha toleranslıdır, ben sert babayım. • Eşime bırakırım, onun alanına karışmam. • Eşimin görüşünü önemsedim, eşimle çatışmamız olmadı. • Eşimle büyük oranda müttefikiz. • Eşimle ortak karar alarız • Farklı düşündüğümüz de oluyor, istişare yapıp anlaşıyoruz. • Genellikle konuyu onlarla tartışırız, ortak bir çözüm yolu bulmaya çalışırız. • Hata bende mi diye düşünürüm, bendeyse düzeltiyorum, değilse aynen devam • Hayır hiç karışmaz, bana bırakır. • Oluyor, fazla üstüne gitmiyorum, kendi haline bırakıyorum. • Onları da dinlerim, ortak bir çözüm bulmaya çalışırım, tek başıma karar almam. • Onların düşüncelerini de dikkate alırım, yeni yaklaşımlar ortaya koyarım • Ortak davranıyoruz. • Ortak noktada buluşmaya çalışıyoruz, ortak kararımız olduğunu hissettiriyoruz.. • Tartışıp, orta noktada buluşmaya çalışırım..

Tablo 4.5 Devamı

<i>Alt temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	
	<i>Lise ve altı eğitimli babalar</i>	<i>Üniversite ve üzeri eğitimli babalar</i>
	<i>Kodlar</i>	<i>Kodlar</i>
Çocukların eğitiminde söz sahibi olmak	<ul style="list-style-type: none">• Eşime katılıyorum onu desteklerim, onlarla eşim vakit geçiriyor• Ortak bir nokta buluyoruz• Eşim sözümden çıkmaz, ne desem o olur.• Orta yol buluruz.• Annelerinin dediği olur, ben karışmam.• Orta yolu buluyorum, herkesi dinliyorum, doğru kararı almaya çalışıyorum• Annesine bırakırım, orta yolu bulur.	

Tablo 4.5 incelendiğinde katılımcıların oluşturdukları kodların *aile büyüklerinden etkilenme, çocuk yetiştirirken çevreden etkilenme durumu, başkalarının sözlerinden etkilenme, farklı bir sosyal çevrede olsaydım, çocuklarının eğitiminde söz sahibi olmak* alt temalarında kümelenedikleri görülmektedir.

Aile büyüklerinden etkilenme alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak %50 olarak *benzediğimi söyleyebilirim, 5-6 yaşında vefat etti, amcamlardan etkilendim, abimden etkilendim abim otoriterdi, babam çok iyi bir adamdı onun gibi olabilsem keşke, babam çok sert adamdı, ona benzemek istemem ben ilgili babayım, babam eğitime karşıydı, ben eğitim almalarını istiyorum, babam gibi bir baba değilim, babama benzemem, babam daha iyi bir babaydı babamın ilişkisi çok iyiydi, babama benziyorum babam çok iyi babaydı hepimize eşit davrandı, babamdan değil, abimden çok etkilendim yanında çocuklarımla ilgilenmedim, babamdan değil, abimden etkilendim, babamdan etkilenmedim daha iyi davranıyorum babam çok sertti, babamdan etkilenmedim yumuşak bir babaydı ben sert bir babayım, babamı örnek alıyorum babam çok sert biriydi, ben onun kadar sert değilim, babamın etkileri olmuştur babama benzerim, babam sertti her şeye sinirlenirdi, ben anlayışlı babayım, babam yumuşak ilgiliydi abim sertti, ben de sert babayım, bacanağımdan etkilenmiş olabilirim, bazı anlarda etkilendim, babam gibi şiddet gösterdiğim oluyor, bazı şeyleri örnek aldım babamın yerini tutamam, ben babam gibi olamadım babam yumuşak bir babaydı, ben babamdan farklıyım babam bizi sevmedi ben çok severim çocukları, çok sertti, ben yumuşak bir babayım, dayılarımdan etkilendim babam erkenden öldü, değilim, babam sinirli bir babaydı bizi döverdi, ilgili ve yumuşak bir babayım, elbette etkileniyoruz, etkilenmedim, babam ilgisizdi, farklıyız, babam sertti, hayır ben farklıyım, hayır, babam hiç çalışmadı, ben çalışıyorum babama benzemiyorum, hiç kimse babası kadar erkek olamaz, kimsem yoktu, babam küçükken öldü, hiç etkilenmedim, olabilir etkilendiğim şeyler var, şartlar farklı, babam bizimle vakit geçirirdi, benim vaktim yok, yok hiç etkilenmedim babamı küçük yaşta kaybettim örnek olmaya çalıştım, zaman zaman kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak *babalar çocukları için rol model oluştururlar olumlu ve olumsuz yönlerinden bir babalık modeli oluşturdum, babam çok fedakarlık yaptı, bizimle vakit geçirmez, bakışından anlardık isteklerini yapardık, babam değerli bir insandı, sever ve örnek alırdım babam gibi bir baba**

olabilsem keşke, babama hiç benzemedim babam diyaloga açık değildi hep kızardı ve suçlardı, babamdan etkilendiğimi düşünüyorum, babamdan etkilenmedim babam çok otoriterdi, ben duygusal bir babayım, babamdan farklı bir babayım, babamı 2 yaşında kaybettim, babamı erken yaşta kaybettim, amcamdan etkilenmiş olabilirim, babamı erken yaşta kaybettim, dayım büyüttü, dayımdan etkilendim, o çok otoriterdi, dedem çok yumuşak bir adamdı, dedeme benziyorum, düşünmüyorum, etkilendim, babam doğru bir adamdı, ben de öyle olmaya çalışıyorum, evet etkilendim ama babam gibi değilim daha demokrat, daha hoşgörülü, empati ile yaklaşan, kişiliklerine saygı duyan bir babayım, evet bazen, benim hayata bakış açım farklı, kaçta gittiğimizi bile bilmezdi, babamı rol model almam, çocuklarımın seçimlerine saygı gösteririm, kısmen, arkadaş gibiydi, öyle olmak isterim, olmadı sanırım kodları oluşturulmuştur.

Çocuk yetiştirirken çevreden etkilenme durumu alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak büyüklerin söylediklerine önem veririm, ama çok fazla değil, çevre olarak kötüdür burası, çocuğumun iyiliğini düşünürüm, çocuğum için iyiyse ben çevreye bakmam, çevrenin tepkisi baskı oluşturur, çocuklarımı faydasını düşünürüm, çocuklarıma güvenirim, çevremden etkilenmem, dikkate alırım çevre ne der diye düşünürüm, düşünmem, aklıma güvenirim, düşünürüm biraz, çevre önemlidir çocukların çevreye uymasını isterim, çevreden laf gelsin istemem, evet düşünürüm, beni eleştireceklerini düşünüyorum, evet etkilenirim tabi ki, evet gelir tabiki çevreden tepki aldığım zaman canım sıkılıyor, evet, bence çevre etkili oluyor, çevre rahatsız olursa kızarım, evet, çevremizin tepkisi aklımıza gelir, evet tepkileri önemli, hayır, kendi değerlerim önemlidir, hayır düşünmem, hayır düşünmem, benim fikrim önemlidir, hayır etkilenmem, fark etmez benim için, hayır gelmez, çocuklar için doğruysa etkilenmem, hayır gelmez, çocuklarımın faydasını düşünürüm, çevreyi düşünmem, hayır gelmez, kendim karar verirdim, hayır, baskıyı göze alırım, hayır, çevrenin olmaz çocuklarıma güvenirim, tabi aklıma gelir ve düşünürüm insanlar ne der diye aklıma gelir, tabi etkilenirdim, iyi şeyler söylenirse memnun olurum, tabi etkilenirim, insanlar ne diyecek diye düşünürüm, tabi ki düşünürüm, tabi ki etkilenirim, buranın kültüründen dolayı, tabi ki etkiler, gerçek yanlış mı diye bakarım, tabi ki gelir söylenenlere üzülürüm kafaya takarım kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak aklıma gelmez, çocuğum için doğru mu diye düşünürüm, başkalarının ne düşündüğünü çok önemsemem, hiç bir

zaman çevredekileri mutlu edemezsiniz,, bazen gelir evet, çevre tepkisini dikkate almam, çocuklarımın vermiş olduğu karar önemli, çevreyi göz önüne alıyorum, ama çevrenin tepkisi şeklinde değil, çevrenin durumunu göz önüne alıyorum, evet gelir, biz çevremizle bir bütünüz, göz ardı edemeyiz, evet gelir, çevre önemlidir, evet gelir toplumla uyumlu yaşamayı seviyorum, evet tabiki, evet, kızımın başka ilde üniversite okumasında yaşadım, ailem çok karşı çıktı, hayır çevremden etkilenmem, doğru bildiğimi yaptırırım, hayır gelmez, çocuklarımı faydasını düşünürüm, hayır gelmez, çocuklarımın yararınaysa gelmez, hayır, çevremin tepkisi önemli değil, kesinlikle, özellikle eşimin tepkisi, kızımın kararına saygı duydum hep kodları oluşturulmuştur.

Başkalarının sözlerinden etkilenme alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak, *benden üstün insan bir şey söylese sıkılırım, doğru bildiğim her şey için izin veririm, doğru ise pek çevreyi takmam, duruma bağlı, kötü bir şey söylediklerinde konuşurum, evet canım sıkılır, evet canım sıkılırdım, iyi hissetmem, bir eksikim olduğunu düşünürüm, evet çevrenin dediği önemlidir, çocuklar haklıysa çevreye kızarım, evet olabilir, evet olurdu, insan kendini kötü baba olarak gördürür, evet sıkılırdım, kafaya takardım, evet üzülürüm tabi ki, evet, canım sıkılır, evet, canım sıkılırdı, nerede yanlış yaptım diye düşünürdüm, evet, çevremin olumsuz söylemlerinden etkilenirim kötü olurum, evet, çok canım sıkılır tabi ki, evet, çok canım sıkılır tabi ki sözümü dinlemedim diye düşünürüm, evet, çok üzülürdüm, çağırır konuşurdum, evet, etkilenirim tabi ki, babalık görevimi iyi yapmadığımı düşünürüm, evet, etkilerdi, evet, etkisi olur ama fazla değil, evet, kendimi kötü hissediyorum, evet, ne söyledikleri önemlidir, haklılarsa kafaya takarım, evet, onların haklı olup olmadığına bakarım baba olarak kötü hissederim, evet, sıkılırım, iyi bir baba olmadığımı düşünürüm, evet, söylenen şey gerçek mi diye canım sıkılır, evet, tabi çok üzülürüm, çevreye kızarım, benim babalığımda sorun olmaz, evet, tabi çok üzülürüm, evet, tabi ki etkiler, evet, üzülürüm, nerede hata yaptığımı düşünürüm, hayır etkilenmem, ben doğru biliyorsam doğrudur, hayır üzmez ben çocuğuma bakarım, hayır, beni ilgilendirmez, ben çocuğumu bildikten sonra, hayır, davranışları çok iyidir, o anki durma bağlıdır kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak *dikkate almaya çalışırım, ama duygusal anlamda etkilemez, evet etkilenirim, çocuğumun mükemmel olmasını isterim, nerede hata yaptım diye düşünürüm, evet etkileniyorum, kötü hissettiriyor, baba olarak nerede hata**

yaptığımı düşünürüm, evet kendimi kötü hissederim, görevimi yapmadığımı düşünürüm, evet, baba olarak kusurlu hissetmem, canım sıkılır tabiki, evet, çocuğumla konuşurum, evet, duygusal bir yapıya sahibim, evet, haklı iseler, kendimi kötü hissedebilirdim, babalık görevimi yerine getiremediğimi, eğitim konusunda eksikliklerim olduğunu düşündürürdüm, evet, her anne-baba etkilenir, herkes evladının başarılı olmasını ister, herkes tarafından takdir edilmesini ister, evet, illaki etkilenirim, kendimi kötü hissederim, babalık vazifemi yerine getirmediğimi düşünürüm, evet, insan çevresinin ürünüdür, etkilenirim, evet, olsaydı çok üzülürdüm, başarısız bir baba olarak hissederim kendimi, hayır etkilenmem ama eleştiriye açık olmak gerekir, çevreden ziyade genel doğrulardan ayrılmamak gerekir, hayır hiç düşünmem, çocuklarım beni zor durumda bırakmazlar, hayır, asla, çocuğuma güvenden sonra umurumda olmaz, hayır, çocuklarım yanlış yapmamışsa canım sıkılmaz, hayır, söylenenleri kendi akıl süzgecimden geçirip karar veririm kodları oluşturulmuştur.

Farklı bir sosyal çevrede olsaydım alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak, evet belki, daha toleranslı davranabilirdim, evet, akrabaya yakın olmak çocuklara baskı oldu, evet, bu çevrenin dışında yaşamış olsam daha iyi olurdu, evet, buranın ortamı biraz zor, evet, çünkü buradaki insanlar etkiliyorlar, evet, daha iyi olurdu, çocuklarımla isteklerini yerine getirirdim, evet, daha iyi olurdu, söylenenlere kulak asmazdım, evet, eş dosta fazla vakit ayırıp çocuklarla çok ilgilenmedim tanıdık akraba çok olduğu için çocuklar onlarla vakit geçirir iyi olur aile destek olur, ortam da düzgün olmalı, evet, huzur yok burada, evet, köyde değil şehirde yaşasaydık daha az karıştırdım, evet, olabilir bu çevrenin dışında olsaydım daha iyi olurdu Kürt milleti biraz medeni değildir, medeni olsa iyi olurdu, evet, olabilir, evet, spor faaliyetlerine katılmalarını desteklerim, sosyal olmalarına izin verirdim, evet, tabi farklı olabilir, toplumun ne düşündüğü etkili, evet, tabi ki etkiler, buranın kültürü ile batının kültürü aynı değil, batıda olsam otoriter olmazdım, evet, tabi ki sosyal çevre etkili oluyor, buranın kültürüne göre davranmak zorundayız, evet, toleranslı olurdu, hayır bu çevre daha iyi, hayır düşünmezdim, aydın bir babayım baskıcı değilim, hayır fark etmezdi, hayır, bu çevreye çok şey borçluyum, köy çocuklarımı her türlü kötülükten korudu, hayır, buradan çok memnunum, akrabalarım çok destek verir, başka yerde yaşasam bu kadar rahat olmazdım, hayır, çevremden çok memnunum, çevre olmasa belki kötü yola saparlardı, burada herkes tanıdık, hayır, daha da kötü olurdu,

akrabalarla birlikte yetiştirmek daha kolay, hayır, daha zor olurdu, idare edemezdim, akrabaların yanında büyütmek daha kolay oldu, hayır, Diyarbakır çok güzel bir cemiyettir, iyi ki burada yaşıyoruz, dışarda daha zor olurdu, hayır, kötü olurdu, bu çevrede yetiştiği için daha düzgün yetiştiler, hayır, toleranslı davranmazdım, bu çevrenin dışında çocuk yetiştirmek zordur, çevre hiç değilse biraz daha kontrol ediyor, çocuklar çevreden utanıyor, hayır, yer ve zaman toleranslı davranmaya sevk etmez, yok hiç aklıma gelmedi kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak evet, çevre tabi ki etkiler, evet, daha iyi bir ilişkimiz olurdu, sosyal çevre etkiliyor çünkü, evet, kültürel boyutta etkileşim kaçınılmaz, evet, kültürel etkileşim davranışlara yansır, hayır, asla davranmazdım, çocuğumun rahat hissetmesi özgür olması benim için önemli, hayır, aynı şekilde davranırdım, hayır, aynı toleransı gösteririm, hayır, çevrem müdahaleci değil, çok fazla bir şey değişmezdi, hayır, daha toleranslı davranacağımı düşünmüyorum zaten toleranslı davranıyorum, hayır, fark etmez, ben aynı olurdum, hayır, fark etmezdi, çevreye göre değiştirmem, hayır, sanmıyorum, hayır, yeterince toleranslıyım, sosyal çevre insan davranışlarını, etkilemektedir, çocukları mutlu etmek için çevrenin neresi olduğu fark etmeyecektir kodları oluşturulmuştur.

Çocukların eğitiminde söz sahibi olmak alt temasında **lise ve altı mezuniyete sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanarak eşimle eğitim düşüncelerimiz farklı, annelerinin dediği oluyor genelde, bazen benim dediğim oluyor, annelerine bırakıyorum, farklılıklar oluyor, çocuk ile anne bir tarafta duruyor, ben tek kalıyorum, eşimin dediği oluyor annesi ile birlikte kalıyorlar, büyüklerimi dinlerim eşim de beni dinler, orta bir noktada buluşuyoruz, annenin dediği oluyor anne devamlı yanlarında, benim dediğim işe yaramıyor, eşim kızmamı istemez, ben otoriter bir babayım, kızarım yani, eşim ilgilenir, ben çok karışmam, beni dinliyorlar, genelde annenin dediği oluyor, annesine bırakırım, yumuşaktır orta yolu bulur, eşim çok karışmıyor, benim dediğim olur,, ortayı bulmaya çalışıyorum, kavga oluyor, benim dediğim oluyor, eşimin ve büyüklerimin düşünceleri önemli, dikkate alırım, orta bir yol bulurum, lafımı dinlerler, beni kırmazlar,, eşim sözümünden çıkmaz, eşim ile %100 farklıyız, anneye bırakırım, eşim olumlu bir insan, tecrübelerime güvenir, düşüncelerine saygı duyarım,, doğruları benim anlatmam daha uygundur, anneleri ilgilenir, anne çocuğun arkasındadır, anne duygusaldır, benim dediğim olur, eşime katılırım onu desteklerim, onlarla eşim vakit

geçiriyor, ortak bir nokta buluyoruz, eşim sözümde çıkmaz, ne desem o olur, orta yol buluruz, annelerinin dediği olur, ben karışmam, orta yolu buluyorum, herkesi dinliyorum, doğru kararı almaya çalışıyorum, annesine bırakırım, orta yolu bulur kodlarını oluşturulurken, **üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların** görüşlerinden yararlanılarak anneleri çocukları koruyor, duygusal davranıyor, çok zorlanıyorum, asgari müştereklerde birleşiriz,, bazen eşimin bazen de benim dediğim olur, benim dediğim oluyor, değerlendirmeye alırım, düşüncelerini de dikkate alarak yeni yaklaşımlar ortaya koyuyoruz, eşim daha toleranslıdır, ben sert babayım, eşime bırakırım, onun alanına karışmam, eşimin görüşünü önemsedim, eşimle çatışmamız olmadı, eşimle büyük oranda müttefikiz, eşimle ortak karar alırız, farklı düşündüğümüz de oluyor, istişare yapıp anlaşıyoruz, genellikle konuyu onlarla tartışırız, ortak bir çözüm yolu bulmaya çalışırız, hata bende mi diye düşünürüm, bendeyse düzeltiyorum, değilse aynen devam, hayır hiç karışmaz, bana bırakır, oluyor, fazla üstüne gitmiyorum, kendi haline bırakıyorum, onları da dinlerim, ortak bir çözüm bulmaya çalışırım, tek başıma karar almam, onların düşüncelerini de dikkate alırım, yeni yaklaşımlar ortaya koyarım, ortak davranıyoruz, ortak noktada buluşmaya çalışıyoruz, ortak kararımız olduğunu hissettiriyoruz, tartışıp, orta noktada buluşmaya çalışırım kodları oluşturulmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Bu bölümde, çalışmada ulaşılan sonuçların ilgili alanyazından örneklerle tartışılmasına ve ulaşılan sonuçlara dayalı olarak karar alıcılara ve ileri araştırmalara yönelik öneriler getirilmiştir.

5.1.Sonuç ve Tartışma

35 yaş üzeri bireylerin babalık doyumunu üzerinde sosyo-kültürel ortamların etkisinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmaya, Diyarbakır ilinde yaşayan çocuk sahibi ve evlilik birliği içinde olan 52 erkek katılmıştır. Katılımcılardan 10 tanesi ile çevrimiçi ortamda görüşmeler yapılırken, 42'si ile de yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan mülakatlarda araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır.

Görüşme dökümleri üzerinde betimsel ve içerik analizleri yürütülmüştür. Kişisel özellikleri incelendiğinde en uzun yaşlı katılımcı 80, en genç katılımcının 35 yaşında olduğu görüşme grubunun yaş ortalaması 47.65 olarak hesaplanmıştır. Katılımcılardan üçünün okuryazar olmadığı, birinin okuryazar, 14'ünün ilkokul, 7'sinin ortaokul, 8'inin lise, birinin ön lisans, 10'nun lisans, 3'ünün yüksek lisans, 5'inin de doktora mezunu olduğu; en uzun süre evli olan katılımcının 60, en kısa süreli, katılımcının 3 yıldır evliliğini yürüttüğü, ortalama evlilik sürelerinin 24,10 yıl olduğu, katılımcılar arasında iki babanın tek çocuğu bulunurken, bir babanın 16 çocuğu olduğu; ortalama çocuk sayısı 4 olan katılımcıların, ilk kez çocuk sahibi oldukları yaş ortalama 24,63 olduğu, katılımcı babalar arasında görülen en erken evlilik yaşının 17, en geç evlenen katılımcının 34 yaşında evlendiği (İkinci evliliği ,ilk eşi vefat etmiş ve ilk eşten çocuk yok), katılımcılardan 16'sının akraba evliliği, 21'inin görücü usulüyle evlendiği, 4 katılımcının kendi isteğiyle, 11 katılımcının da tanışarak evlendiğini görülmüştür.

Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen 20 soruya (+7 demografik soru) ilişkin katılımcı görüşleri incelenmiş ve çalışma sürecinde hazırlanan kuramsal çerçeveye uyumlu olduğu değerlendirilen beş tema etrafında (babalık duygusu ve babalıktan beklentiler, çocukların bakımı, özdeğerlendirme, babalık rolü ve çocuklarla iletişim ile çevrenin etkisi) kümelendiği görülmüştür. Katılımcıların görüşleri özetlenerek kodlar oluşturulmuş ve benzer özelliklerine göre alt temalarla ilişkilendirilmiştir. Babalık Duygusu ve Babalıktan Beklentilere İlişkin Bulgular temasında katılımcıların görüşlerine dayalı olarak oluşturulan kodların ilk kez baba olunca hissedilenler, çocuklara yönelik duygu farkı, çocuklarına yönelik beklentiler, beklentilerin karşılanma durumu ve beklentilerin karşılanmama nedenleri alt temalarında; çocukların bakımı temasında çocuklarla ilgilenme durumu, çocuklarla ilgilenmenin yaşattığı duygular, çocuklardan ayrı kalma durumu, çocuklardan ayrı kalmanın yaşattığı duygular, mutlu olduğu zamanlar ve babalık yaparken zorlanılan konular alt temalarında; babalık rolü ve çocuklarla iletişim temasında çocuklarını kendine yakın hissetme nedeni, çocukların sorunlarını paylaşması ve bunun babaya hissettirdikleri, babalık tipi ve çocuklar söz dinlemediğinde... alt temalarında; özdeğerlendirme temasında babalık memnuniyeti ve babalık rolü ile şimdiki aklım olsaydı alt temalarında; çevrenin etkisi temasında aile büyüklerinden etkilenme, Çocuk yetiştirirken çevreden etkilenme durumu, başkalarının sözlerinden etkilenme, farklı bir sosyal çevrede olsaydım ve çocukların eğitiminde söz sahibi olmak alt temalarında kümelendiği görülmüştür. Yanı sıra çalışmada oluşturulan temalara ilişkin katılımcıların görüşleri karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve oluşturulan kodlar sunulurken Lise ve altı (33 kişi) ve Üniversite ve üzeri (19 kişi) kategorileri ile ilişkilendirilerek verilmiştir.

Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlar üzerinde ön incelemeler yapılarak katılımcıların babalık doyumları üzerinde sosyo-kültürel ortamların etkisine yönelik görüşleri arasında benzerlik bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa ne düzeyde olduğu incelenmiş ve görüşleri arasında en yüksek düzeyli benzerlikler bulunan katılımcıların ortak özelliğinin görücü usulüyle ya da akraba evliliği yapmış oldukları, benzer şekilde en düşük benzerliklerin görüldüğü gruptaki katılımcılar arasındaki en belirgin farkın da evlilik biçimleri olduğu görülmüştür. Benzerlik konusundaki tüm sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasındaki en yüksek ve en düşük benzerlik düzeylerinin evlilik biçimlerinden etkileniyor olduğu izlenimi

edinilmiştir. Bu izlenime dayalı olarak, kendi isteğiyle evlenen babaların babalık duygularının görücü usulüyle evlenmiş olanlar ile akraba evliliği yapmış olanlardan farklı olabileceği söylenebilir.

Katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek odaklandıkları konular incelenmiş, sıklıkla kullandıkları sözcükler arasındaki benzerlikler değerlendirilerek, 35 yaş üzeri babaların üzerinde en fazla durdukları konunun, çocuklarının geleceği hakkında beklentiler sahibi olmak olduğu görülmüştür. Katılımcılar sıklık f ve oran % durumuna göre sırasıyla çocuklarının geleceğine yönelik beklentiler, ilk kez baba olunca mutlu olma, çocuklarla ilgilenmenin yaşattığı olumlu duygular, çocuk yetiştirirken çevreden etkilenme, aile büyüklerinden etkilenme, başkalarının sözlerinden etkilenme, babalık yaparken zorlanma, ilgili baba, mutlu olduğu zamanları hatırlama, çocuklarından beklentilerin karşılanması, çocukların sorunlarını paylaşmasından mutluluk duymak, çocuklara yönelik duygu farkı yaşamama, şimdiki aklı olsaydı farklı şekilde davranmaya eğilimli olma, yumuşak baba, küçük çocuklarını kendine yakın hissetme, çocuklardan ayrı kalma durumu, çocuklarla ilgilenmeye çabalama, çocukların söz dinlememesine üzülme, fedakar baba, çocuklardan ayrı kalmanın yaşattığı hicran, farklı bir sosyal çevrede olmayı isteme, çocukları sevgisini gösterme, çocukların eğitiminde söz sahibi olmak, şimdiki aklı olsaydı aynı şekilde davranmaya eğilimli olma, çocuklarından beklentilerin karşılanmaması konularını ön plana çıkarmışlardır.

Babalık duygusu ve babalıktan beklentiler konusunda katılımcıların ilk kez baba olduklarında hissettikleri duygular incelenmiş ve eğitim düzeylerine göre benzer görüşler ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılardan 47'si baba olduğunun haberini aldığı anda duygusal olarak yoğunluk yaşadığını, kimi bu duygu yoğunluğunu ağlayarak kimi başkalarıyla paylaşarak yaşadığını ifade ederken, beş tanesi de içinde buldukları kültürel ortamın etkisiyle çocuğu olduğu için bir tepki veremediğini ifade etmiştir. Kimi katılımcılar yaşlarının küçük olması nedeniyle baba olmanın nasıl bir şey olduğunu o an tam olarak idrak edemediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların ilk kez baba olduklarını öğrendiklerinde sorumluluk duygusu altına girdiklerini düşündükleri, artık yalnızca kendileri için değil, çocukları için de yaşamları gerektiğini anladıkları buna bağlı olarak ta ölümden korkmaya başladıkları

gözlenmiştir. Hamilelik süreciyle birlikte annelerde gözlemlenen bu değişimlerin babalar için görece daha geç başlaması, bir yönüyle babalığın anneliğe göre daha geç başlamasıyla açıklanabilir.

Babalık bir erkeğin yaşamını tamamen değiştiren bir olgudur (Lamb, 2001). Baba olmakla birlikte bir erkek ağır sarsıntılar geçirmeye hem de mutluluk ve huzur yudumlamaya, sorumlulukların türlü türlü omuzlamaya ve kendi çemberinden sıyrılıp ailesi için yaşamaya gayret göstermeye çabaladığı görülmektedir (Çabuklu, 2007; Gaertner ve diğerleri, 2007; Hablemitoğlu, 2009; Poyraz, 2007; Sevil ve Özkan, 2009). Tabii bu durumun tüm erkekler için aynı şekilde yaşandığını söylemek olanaksızdır. Bununla birlikte teknoloji çağının yaşandığı günümüzde erkeklerin ve eşlerinin eğitim düzeyleri arttıkça, kitle iletişim araçlarını yoğun bir biçimde kullandıkça duygu paylaşımlarını daha sık yapmaya başladıkları, bunun sonucunda da çocuklarını ve eşini sahiplenmeye daha yakın olduğu düşünülebilir. Bireysel ve bölgesel kültürel farklılıklar erkeklerin sayılan özellikleri daha yoğun ya da daha seyrek yüklenmelerine neden olabilmektedir.

35 yaş üzeri babalar arasında çocuklarına yönelik duygu farkları olduğu gözlenmiştir. Katılımcılar arasında birden fazla çocuğu olanların tüm çocuklarına eşit düzeyde yakınlık duyduğunu ifade etmelerinin yanında, görüşmelerdeki sonda sorularla aslında en son dünyaya gelen çocuklarına karşı, çocuklarının cinsiyetinden bağımsız olarak, daha fazla duygusal yakınlık hissettikleri görülmüştür. Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde bu yakınlığın iki taraflı olduğu, en küçük çocuğun büyüklerine göre babalarına karşı daha ilgili davrandığı, babaların da küçük çocukların korunması gerektiği düşüncesiyle hareket ederek küçük çocuklardan gördükleri ilgiye fazlasıyla karşılık verdikleri gözlenmiştir. Lise ve öncesi eğitime sahip olan katılımcılar çocuk sayısı arttıkça, büyüklerden utanma duygusunu kıvrarak çocuklarıyla daha fazla ilgilenmeye başladıklarını dile getirirken, üniversite ve üzeri düzeyde eğitimi olan katılımcılar da bireysel olgunlaşmayla birlikte çocuklarına yönelik duygu ifadelerinde daha cömert olduklarını ifade etmişlerdir. Her iki gruptaki katılımcılar da deneyimleri arttıkça çocuklarına karşı nasıl davranmaları gerektiğini, diğer bir ifadeyle çocuklarına daha fazla önem vermeyi öğrendiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

İlgili alanyazın incelendiğinde babaların çocuklarıyla birlikte geçirdikleri zamanın artmasıyla, çocuklarına yönelik duygusal bağlarının daha da güçlendiği görülmüştür (Gaertner ve diğerleri, 2007 ,Hablemitoğlu, 2009; Kasapoğlu, 1994; O'connell, 1993). Yanı sıra çocuklarıyla kurdukları iletişimin niteliği arttıkça babaların bu işi daha fazla sahiplendikleri ve anneye daha fazla katkı sunmaya başladıkları görülmüştür (Zeybekoğlu, 2013; Hablemitoğlu, 2009; Güngörmüş, 2003; Lamb, 2001; Kasapoğlu, 1994).

Katılımcı babaların çocuklarına yönelik beklentileri çoğunlukla çocuklarının kendi ayakları üzerinde durmaları, kendilerini yetiştirmeleri, iyi eğitim almaları, iyi evlat olmaları ve babalarına yönelik saygılı davranışlar göstermelerine odaklanmaktadır. Tüm katılımcılar çocuklarını iyi bir eğitim almasını ve geleceklerini kendilerinin belirlemesini ve rahat bir yaşam sürmelerini istemektedir. Bu durum babalığın doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Tüm eğitim düzeylerindeki babalar çocuklarının kendilerini geliştirmeleri ve içinde yaşadıkları topluma ve dünyaya katkı sunan yararlı kişiler olmalarını öncelerken, lise ve altı eğitime sahip olanlar çocuklarının kendilerini yaşama hazırlayacak biçimde eğitim görmelerini, üniversite ve üzeri eğitime sahip olanlar da çocuklarının toplumda örnek olarak gösterilen kişiler arasında olmasını bekledikleri görülmüştür.

Katılımcılar arasında bir baba olarak çocuklarından kendilerine yönelik saygı görme, fikrinin sorulması ve benzeri beklentilerinin büyük oranda karşılandığını ifade edenler olduğu gibi yarı yarıya karşılandığını, bunun da çocuklarının yaşlarının küçük olması nedeniyle düşük kaldığını ifade edenler olmuştur. 35 yaş üzeri babalar arasında beklentilerinin karşılanmadığını düşünenler bunun çoğunlukla zamanın değişmesiyle, günümüzde aile ve akrabalık ilişkilerini zayıflamasıyla, çocuklarının yaşlarının küçük olmasıyla, bireysel ve bencil yaşayan bir neslin geliyiyor olmasıyla, teknolojinin çocukları aileden uzaklaştırmasıyla, kendilerinin işleri nedeniyle çocuklarına yönelik yeterince ilgi göstermemesiyle ve onların gereksinimlerini karşılamak için yeterli zamanı ayırmamakla ilişkilendirmektedirler. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde beklentilerinin karşılanmamasının dış faktörler, zamanın değişmesi, bireyselleşme ve babaların yanlış tutumlarının bir sonucu olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Çocuk bakımı konusunda katılımcıların görüşlerinin eğitim düzeylerine göre çok fazla farklılaşmadığı izlenimi edinilmiştir. Hem lise ve altı eğitime sahip olan babalar hem de üniversite ve üzeri mezuniyeti olan babaların çocuklarıyla ilgilenme durumlarının benzer olduğu her iki gruptakilerin de çocuk bakımıyla ilgili olarak eşlerine bir miktar yardımcı oldukları, çocuklarının eğitimlerine katkı sundukları, çocukları dışarda gezdirerek, sağlık ihtiyaçlarını karşılayarak, günlük gereksinimlerini yerine getirerek çocuk yetiştirme sürecine katıldıkları görülse de anne ile eş iş paylaşımı yapıldığı söylenemez. Bununla birlikte kimi katılımcılar da çocuklarıyla pek ilgilenmediklerini, onlar için en fazla ayda bir saç traşı yapılması için kuaföre götürme gibi zaman ayırdıklarını ve çocukların bakımıyla ilgili kalan tüm işleri annelerine bıraktıkları görülmektedir. İlgili eksikliği yaşanan durumlar eğitim düzeyinden bağımsız olarak görülebilmektedir.

Çocuklarıyla ilgilenen katılımcılar bundan büyük mutluluk duyduklarını, neredeyse yaşamlarının anlamını hissettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı babaların çocukları sevinince kendilerinin de sevindiklerini, baba olduklarını anladıklarını ifade etmeleri dikkat çekicidir. Çocuklarıyla bütünleşmeyi işaret eden bu duyguların babalarda gelişmiş olması onların deneyimli baba olmaya doğru ilerlediklerini düşündürmektedir. Katılımcılar çocuklarıyla ilgilendikçe onlara daha fazla bağlandıklarını ifade etmişlerdir. Çocuk sevgisinin çocuklarla ilgilenme süresi arttıkça artması, annelerin çocuklarına olan ilgi, şefkat ve merhametlerinin kaynağına da işaret ediyor denilebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde günümüzde babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirir oldukları yönünde sonuçlara ulaşan araştırmalar olduğu görülmektedir. Kocatepe ve Bilgi (2018) tarafından yürütülen çalışmada bu çalışmaya benzer şekilde babaların çocuklarıyla oyun parklarında birlikte zaman geçirmeye çalıştıkları, çocuklarını mutlu etmek için onlarla daha fazla iletişim kurmaya çabaladıkları ve bunların yanında anneye daha fazla destek oldukları görülmüştür.

Covid-19 pandemi süreciyle birlikte babaların evde eş ve çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmeye başlamaları, aile üyelerinin yaşamdan beklentilerini daha iyi anlamalarına katkı sunmuştur denilebilir. Bunun doğal bir sonucu olarak babaların

anneleri çocuk yetiştirme konusunda daha fazla destekleme eğilimi duyacakları beklenebilir. Babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirme nedenlerini inceleyen Dolunay ve Erdem (2018) tarafından yürütülen çalışmada, yaşam koşullarının babaları çocuklarıyla ve aileleriyle daha fazla ilgilenmeye yönlendirdiği, bu yönlenmenin babaların kimlik inşasına katkı sunduğu ve böylelikle olumlu bir döngü oluştuğu görüşü işlenmiştir. Anılan araştırmacıların dile getirdikleri görüşler Covid_19 pandemisinin babalar üzerindeki olası etkileri konusunda bu çalışmada öne sürülen görüşleri destekler niteliktedir.

Çocukları büyümüş ve evlenmiş olanlar ile eğitim görmek amacıyla evden ayrılmış olanların fırsat buldukça babalarını arayıp sordukları, babaların da bundan büyük moral, doyum sağladıkları görülmüştür. Diğer taraftan aile ilişkileri güçlü olmayan ya da çocukları evden ayrılmış katılımcıların onlarla ilişkilerinin düşük düzeyde olması, yeterli iletişim kurmamaları nedeniyle çocuklarından haberdar olamadıkları da bir gerçek olarak ortaya çıkmaktadır. İfadeleri incelendiğinde çocuklarından ayrı kalmak babalarının önemli bir bölümü için bir özlem sebebi iken, kimi babalar da çocuklarının evden uzaklaşmasının çok da fazla etkilenmediklerini ifade ettikleri görülse de çocuklarının evden ayrılmaları her ne kadar birçok babayı duygusal açıdan zorlasa da çocukların babalarını arayıp sormaları, sorunları hakkında ona danışmaları, arada bir araya gelip sohbet etmeleri, gönüllerini alacak aktiviteler yapmaları ve benzeri konuların katılımcıların çocuklarının büyümesinden memnuniyet duyduklarını da göstermektedir.

Katılımcı babalara göre çocuklarıyla vakit geçirmek onlar için en büyük mutluluk kaynağıdır. Böyle düşünmeyen babalar olmakla birlikte katılımcıların çoğunluğunun, evden ayrıldıktan sonra çocuklarının mutlu olduklarını, huzurlu bir yuva kurduklarını görmekten mutlu oldukları söylenebilir. Çocuklarının kendilerine ilgi göstermesi babalar için en önemli huzur ve mutluluk kaynağı olarak öne çıkmaktadır. Fikrinin sorulması, çocukları tarafından sayılıp sevilme, çocuklarının okul yaşamlarında akademik başarılarının iyi olması, kendilerini özgür bir biçimde ifade edebilecek şekilde geliştirmeleri gibi konular babalar için mutluluk vesileleridir.

Kocatepe ve Bilgi (2018) tarafından yürütülen çalışmada bu çalışmada ulaşılan sonuçlara benzer şekilde, babaların çocuklarıyla zaman geçirmeye çok aşına olmamakla birlikte, bu durumun hızlıca değişme eğilimi gösterdiği, babaların çocuklarıyla zaman geçirdikçe kendilerini daha fazla mutlu ve huzurlu hissettikleri, bunun doğal sonucu olarak ta çocuklarıyla daha fazla zaman geçirme isteği duydukları böylelikle güven duyulan ve ailesini koruyup kollayan kişi imajına sahip oldukları görülmüştür. İlgili alanyazında bu konuda ulaşılan sonuçları destekleyen çeşitli araştırmalara ulaşılmıştır (Erdoğan, 2004; Güngörmüş, 2003; Poyraz, 2007; Sevil ve Özkan, 2009; Zeybekoğlu, 2013;).

Babalık günümüzde en fazla zorlanılan konulardan olmanın yanında, aile içinde yaşanan kimi olayların katılımcıların babalığı yapmakta daha fazla zorlanmalarına yol açmaktadır. Katılımcılar bir baba olarak çocuklarının, dediklerini yapmalarını beklemektedirler. Eğer çocukları babalarının dediğini yapmaz ve kendi bildiklerini yapmaya kalkıştırlarsa ve sonunda da olumsuz durumlarla karşılaşırlarsa bu babalık görevini yerine getirmede katılımcıları en fazla zorlayan konuların başında gelmektedir. 35 yaş üzeri katılımcıların babalık yaparken en fazla zorlandıkları ikinci konunun ekonomik durumlarıyla ilişkili olduğunu düşünmektedirler. Gelir düzeyi yüksek olmayan katılımcılar çocuklarının isteklerini yerine getiremediklerinde ya da ihtiyaçlarını karşılayamadıklarında kendilerini kötü hissetmektedirler. Diğer taraftan kendilerini ikinci ebeveyn olarak gören, evde annenin otoritesini kabul eden ve çocuk yetiştirmenin öncelikle annenin işi olduğunu düşünen babaların, annelerle herhangi bir konuda çekişme yaşamaları durumunda çocuklarıyla ilgili sorumluluğu büyük oranda annelere yükledikleri gözlenmiştir.

İlgili alanyazın incelendiğinde birçok babanın çocuklarıyla ilgilenmekte kimi güçlükler yaşadıkları görülmektedir. Babaların çocuklarıyla ilgili en fazla güçlük yaşama nedenleri çocuk yetiştirmenin sorumluluğunu taşıma ile ilgilidir. Babalar çocuklarının sağlığını, eğitim yaşamlarını, kişilik eğitimlerini ve diğer konuları detaylı olarak takip etmeye başladıkça daha önce karşılaşmadıkları güçlükleri farketmeye başlamaktadır (Avşar, 2017; Çabuklu, 2007; Güngörmüş, 2003; Lamb, 2001) . Bu konuda Altın (2014) tarafından yürütülen çalışmada babaların çocuklarının sorumluluklarını üstlenirken yaşadıkları zorlukların bu çalışmada Diyarbakırlı

babalarının ifade ettikleriyle örtüşmesi çalışmaların birbirini desteklemesini sağlamaktadır.

35 yaş üzeri babalar bu rolü yerine getirirken çocuklarıyla yeterli düzeyde iletişim kurmaya özen göstermektedirler. Birden fazla çocuğu olan babaların büyük bölümü kendilerini tüm çocuklarına yakın hissettiklerini ifade etmelerinin yanında, görüşme dökümleri detaylı incelendiğinde aslında kendilerine en fazla yakınlık gösteren çocuklarına daha fazla ilgi gösterdikleri görülmektedir. Burada kazan – kazan etkileşiminin varlığından söz edilebilir. Çocuk babasına ilgi göstererek babasının yakınlığını kazanırken, baba da çocuğa yakınlığını artırarak çocuğun ilgisinin devamlılığını kazanmaktadır. Diğer taraftan babalara en fazla yakınlık gösteren çocukların, en küçük çocuklar olması da dikkat çekicidir. Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde cinsiyetlerinden bağımsız olarak, küçük çocukların gerek korunma ihtiyacı gerekse gelişim özellikleri nedeniyle duygusal olarak babaya düşkün olmaları, babaların en küçük çocuklarına karşı koruma güdüsüyle hareket etmeleri diğer çocuklara göre daha fazla duygusal yakınlık kurmalarına yol açabilmektedir.

Altın (2014) tarafından yürütülen çalışmada babaların kız çocuklarına karşı daha fazla duygusal yakınlık hissettiği yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Benzer şekilde bu çalışmada da araştırmaya katılan Diyarbakırlı babaların en küçük çocuklarının çoğunlukla kız olması nedeniyle koruma iç güdüsüyle bu çocuklarına daha fazla ilgi gösterdikleri, yanı sıra bu çocukların da babalarını mutlu edecek şekilde davranmalarının babalar ve kızları arasında olumlu bir döngü geliştirdiği görülmüştür.

Kimi katılımcılar yukarıda söylenenin tersine ilk çocuklarına daha fazla yakınlık hissettiklerini ifade etmişlerdir. görüşme dökümleri incelendiğinde ilk çocukların gerek iş yaşamında babaya destek olmaları gerekse ikili iletişimlerde babaya daha fazla anlayış göstermeleri anılan babaların ilk çocuklarına karşı daha fazla duygusal yakınlık hissetmelerine neden olmuş gözükmektedir.

Çalışmaya katılan babalar çocuklarının kendileriyle sorunlarını paylaşımlarından ve yaşamla ilgili karar alacaklarında görüşlerini almak için kendilerine başvurmalarından büyük mutluluk duymaktadır. Çocuklarının sorunlarının çözümüne katkı sağlamak babalar için en büyük doyum nedenlerinden biridir. Ters

durumda, sorunlarını paylaşmayan, karar almadan önce babalarının görüşlerini sormayan çocuklar babaları için bir üzüntü kaynağı olabilmektedir. Bunların yanında kimi katılımcıların da yaşları nedeniyle çocuklarının kendilerinden çok annelerine yakınlık gösterdiğini, sorunlarını anneleriyle paylaştıklarını, karar alacakları konularla ilgili olarak annelerinin görüşlerini aldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Üçok (2014) ve Güngörmüş (2003) tarafından yürütülen çalışmalarda aile üyeleri arasındaki iletişimin çocukların bilişsel ve duygusal gelişimi için oldukça önemli olduğu yönündeki araştırma bulguları bu çalışmayı desteklemektedir. Katılımcı Diyarbakırlı babalar, çocuklarıyla sözlü ve sözsüz iletişimlerini geliştirdikçe çocuklarının kendilerine daha fazla yakınlık kurmaya çalıştıklarını, böylelikle onların da çocuklarına yönelik daha sevecen, daha merhametli ve fedakar davranışlar sergileme eğilimlerinin güçlendiğini ifade etmişlerdir. İlgili araştırmadaki gibi katılımcı babalar, çocuklarını dinledikçe, sorunlarına çözüm önerileri geliştirmeye çabalamaktalar, bu durum da onların empati ve iletişim becerilerini geliştirmektedir. Lamb (2001) ifade edilen değişimlerin babaların aileleriyle geçirdikleri zamanın ve niteliğinin artmasıyla artış eğilimi göstereceğini ifade etmektedir.

Neredeyse tüm katılımcılar kendilerini iyi bir baba olarak nitelemektedirler. Bununla birlikte içinde yaşadıkları ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi koşullar nedeniyle babaların çocuklarına yönelik yaklaşımlarında farklılıklar olduğu ve bunun da farkında oldukları gözlenmiştir. Kimi babalar yaşadıkların çevrenin etkisiyle çocuklarına karşı otoriter bir baba figürü sergilerken, katılımcıların çoğunluğu da çocuklarını anlamak için çaba sarf ettiklerini ifade etmişlerdir. Üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların çocuklarına karşı daha ilgili olduklarını, olabildiğince fedakar ve merhametli davranmaya çalıştıklarını ifade etmeleri dikkat çekicidir. Bu gruptaki kimi babalar da süper annelik kavramına gönderme yapacak şekilde kendilerini süper baba olarak nitelemiştir.

Çocuklarının söz dinlememesi babalar için içinden çıkılması zor sonuçlara yol açabilmektedir. Bu durumda katılımcı babalar dört yol izlemektedir: Ya çocuklarına nasihat etmekte ya otoritelerini kullanmaktalar ya duygusal olarak yıpranmaktalar ya da çocuklarının isteklerinin yerine gelmesi için inisiyatifi onlara bırakmaktadırlar.

Katılımcıların ifadelerine göre nasihat etme ve otoritesini kullanma daha çok ergenlik öncesi dönemdeki çocuklara etki ederken, bu dönemden sonra babaların çocukları üzerindeki tesiri azalmaktadır.

Babalık her ne kadar zor bir uğraş olsa da istekleri yerine geldiğinde ve çocuklarının mutlu, huzurlu ve başarılı gördüklerinde babalar için büyük doyum kaynağı olmaktadır. Katılımcı babalar çocuklarının söz dinlemesini önemsemektedirler. Yaşamlarıyla ilgili karar alırken, çocukların bir çok konuda babalarının deneyimlerinden yararlanmaları babalar için önemli bir diğer doyum kaynağıdır. Çocuklarından ilgi görmek, çocuklarının kendilerini geliştirmeleri dahası babalarından daha iyi konulara gelmeleri babaları için bir başka doyum kaynağıdır. Maddi konuların babalık doyumunu üzerinde etkisi yadsınamaz. Katılımcıların ekonomik durumları iyi olduğunda çocuklarının gereksinimlerini daha iyi bir şekilde karşıladıklarını bunun da kendilerini huzurlu ve mutlu kıldığını, dolaylı olarak büyük bir babalık doyumunu yaşadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların babalık doyumunu ile ilgili görüşleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde iki boyutlu olduğu değerlendirilebilir. İlk boyut babaların kendilerine yönelik istekleri, ikinci boyut çocuklarına yönelik beklentileridir. Her iki tarafın da beklentilerinin karşılanması babalar için tam doyum anlamına gelmektedir.

Tüm bunların yanında katılımcı 35 yaş üzeri babaların (yaş ortalaması 58) tüm deneyimlerine dayalı olarak, bugünkü aklı olsaydı geçmişte yaptığı hataları yapmaktan imtina edeceklerini, daha yüksek eğitim kurumlarında öğrenim görmek için çabalayacaklarını, çocuklarına yönelik daha ilgili olacaklarını, çocuk sayısının sınırlı tutmaya çalışacaklarını, çocuklarıyla daha fazla zaman geçireceklerini ve çocuklarını teknolojiden uzak tutmaya gayret göstereceklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bunların yanında kimi babaların, şimdiki deneyimlerine dayalı olarak kesinlik baba olmayacağını ifade ederken, kimilerinin de asla evlenmeyeceklerini dile getirdikleri görülmüştür.

Çalışmanın en dikkat çeken konularından biri de katılımcıların çocuklarını yetiştirirken, babalık görevlerini yerine getirirken aile büyüklerinden etkilendiklerini dile getirmiş olmalarıdır. Kimi katılımcıların baba, amca, dayı ve diğer aile büyüklerinden, hatta sosyal çevrelerinden hiç etkilenmediklerini ifade ederken,

katılımcıların büyük bölümünün ise aile büyüklerinden, yaşadıkları coğrafi ve kültürel bölgenin koşullarından sosyal çevreden oldukça etkilendiklerini ifade etmektedirler. Katılımcılara göre içinde yaşanan kültürün, toplumun aile üzerindeki bakışını önemsemeyi sağlaması, katılımcıların çocuklarını yetiştirirken sosyal çevrelerinden büyük oranda etkilenmelerine neden olmuştur. Bu etkilenme bazı babalar tarafından olumlu olarak değerlendirilmiş ve çocuk yetiştirme de sosyal çevrenin kontrolünü ve yararlı öğretilerini de bahsetmeden geçememişlerdir.

Katılımcı babaların çoğunluğu yukarıda ifade edilen nedenle, çocuklarına yönelik sosyal çevrenin görüşlerinden önemli oranda etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Babaların 10 tanesi kimsenin ne dediğini önemsemeden çocuklarını yetiştirmeye baktıklarını, yaşanan olaylar karşısında öncelikle kendi çocuklarının görüşlerini dinlediklerini, diğer kişilerin ifadelerinden etkilenmemeye çalıştıklarını ifade ettikleri görülmüştür. 42 katılımcının ise sosyal çevreden, aile büyüklerinden ve diğer kişilerden etkilendikleri görülmüştür. İçinde yaşanan kültürün “başkaları ne der ?” anlayışını öncelediği, katılımcı babaların da bu düşünceden etkilendikleri söylenebilir.

Zeybekoğlu (2013) tarafından yürütülen çalışmada, babaların yetiştikleri ailelerinden olabildiğince çok etkilendikleri, babalık kimliğini oluştururken aile büyüklerinin davranışlarını benimseme ve bunları çocuklarına yansıtma eğilimi gösterdikleri görülmüştür. Aile büyüklerinin eğitim düzeyi, içinde yaşanan kültürün sosyal, ekonomik ve diğer özellikleri babalık kimliğinin inşasında önemli etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada katılımcı babaların büyük bölümünün çocuk yetiştirirken aile büyüklerinden etkilendikleri yönündeki sonuçlar ilgili araştırmaları (Zeybekoğlu, 2013; Hablemitoğlu, 2009; Gaertner ve diğerleri, 2007; Lamb, 2001; O’connell, 1993) destekler niteliktedir.

Eğitim düzeylerine göre katılımcılar arasında en fazla görüş farkı yaşanan konu “farklı bir sosyal çevrede olma” durumunun babalık görevlerini yerine getirmede onları etkileyeceğidir. Lise ve altı eğitim düzeyine sahip olan babaların yarısından fazlası farklı bir sosyal çevrenin onları etkileyeceğini, daha iyi koşullara sahip olacaklarını, çocuklarını daha iyi eğiteceklerini düşünürken, üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların büyük çoğunluğunun ise farklı bir sosyal çevrenin bir farklılık yaratmayacağı,

bugünkü yaşantılarının benzerini yaşamaya devam edeceklerini ifade ettikleri gözlenmiştir. Bu sonuca dayalı olarak üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babaların çocuk yetiştirmede özgüvenlerinin lise ve altı eğitime sahip olanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Lise ve altı eğitime sahip olan katılımcılar çocuklarının eğitiminde anneyi öncelerken, üniversite ve üzeri eğitime sahip olanlar ise eşleriyle ortak karar vermeye eğilimli olmakla birlikte, anne, baba ve çocukların birlikte karar verecekleri bir çözüme yöneldikleri gözlenmiştir.

Altın (2014) tarafından yürütülen çalışmada babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarıyla ve eşleriyle daha fazla ilgilendikleri, sorunların çözümüne daha fazla katkı sundukları yönündeki sonuçlar bu çalışmayı destekler niteliktedir. İlgili çalışmada eğitilmiş babalar hem çocuklarına karşı kendi babalarından gördüklerinin tersine daha demokratik bir tavır sergilemekte hem de eşlerinin aile yükünü hafifletmek için daha fazla gayret göstermektedir. Özellikle çocuk gelişimi konusunda eğitilmiş babaların elini taşın altına sokmaya daha fazla gayret gösterdikleri söylenebilir. İlgili alanyazında babaların eğitim düzeyinin artmasıyla aileyle daha fazla ilgilendiği yönündeki görüşleri destekleyen diğer çalışmalara da ulaşılmıştır (Sevil ve Özkan, 2009; Hablemitoğlu, 2009; Gaertner ve diğerleri, 2007; Poyraz, 2007; Kasapoğlu, 1994; O'Connell, 1993).

Çalışmaya katılan 35 yaş üzeri babaların görüşleri eğitim gruplarına göre bütüncül olarak değerlendirilip, lise ve altı (A grubu) ile üniversite ve üzeri (B grubu) olarak iki grupta şöyle özetlenebilir:

Lise ve altı eğitimi olanların görüşmelerde ele alınan konuların bütününe ilişkin görüşlerinin özetlenmiş ifadeleri şöyledir: Aile bireyleri birbirine kenetlenmeli, babaların mizaçları sert oluyor, babalık beni çok etkiledi, çok sevdiğim bir iş oldu, babalık çok ağır bir iş, çocuklar büyüyünce sorunlar çok büyüdü, her şey zorlaştı, babalık çok zor bir olaydır, babalık çok zor değil, babalık çok zor, maddi olarak durumu kötüyse insan acı çekiyor, babalık en zor şey, babalık güzeldir, babalık güzeldir, hayat şartları güzel olsa çok kolaydır, babalık iyi değil, zorluğu büyütüyorsun sonra kıymetini bilmiyorlar, babalık zor değil geçim çok zor, ben o yoldan taviz vermek istemem, dediklerim çocuklar tarafından dinlenirse babalık çok kolay, dünyanın en zor işi, dünyanın en zor şeyi baba olmak, eğer param olsaydı babalık kolay olurdu, elimizden

geldiğince iyi şeyler yapmaya çalışıyoruz, eskiden hiç bir şey yoktu ama mutluyduk, babalık güzeldir, kızın ayrı erkeğin ayrı hissi var, hayat şartları güzel olsa çok kolaydır, herkes baba olabilir ama iyi bir baba olmak çok zor, işim gücüm varsa kolay, yoksa zordur, maddi zorluk olunca babalık da zordur, parası olan insan için hayat daha güzel, şimdi her şey var canımız sıkılıyor diyorlar, şimdiki babalıklar zor olmuş, zordur, çünkü çevre etkiliyor.

Üniversite ve üzeri eğitimi olan katılımcıların görüşmelerde ele alınan konuların bütününe ilişkin görüşlerinin özetlenmiş ifadeleri şöyledir: Aile çocuk ilişkisi çok hızlı değişiyor, ebeveynlerin güncel yaklaşımları gerekmektedir, baba olmak çok zor, baba olmak, onları yetiştirmek, geride mucize bir varlık bırakmak, benim için harika şeyler, babalık Allah'ın görevinin bir şeklidir, babalık çok güzel bir şey bence, mutlaka yaşaması gereken bir şey, babalık çok zor bir iş, babalık çok zordur, çocuklar büyüdükçe çok daha zorlaşıyor, dediklerimi yapmadıklarında üzülüyorum, babalık dünyanın en zor şeyi, sıkıntısı bitmiyor, babalık rolü ile kendimi deneyimliyorum, babalık tatlıdır güzeldir, insanın sermayesidir, hayatı basit yaşamak gerekir, anın kıymetini bilerek yaşamak gerek, hele bu sosyal çevrede daha zor, şansım olsa dini terbiyelerini daha sıkı tutardım, sosyo-kültürel çevre etkili oluyor, teknoloji babalık işini çok zorlaştırıyor.

Çalışmada ulaşılan tüm sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde, 35 yaş üzeri farklı yaşlardaki, farklı eğitim düzeylerindeki, farklı sayılarda çocuklara sahip olan, farklı biçimlerde evlenen katılımcıların babalık doyumlarının genel olarak birbirine benzer özellikler taşımasına karşın, sayılan kişisel özelliklere göre görüş farklılıklarının gözlenmesi ve bunların ilgili alanyazınla karşılaştırılarak incelenmesi bu çalışmayı değerli kılmakta ve Aile Danışmanlığı ve Eğitimi alanındaki bilimsel birikime katkı sunacağını düşüncesini geliştirmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar bağlamında ileri araştırmalara ve karar alıcılara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Karar Alıcılara Yönelik Öneriler

1. Evli, çocuk sahibi olmayı düşünen erkek ve kadınlara yönelik ebeveyn hazırlık eğitimleri verilmelidir.
2. Baba olacak erkeklerin, babalık kimliğini geliştirmelerine destek olmak amacıyla annenin hamileliğinden itibaren babalık eğitimi almaları desteklenmelidir.
3. Aile birliğinin güçlendirilmesi amacıyla erken yaşta baba olmuş erkekler ekonomik anlamda desteklenebilir.
4. Her eğitim düzeyindeki babaların çocuk bakımı konusundaki bilgi ve deneyimlerini güçlendirecek önlemler alınabilir.
5. Babalara yönelik çocuklarıyla ve eşleriyle iletişim eğitimleri verilebilir.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Babalık doyumunun farklı kültürlerdeki görünümünü incelemek amacıyla kültürler arası ve çok kültürlü örneklerle bu çalışma yinelenmelidir.
2. Teknolojinin babalık doyumunu üzerindeki etkileri incelenebilir.
3. Uzun süreli boylamsal çalışmalar yapılarak babalık doyumunu üzerinde etkili olabilecek diğer değişkenler incelenebilir.
4. Bu çalışma evlilik birliği içinde olan babalar ile gerçekleştirildi. Aynı çalışma boşanmış babaların ile yapılabilir. İki çalışma karşılaştırılarak evlilik birliğinin babalık doyumunu üstünde etkisi incelenebilir.
5. Çalışma 35 yaş altı babalarla yapılmış olup , başka bir çalışma yeni nesil babaların babalık doyumunu ile ilgili olup 35 yaş üstü kuşak karşılaştırılması yapılabilir.
6. Aynı sosyo-kültürel yapılar baz alınarak çevre değiştiren ve değiştirmeyen babalar üzerinde araştırma yapmak.
7. Babalık tutumu ve doyumunu ilişkisini araştırması yapılabilir.
8. Babaların memnuniyeti başka şehirlerle karşılaştırılır.

Ailelere Öneriler

1-Aile içi ilişkiler ne kadar sağlam olursa çocukların evden ayrıldıktan sonra da aile ile bağlantıları devam edecektir. Bu sebeble aileler ilişkilerini gözden geçirmeli ve daha iyi hale getirmek için neler yapılabileceği konusunda eğitim alınmalı gerekirse de bir uzmana danışmalı.

2-Aile içindeki sorumluluklar anne baba arasında mümkün olduğu kadar eşit paylaşılmalı. Ebeveynler birbirlerinin ebeveynliklerini eleştirmeden saygı duymalı.

3- Babaların aile içinde daha fazla katılımcı olmalarına olanak tanınmalı. Babanın çocuklarla etkileşiminin artması babalık doyumuna olumlu etkisi olacaktır.

4- Her ne kadar duygularını ifade edemeseler de babalar da en az anneler kadar çocuklarının geleceği ve mutluluğu için endişe taşıdığı bilinmeli. Babalar aile kurumu dışında bırakılmamalı.

5-Yapılan araştırmada babalar sıklıkla en çok en küçük çocuk ile sevgi bağının daha fazla geliştiğini buna sebep olarak da yanlarında olması ve çocuk tarafından daha fazla iletişim kurulmasını göstermişlerdir. Bu vesile ile babaların aslında ilgi ve iletişimine ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Evden ayrılan ve evdeki çocukların baba ile iletişime teşvik edilmesi aile bağlarını güçlendirecektir.

6-Babalar çocukları ile kurdukları ilişkilerde duygularını öne çıkarmaya çalışmalıdır.Duygularını gizleyen babaya çocuklar da uzak durmaktadır.

7-Babalar her ne kadar kendi tecrübelerini önceleyip çocuklarının sözlerinden çıkmalarını istemese de ilerlemek için yeni nesilin görüşlerine de izin vermek gerekir. Kimse babasının sözünden çıkmazsa aynı şablon tekrar eder ve gelişim olmaz. Babalar bu konuda biraz daha demokratik tutum belirlemeleri ve çocuklarına hata yapma şansı vermeleri hem onların gelişmeleri hem de aile ilişkileri açısından olumlu olacaktır.

8-Anne çocuk ile baba arasında üçgen oluşturmayı bırakarak aile içinde direk iletişimi desteklemeli.

KAYNAKÇA

- AÇEV (2017). Türkiye’de Babalığı Anlamak Serisi I: Türkiye’de İlgili Babalık ve Belirleyicileri Ana Raporu. (2017). İstanbul: AÇEV, 1-47. Pp 30-34
- AÇEV (2014). Baba destek programı değerlendirme raporu. İstanbul: AÇEV, 1-60. Pp 8-9
- Akgün, Ö. E. Büyüköztürk, Ş. Çakmak Kılıç, E., I, F. & Karadeniz, Ş. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aktaş, M.A. (2004). Aile terapisinde sosyal hizmet yaklaşımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 6 (2). Sayı: 7. s :3
- Alibeyoğlu, T. (2009). Baba destek programının (BADEP) babaların çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim dalı Yüksek Lisans Tezi*. 1.s:17-19
- Altay, B., Aydın,A.İ., (2009). Huzurevinde yaşayan yaşlılarda özbakım gücü ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Dicle Tıp Dergisi*. Cilt/vol 36,No:4 275-282. S:276-277
- Altın, M. (2014). Bireysel Görüşme Yöntemiyle Babalık Görev Algısının incelenmesi / Examination of the Sense of Fatherhood Through Individual Interviews (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü. Sayfa :1-4
- Altınkaynak, S., Çınar, N., Köse, D., (2013). Yenidoğanın anne ve baba ile bağlanma süreci. *Sürekli Tıp Eğitimi dergisi*.Cilt:22 , Sayı:6. 239-245. Sayfa:240
- Aluş, Y., Selçukkaya, S., (2015). Türk ailesinde mutluluk algısı ve değerleri. *Sosyal ve Kültürel Araştırmaları Dergisi*. Cilt 1. Sayı2. 151-175. s: 3-4.
- Arabacı. Durakcı, G. (2019) *Gündelik konuşmalarda modern babalığa ve babalığın nesiller arası aktarimsal bağlamına dair kullanılan açıklayıcı repertuarlar ve ideolojik ikilemler yüksek lisans tezi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. s: 21-23

- Arkonaç, S., Özkardeş .Güngörmüş.O., (1998). İki farklı eğitim düzeyinde baba olma algısı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. (10), 253-263. Pp 3-4
- Avcı, N., Dalbay,S.R., (2018). Kimlik inşasına ilişkin temel yaklaşımlar ve bu yaklaşımların Türkiye'ye yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C.23, S.1. Sayfa:17-39. Sayfa:18
- Avşar, S. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Tarihsel Rollerini Yitiren Erkekliğin Çöküşü: Küllerinden “Yeni Erkek”liğin Doğuşu, *Kadın Ve Demokrasi Derneği*, 3(2), s:224-241.
- Balcı, A. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem teknik ve ilkeler* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baltacı. A. (2018). Nitel araştırmalarda örneklem yöntemleri ve örnek hacmisorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.Çilt:7 sayı:1 231-274.
- Baran H. B., Demiriz, G., (2018). Babalık deneyimleri'nde erkekliklerin değiş(mey)en yüzü: blogger babaların anlatıları üzerinden bir analiz. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17 (3), 1074-1089, pp 14.
- Barutçu, A., Hıdır, N., “Türkiye’de babalığın değişen rolleri: (pro)feminist babalar”, *Feminist Eleştiri Dergisi*. 8, no. 2 (2016), 27-45.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlilik güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 9(1), 23-28. Sayfa: 27
- Bauman, Z. (2017). *Cemaatler* (2.baskı). (N.sosyal,çev). Say Yayınları.2017. (original çalışma basım tarihi.2001) sayfa.19
- Bener. Ö., Günay. G., (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşam algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmaları Dergisi*.

- Boyacıoğlu, İ. (2017). Sosyal psikolojik açıdan nüfus politikaları: Çocuğa verilen değerin aile dinamikleri ve kadının statüsü üzerindeki etkileri. *Diyalektik ve Toplum*. Cilt (9) Sayı 3, 274-277.
- Bozok, M. (2018). Türkiye’de ataerkillik, kapitalizm ve erkeklik lişkilerinde biçimlenen babalık. *Feminist Eleştiri Dergisi* .10, no. 2, 31-42. 31-36
- Canel, N.A. (2012). *Evlilik ve aile hayatı*. 82. Baskı).T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Ankara . 142-143
- Cresswell ,W.C. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (eviri Editörleri, M. Bütün, S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve Davranışı* (14. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İçimizdeki ocuk*. İstanbul: 20.baskı. Remzi Kitapevi, 52-100
- abuklu, Y. (2007). *Toplumsal Kurgular ve Cinsiyetçilik*, İstanbul: Everest Yayınları.
- Çivitçi. A. (2009). İlköğretim ğrencilerinde yaşam doyumunu: bazı kişisel ve ailesel özelliklerin rolü. *Eğitim fakültesi dergisi XXII* (1), 2009, 29-52.s:30
- Demirel, G. (2016). Toplumsal Cinsiyet Mağduriyetinde Erkek. 1st International scientific researches congress *Humanity and Social Sciences*, Madrid, s:256-262.
- Demiriz, G., Baran H. B., (2018). Babalık deneyimleri’nde erkekliklerin değiş(mey)en yüzü: blogger babaların anlatıları üzerinden bir analiz. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17 (3), 1074-1089, s:14.
- Deveci, B. (2020). *Beş faktör kişilik özelliklerinin iş doyumunu ve yaşam doyumuna etkisi: turist rehberleri üzerine bir araştırma doktora tezi*. Balıkesir niversitesi sosyal bilimler enstitüsü turizm işletmeciliği anabilim dalı.s: 43
- Ekici. Y. F. (2014). Türk aile yapısının değişim ve dönüşümü ve bu değişim ve dönüşüme etki eden unsurların değerlendirilmesi. *The journal of Academia*.(30) 209-224.

- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş, Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eliot, L. (2009).The myth pink and blue brains. *Rosalind Franklin University of Medicine and Science*. 68 (3). Pp 32-36
- Erdem.R., Paçacı.M., (2018). Örgütlerde informal roller üzerine kavramsal bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.Sayı33.s::1-8*
- Erdem. S., Şenol .D., (2018). Babalık kültür ve kimliği. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*. Kırıkkale Üniversitesi, (2). 1-16.
- Erdoğan, T. (2004). Toplumsal Sistemin Düzen Sağlayıcı Unsuru Olarak Cinsiyet Rolü Farklılaşması.*Türkiye Sosyal araştırmalar dergisi*. 12(3): 124-145.
- Ergin, A., Özdilek, R., (2014.). Değişen babalık rolü ve erkek sağlığına etkileri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11 (1) 3-8. pp.3-4.
- Erzeybek, B. (2015).*Anne-babaların çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolleri tutumları*.Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek lisans Tezi. Sayfa 3.
- Gaertner, B. M., Spinrad, T. L., Eisenberg, N., & Greving, K. A. (2007). Parental childrearing attitudes as correlates of father involvement during infancy. *J Marriage Fam.*, 69 (4), 962-976.
- Gladding, T.S. (2018). *Aile terapisi* .(5. Baskı). (İ. Keklik ve İ. Yıldırım, çev.). Ankara : Türk Psikoloji danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1995.), 3-4. 30-35
- Göçer, A. (2012) Dil –kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine.*Türk Dili ve edebiyatı Dergisi*.50-57. s: 1-2
- Güler, Ç. (2013). Sosyokültürel-sosyoekonomik çevre. *Halk sağlığında gündem, on-line* İSSN.2147-155X
- Gülmez, B. (2013). *Kültür tarihi*. Ankara: Anadolu üniversitesi yayınları. 1-20 sayfa :3.

- Güloğlu, M. F. (2017) *Baba otoritesinin yeniden üretimi: Baba destek programı (badep). Yayınlanmamış Doktora Tezi.* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Güngörmüş, O. (2003), *Baba-çocuk ilişkisi*, Ana-Baba Okulu, İstanbul: Remzi Kitabevi. s:245-254.
- Gürkan. İ., (1996). Turizm sosyal yapı üzerindeki etkileri. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*. Sayı :3 157-171
- Güzel, S., (2006). “Sosyal yapı” ve “toplumsal yapı” bileşkesinde sosyo-kültürel yapı kavramı. *Sosyoloji konferansları*, (34), 83-96.
- Hablemitoğlu, Ş. (2009), *Toplumsal Cinsiyet Yazıları Kadınlara Dair Birkaç Söz.* İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Kasapoğlu, M.A. (1994), “Aile ve Kadın Araştırmaları İçin Yedi Temel Rol ve Statü”, *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Araştırma Dergisi*, 15, 217-233.
- Kocatepe, B., Bilgi, S., (2018). Toplumsal Bir İnşa Olarak Babalık: Annelerin Yaşam Öykülerinde Baba İmgesi. *Feminist Eleştiri Dergisi*, no. 2 (2018), s:43-59.
- Koptur, A , Güner. E.T . (2017). Fetüs ve yenidoğanda bağlanmanın iki yüzü: maternal ve paternal bağlanma . *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* , 33 (3) , 138-152 .Sayfa : 139.
- Kublay, D., Oktan, V., (2015). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi . *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* , 5 (44) , 25-35
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* (4), no. 35.79-91
- Lamb, M. E. (2001). Kültürlerarası bakış açısı ile Babanın Çocuk Gelişimindeki rolü ve Önemi. Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü ve Önemi Sempozyum Raporu. *Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayını*, İstanbul, s:18-38.

- Madan ,R., Tekin, D., (2015). É0-6 yaş grubu çocukların gelişim takipleri” programı. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi Dergisi*. Vol:1.641-650. s:641-642
- Morman, M.T., Floyd, K., (2002) A “changing culture of fatherhood”: Effects on affectionate communication, closeness, and satisfaction in men's relationships with their fathers and their sons, *Western Journal of Communication*, (66), 4, 395-411.
- Mercan, Z., Tezel,Ş.F., (2017). Babalık rolü ve farklı kültürlerde babalık rolü algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2 (2).1-10 s:3-4.
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, (Çev. Editörü: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayınları.
- Mitchell A. B., ve Lovergreen. D.L., (2009). The Empty Nest Syndrome in Midlife Families. *Journal of Family Issues*. (3), 1651-1670.
- O’connel, M. (1993). *Where’s Papa? Father’s role in child care*. Washington, DC: Population Reference Bureau, Inc.
- Ortaylı, İ. (2009). *Osmanlı Toplumunda Aile*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ökten, Ş.(2006). GAP bölgesi’nin sosyo-kültürel ve yapısal özelliklerinin aile yapısına etkileri. *Aile ve Toplum*, 3(9), s.10.
- Öziş, G.(2016). *Evlilik yaşam doyumunun algılanan ebeveyn ilişkisi, psikolojik dayanıklılık ve dinsel inanç gücü açısından incelenmesi*. *Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi*. Sakarya üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı.
- Özdemir. M. (2019). *0-6 yaş arası çocukların gelişim düzeyleri ile annelerin örülenme yaşantıları ve aile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. *Yüksek lisans tezi*. Hacettepe Üniversitesi sağlık Bilimleri Enstitüsü. Çocuk gelişimi ve Eğitimi Programı. Ankara .

- Özkan. H , Telli.A.A., (2016). 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyem faktörlerin belirlenmesi. *İzmir Dr.Behçet Uz Hastanesi dergisi*.6(2):127-134. Sayfa: 128
- Özkardeş-Güngörmüş, O. (2017). *Baba olmak*. (1.baskı) İstanbul: Remzi kitapevi. 1-121. Pp 20 6
- Özyeşer Cinel, N , Tezel Şahin, F . (2021). Babaların Kendilerinin Ve Babalarının Babalık Rollerine Bakış Açılarının İncelenmesi . *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi* , 7 (15) , 107-129 .
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S.B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların Babalık Rolünü Algılamalarıyla Kendi Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Qian, Y., De Loney, E., ve Caldwell, C. (2018). Moderating Effect of Residential History on the Effects of a Fatherhood Program on Parenting Skills Satisfaction among Nonresident African American Fathers. *Healthcare*, 6(1), 13.
doi:10.3390/healthcare6010013
- Sandelowski, M. (2004) Using Qualitative Research. *Qualitative Health Research*, 14, 1366-1386. <https://doi.org/10.1177/1049732304269672>
- Satır, V. (2018). *İnsan yaratmak*. (Çev: S.Yeniçeri) İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Sevil, Ü., Özkan, S. (2009). Fathers' Functional Status During Pregnancy and The Early Postnatal Period. *Midwifery*, 25: 665-672.
- Silverman, D. (2001). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text, and interaction* (2nd Edition). London: SAGE.
- Sımsıkı, H., Şendil, G. (2014). Baba Katılım Ölçeği'nin (BAKÖ) geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 49(49).^[1]_[5EP]

- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış [attachment process in infancy: a review]. *Klinik Psikiyatri Dergisi: The Journal of Clinical Psychiatry*, 8(2), 88–99.s:92
- Şeşen,E., Ünalın,D., (2020).Anneler günü ve babalar günü reklamlarında toplumsal cinsiyet inşası. *Turkish Studies*, 15(2), 1453-1481. Sayfa:1476
- Tönnies, F. (2019). Cemaat ve cemiyet. 1.Baskı. (E. Güler; Çev). Kağıthane.İstanbul. vakıflar bankası kültür yayınları.
- Turgut, F. (2017).Tarihsel süreçte aile kuumunun dönüşümü ve geleneğine yönelik çıkarımlar .*Medeniyet ve Tolum*.Cilt 1 sayı 1, 93-117. Sayfa:
- Türkoğlu, D. (2013). *Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile eşlerinden gördükleri desteğin çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü ilköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı.
- Ummanel, A. (2021). *Yaşam becerileri*. İstanbul Üniversitesi Açık ve uzaktan eğitim Fakültesi Çocuk gelişimi. Sayfa:45-46
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. Sosyoloji konferansları. (35), 29-56.
- Veenhoven, R., (1996). The study of life satisfaction. The study of life-satisfaction. Eötvös University Press. Sayfa:2-3
- Yapıcı, Ş. (2010). Türk toplumunda aile ve eğitim ilişkisi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/4, 1.
- Yaşar Ekici, F. (2014). Türk aile yapısının değişim ve dönüşümü ve bu değişim ve dönüşüme etki eden unsurların değerlendirilmesi. *The journal of Academia* (30) 209-224.

Yavuz, S., Özmete, E., (2012). Türkiye’de genç bireyler ve ebeveynleri arasında yaşanan sorunların “aile yapısı araştırması” sonuçlarına göre değerlendirilmesi. *Sosyal politika Çalışmaları*. Cilt 7 sayı:29. 9-27. Sayfa 11.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). *Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Doktora tezi. Antalya.

İnternet Kaynakları

https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Bahar/yasam_becerileri_au/index.html

<https://www.seslisozluk.net/en/>

<https://www.tuik.gov.tr/>

<https://www.icisleri.gov.tr/>

<https://www.seslisozluk.net/en/what-is-the-meaning-of-satisfaction/>

EK1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Bu görüşme formu İstanbul Ticaret Üniversitesi İnsan ve Toplum Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Hanifi Parlar danışmanlığında, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi yüksek lisans öğrencisi Zemine Bükün tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, sosyo-kültürel yapının babalık doyumuna etkisine ilişkin ...Baba 1..... görüşlerini belirlemektir. Vereceğiniz yanıtlar sadece bilimsel araştırma için kullanılacak olup gizli tutulacaktır.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Demografik Bilgiler

1. Yaşınız ?

2. Eğitim durumunuz?

Okur-yazar () İlkokul () Lise (X) Üniversite () Yüksek lisans () Doktora ()

3. Kaç yıldır evlisiniz?

4. Kaç çocuğunuz var ?

5. Evlilik şekliniz nasıldı?.

Tanışarak () Görücü usulü (X) Akraba evliliği () Diğer

6. Kaç yaşında ilk kez baba oldunuz?

7. Baba olma durumu sizin isteğiniz miydi? Lütfen yazınız.

Tema 1: Babalık Duygusu ve Babalıktan Beklentiler

8. İlk baba olduğunuzdaki duygularınızı hatırlıyor musunuz? Çocuğunuzu ilk defa kucağınıza aldığımızda ne hissettiniz?

9. İlk çocuk ile son çocuk arasında babalık duygusu arasında fark var mı? Varsa nelerdir?

10. Babalıktan beklentileriniz nelerdi? Bunun ne kadarının karşılandığını düşünüyorsunuz?

11. Eğer babalıkla ilgili beklentilerinizin karşılanmadığını düşünüyorsanız karşılanmayan babalık beklentileri nelerdir?

Tema 2: Çocukların Bakımı

12. Çocuklarınızın bakımı ile ilgileniyor musunuz/ilgilendiniz mi? Ve o sırada ne hissediyorsunuz/hissettiniz?

13. Çocuklarınız büyük ve evden ayrılmış ise onlarla ne kadar sıklıkla bir araya geliyorsunuz ve birlikte neler yapıyorsunuz?

14. Kendinizi baba olarak en iyi hissettiğiniz zamanlar hangileri?

19. Babalık esnasında en zorlandığınız anlar nelerdir/nelerdi?

Tema 3: Babalık Rolü ve Çocuklarla İletişim

16. Kendinizi en yakın hissettiğiniz çocuğunuz hangisi? O çocuğunuza kendinizi daha yakın hissetmenizi neye bağlıyorsunuz?

17. Çocuklarınız önemli bir sorununu sizinle paylaşır mı? Sizinle paylaşmak istediklerinde ne hissedersiniz?

18. Kendinizi nasıl bir baba olarak tanımlarsınız?

25. Çocuklarınız istediğiniz davranışları göstermedikleri zamanlar oluyor mu? Böyle bir

durumda zorlanıyor musunuz? Nasıl bir çözüm yöntemi buluyorsunuz?

Tema 4: Özdeğerlendirme

15. Sizce bir sakıncası yoksa babalık memnuniyeti ile ilgili düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum paylaşabilir misiniz? Siz babalık rolünden memnun olmaktan ne anlıyorsunuz?

24. Çocuklarınızı yetiştirirken “şimdiki aklım olsaydı yapmazdım” dediğiniz neler var? Böyle düşünmenizde etkili olan nedir?

Tema 5: Çevrenin Etkisi

20. Çocuklarınızı yetiştirirken babanızdan etkilendiğiniz olur mu? Babanız gibi bir baba olduğunuzu düşünüyor musunuz?

21. Çocuklarınıza herhangi bir konuda izin verirken çevrenizin tepkisi aklınıza gelir mi? Niçin?

22. Çevrenizdeki insanların çocuklar hakkında söylediği olumsuz şeylerden etkilenir misiniz? Bu sizin baba olarak kendinizi kötü hissetmenize sebep olur mu/muydu? Bunun sebebi sizce nedir?

23. Yaşadığımız sosyal çevrenin dışında olsaydınız çocuklarınıza daha toleranslı davranacağınızı düşündüğünüz oluyor mu?

26. Çocukların yetiştirilmesinde eşiniz ya da büyükleriniz farklı bir şey düşündüğünde nasıl bir yol izliyorsunuz?

27. Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?